

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

2021/BRATISLAVA

**Ochrana duševného vlastníctva
v malých a stredných
podnikoch a v rýchlorastúcich
firmách**

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam obrázkov, tabuliek a schém.....	4
Zoznam skratiek.....	5
Manažérske zhrnutie.....	6
Úvod	8
1 Vymedzenie priemyselného a duševného vlastníctva.....	10
1.1 Oblasť ochrany a prvky duševného vlastníctva.....	10
1.2 Ochrana duševného vlastníctva	14
1.3 Inštitucionálny rámec duševného vlastníctva v SR a v EÚ.....	15
2 Právne predpisy upravujúce konania o predmetoch duševného vlastníctva	18
2.1 Vymedzenie právnych predpisov v SR.....	18
2.1.1 Právne predpisy a procesy konania spojené s ochranou duševného vlastníctva	20
2.2 Vymedzenie právnych predpisov v krajinách, ktoré patria medzi inovačných lídrov.....	32
2.3 Vyhodnotenie právnych predpisov	40
3 Využívanie prvkov duševného vlastníctva	42
3.1 Využívanie prvkov duševného vlastníctva na Slovensku	42
3.2 Využívanie prvkov duševného vlastníctva v krajinách patriacich medzi inovačných lídrov	46
3.2.1 Inovační lídri v EÚ.....	47
3.2.2 Prehľad štatistík najčastejšie využívaných práv priemyselného vlastníctva podľa jednotlivých druhov (komparatívna kvantitatívna analýza)	50
4 Ochrana duševného vlastníctva a inovačná výkonnosť krajín	56
4.1 Analýza inovačnej výkonnosti vybraných krajín	56
4.1.1 Porovnanie výsledkov jednotlivých ukazovateľov EIS	58
4.1.2 Zhodnotenie inovačnej výkonnosti Slovenska	63
4.2 Ochrana duševného vlastníctva a jej vplyv na inovačnú výkonnosť.....	64
5 Analýza stavu duševného vlastníctva v MSP a rýchlorastúcich firmách	67
5.1 Zhodnotenie postavenia MSP a rýchlorastúcich firiem v oblasti inovácií a ochrany duševného vlastníctva.....	68
5.2 Skúsenosti MSP s ochranou duševného vlastníctva (kvalitatívny prieskum na vybranej vzorke MSP)	72
5.3 Príklady dobrej praxe z vybraných krajín EÚ.....	78
6 Identifikácia bariér a problémov MSP v oblasti duševného vlastníctva	85
7 Návrhy a odporúčania pre zlepšenie a efektívnejšie využívanie ochrany duševného vlastníctva v SR.....	88
Záver	92
Zoznam zdrojov.....	93

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Označenie pôvodu výrobkov a zemepisné označenie výrobkov	13
Obrázok 2 Prehľad podaných patentových prihlášok a udelených patentov v rokoch 2015 - 2019 v SR.....	43

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Prehľad registrovaných prvkov duševného vlastníctva v SR (2015 – 2020).....	42
Tabuľka 2 Prehľad podaných patentových prihlášok v rokoch 2015 - 2019	43
Tabuľka 3 Prehľad udelených patentov v rokoch 2015 – 2019	44
Tabuľka 4 Prehľad podaných prihlášok úžitkových vzorov v rokoch 2015 - 2019	44
Tabuľka 5 Prehľad zapísaných úžitkových vzorov v rokoch 2015 - 2019.....	44
Tabuľka 6 Prehľad podaných prihlášok dizajnov v rokoch 2015 - 2019.....	45
Tabuľka 7 Prehľad zapísaných dizajnov v rokoch 2015 - 2019	45
Tabuľka 8 Prehľad národne prihlásených ochranných známk v rokoch 2015 - 2019.....	45
Tabuľka 9 Prehľad národne zapísaných ochranných známk v rokoch 2015 - 2019	45
Tabuľka 10 Prehľad medzinárodne prihlásených ochranných známk v rokoch 2015 - 2019	46
Tabuľka 11 Prehľad prihlásených a zapísaných označení výrobkov v rokoch 2015 - 2019	46
Tabuľka 12 Patentové prihlášky – Slovensko a inovační lídri	51
Tabuľka 13 Domáce patentové prihlášky – Slovensko a inovační lídri.....	52
Tabuľka 14 Prihlášky úžitkových vzorov – Slovensko a inovační lídri	52
Tabuľka 15 Prihlášky ochranných známk – Slovensko a inovační lídri.....	52
Tabuľka 16 Domáce prihlášky ochranných známk – Slovensko a inovační lídri	53
Tabuľka 17 Prihlášky dizajnov – Slovensko a inovační lídri	53
Tabuľka 18 Domáce prihlášky dizajnov – Slovensko a inovační lídri	53
Tabuľka 19 Stanovenie porovnávacieho koeficientu.....	54
Tabuľka 20 Domáce patentové prihlášky prepočítané porovnávacím koeficientom	54
Tabuľka 21 Domáce prihlášky ochranných známk prepočítané porovnávacím koeficientom.....	54
Tabuľka 22 Domáce prihlášky dizajnov prepočítané porovnávacím koeficientom	55
Tabuľka 23 Lídri v oblasti inovácií (EÚ)	57
Tabuľka 24 Postavenie Slovenska a okolitých krajín v oblasti inovácií (poradie)	57
Tabuľka 25 Inovačné oblasti sledované v EIS	58
Tabuľka 26 Porovnanie výsledkov EIS – Slovensko a okolité krajiny za rok 2019 (relatívne k výsledkom EÚ za rok 2019).....	60
Tabuľka 27 Porovnanie výsledkov EIS – Slovensko a inovační lídri za rok 2019 (relatívne k výsledkom EÚ za rok 2019).....	62
Tabuľka 28 Porovnanie vybraných ukazovateľov EIS	66
Tabuľka 29 Klasifikácia malých a stredných podnikov	67
Tabuľka 30 Príklady dobrej praxe – inovační lídri.....	79
Tabuľka 31 Príklady dobrej praxe – silní inovátori.....	80
Tabuľka 32 Príklady dobrej praxe – mierni inovátori	81
Tabuľka 33 Prehľad príkladov dobrej praxe na inštitucionálnej úrovni	83

Zoznam schém

Schéma 1 Proces konania o udelení patentu	22
Schéma 2 Proces konania o zápise úžitkového vzoru.....	24
Schéma 3 Proces konania o zápise dizajnu.....	26
Schéma 4 Proces konania o zápise ochranných známk	29

Zoznam skratiek

BIC	Podnikateľské inovačné centrum (Business Innovation Centre)
Čl.	Článok
ČR	Česká republika
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EEN	Európska sieť podnikov (Enterprise Europe Network)
EIS	Európsky prehľad výsledku inovácií (European Innovation Scoreboard)
EK	Európska komisia
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
EUIPO	Úrad EÚ pre duševné vlastníctvo (EU Intellectual Property Office)
GII	Globálny inovačný index (Global Innovation Index)
HDP	Hrubý domáci produkt
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry SR
MOK	medzinárodne zapísaná ochranná známka
MSP	Malé a stredné podniky
NARMSP	Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania
NPC	Národné podnikateľské centrum
PATLIB	Stredisko patentových informácií
PCT	Zmluva o patentovej spolupráci
RIS3	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR
RPIC	Regionálne poradenské a informačné centrum Prešov
SBA	Slovak Business Agency
SBAfE	Small Business Act
SII	Súhrnný inovačný index
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
ÚPV SR	Úrad priemyselného vlastníctva SR
VaV	Výskum a vývoj
WIPO	Svetová organizácia duševného vlastníctva (World Intellectual Property Organization)
ZSVTS	Zväz slovenských vedecko-technických spoločností
Z.z., Zb.	Zbierka zákonov

Manažérske zhrnutie

Malé a stredné podniky predstavujú z pohľadu hospodárskeho rastu a tvorby pracovných miest dôležitý prvok ekonomiky krajiny. Aj napriek ich kľúčovému významu, majú MSP ťažkosti s realizáciou inovačných aktivít a v oblasti ochrany duševného vlastníctva výrazne zaostávajú. Táto situácia nie je charakteristická len pre Slovensko, podobne sú na tom aj iné krajiny EÚ, a to vrátane krajín považovaných za inovačných lídrov.

S cieľom zhodnotiť postavenie MSP a rýchlorastúcich podnikov v oblasti ochrany duševného vlastníctva na Slovensku boli realizované nasledovné činnosti:

- analýza právnych predpisov a metodických pokynov v oblasti ochrany duševného vlastníctva na Slovensku a ich komparácia s EÚ a krajinami považovanými za inovačných lídrov,
- zhodnotenie využívania práv a prvkov duševného vlastníctva na Slovensku a komparácia s krajinami považovanými za inovačných lídrov,
- analýza inovačnej výkonnosti Slovenska a vybraných krajín EÚ,
- zhodnotenie výsledkov implementácie iniciatívy „Small Business Act“ na Slovensku v oblasti „zručnosti a inovácie“,
- kvalitatívny prieskum na vybranej vzorke MSP zameranej na využívanie práv duševného vlastníctva.

Práva duševného vlastníctva zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore inovácií a ochrane investícií a slovenská legislatíva v tejto oblasti kopíruje legislatívu EÚ, a teda je možné povedať, že je porovnateľná s jednotlivými členskými krajinami EÚ. Európska komisia taktiež neustále podporuje zjednocovanie a zjednodušovanie právnych predpisov v oblasti duševného vlastníctva, aj s cieľom zapojenia malých a stredných podnikov do inovačných aktivít.

Predmetom komparatívnej analýzy bolo porovnanie využívania prvkov duševného vlastníctva (patenty, ochranné známky, designy a pod.) na Slovensku a v krajinách, ktoré sú považované za inovačných lídrov, a to Švédsko, Fínsko, Dánsko, Holandsko a Luxembursko. Slovensko v tejto oblasti výrazne zaostáva, oproti ostatným krajinám bolo na Slovensku podaných minimálne množstvo patentových prihlášok, iba necelých 5 % v porovnaní s Fínskom a 2 % so Švédskom. Na Slovensku sú najviac využívaným registrovaným právom duševného vlastníctva ochranné známky, ktoré sú však odrazom skôr netechnologických inovácií.

Slovensko v inovačnej výkonnosti dosahuje priemerné výsledky a podľa Európskeho súhrnného inovačného indexu sa radí medzi miernych inovátorov, podobne ako Česká republika, Maďarsko a Poľsko. Slovensko dosahuje relatívne dobré až veľmi dobré skóre v oblastiach „ľudské zdroje“, „vplyv na zamestnanosť“ a „vplyv na obrat“, ale len priemerné výsledky v oblasti „inovátori“, „väzby“ a „atraktívny výskumný systém“. Naopak, slabé výsledky vykázalo Slovensko oproti susedným krajinám v oblasti „financie a podpora“ a „podnikové investície“, „ústretové inovačné prostredie“, ako aj v oblasti „duševné vlastníctvo“. Je preto možné predpokladať, že podnikatelia majú záujem realizovať inovácie a zároveň dosahujú určité pozitívne výsledky, avšak na druhú stranu je potrebné pre podniky vytvárať vhodné podnikateľské a inovačné prostredie, ako aj podporiť financovanie a investície do inovatívnych projektov. V neposlednom rade je taktiež potrebné zvýšiť povedomie o možnostiach ochrany inovácií a právach duševného vlastníctva.

Pre realizáciu kvalitatívneho prieskumu bola použitá metóda hĺbkového rozhovoru, ktorá umožňuje priamu interakciu s účastníkmi prieskumu. Pre daný prieskum bola zvolená forma polo-štruktúrovaných otázok, ktoré vymedzovali základný okruh tém a zároveň umožnili prispôbiť jednotlivé rozhovory v závislosti od ich priebehu. Otázky sa týkali nasledovných troch oblastí:

- Nehmotný majetok, duševné vlastníctvo a inovácie.
- Prihlasovanie a žiadosti o ochranu duševného vlastníctva.
- Účinnosť a vymáhateľnosť ochrany duševného vlastníctva.

Na základe vykonanej analýzy boli následne identifikované hlavné bariéry MSP v oblasti duševného vlastníctva. Malé a stredné podniky nevyužívajú práva duševného vlastníctva jednak z dôvodu, že si myslia, že produkty a služby, ktoré poskytujú, takúto ochranu nevyžadujú, ale aj preto, že MSP nevidia výhody ochrany duševného vlastníctva, najmä v porovnaní s nákladmi a časom spojených na zabezpečenie tejto ochrany. Ďalším dôvodom je i skutočnosť, že produkty, ktoré MSP poskytujú, nie sú vždy vhodné na ochranu (v závislosti od odvetvia).

Za hlavné bariéry pre využívanie prvkov duševného vlastníctva zo strany MSP je v zmysle záverov komplexnej analýzy možné považovať nasledovné skutočnosti:

- Produkty, ktoré spoločnosti poskytujú, nie sú vhodné na ochranu.
- Spoločnosti nevidia pridanú hodnotu ochrany duševného majetku.
- Nedostatok znalostí o možnostiach ochrany a postupoch pri získavaní ochrany.
- Nedostatočné porozumenie postupov pri podávaní prihlášok a registrácií.
- Finančná náročnosť.
- Zdlhavosť a administratívna náročnosť procesu prihlasovania.
- Nedôvera MSP v účinnosť ochrany a komplikovanosť vymáhania práv.

V nadväznosti na identifikované bariéry boli definované odporúčania v troch kategóriách, a to opatrenia systémového charakteru, opatrenia špecificky zamerané na MSP a opatrenia pri vymáhaní a ochrane práv duševného vlastníctva. Odporúčania a návrhy, ktoré sú bližšie špecifikované v kapitole 7, sa týkajú jednak vytvárania vhodného ekonomického priestoru pre inovatívne podnikanie ako takého, ale aj zvyšovania povedomia o právach a potrebe duševného vlastníctva a v neposlednej rade riešení, ktoré by prispeli k využívaniu práv duševného vlastníctva malými a strednými podnikmi (napr. vo forme finančnej podpory alebo konzultácií).

Úvod

Predmet a cieľ zadania

Cieľom dokumentu je zhodnotenie podmienok a opatrení v oblasti ochrany duševného vlastníctva pre oblasť malých a stredných podnikov a rýchlorastúcich firiem na Slovensku, vrátane porovnania podmienok s vybranými krajinami EÚ. Súčasťou analýzy je skúmanie vzťahu ochrany duševného vlastníctva a inovačnej výkonnosti krajín, ako i vyhodnotenie právnych predpisov upravujúcich konania o predmetoch duševného vlastníctva.

V rámci analýzy bola vykonaná komparatívna kvantitatívna analýza údajov o využívaní prvkov duševného vlastníctva na Slovensku a v krajinách patriacich medzi inovačných lídrov. Taktiež bol vykonaný kvalitatívny prieskum na vybratej vzorke malých a stredných podnikov, ako aj porovnanie príkladov dobrej praxe vo vybraných krajinách EÚ.

Na základe zhodnotenia podmienok a opatrení, ako i vykonaných analýz boli identifikované bariéry a vypracovaný návrh odporúčaní pre zlepšenie a efektívnejšie využívanie ochrany duševného vlastníctva na Slovensku.

Štruktúra dokumentu

Dokument je rozdelený na sedem častí. Za manažérskym zhrnutím a úvodom nasleduje kapitola 1 Vymedzenie priemyselného a duševného vlastníctva definujúca oblasti ochrany a prvky duševného vlastníctva, ako i procesné konania spojené s ochranou duševného vlastníctva a vymedzuje inštitucionálny rámec duševného vlastníctva.

Kapitola 2 Právne predpisy upravujúce konania o predmetoch duševného vlastníctva vymedzuje právne predpisy v SR a v krajinách, ktoré patria medzi inovačných lídrov.

Nasleduje kapitola 3 Využívanie prvkov duševného vlastníctva, ktorá porovnáva údaje o využívanie rôznych prvkov ochrany duševného vlastníctva medzi SR a inovačnými lídrami.

Inovačná výkonnosť krajín a vplyv ochrany na duševné vlastníctvo je predmetom kapitoly 4 Ochrana duševného vlastníctva a inovačná výkonnosť krajín. Kapitola taktiež obsahuje príklady dobrej praxe z vybraných krajín EÚ.

Kvalitatívna analýza hodnotiaca stav duševného vlastníctva v malých a stredných podnikoch a rýchlorastúcich podnikov je súčasťou kapitoly 5 Analýza stavu duševného vlastníctva v MSP a rýchlorastúcich firmách.

Kapitola 6 Identifikácia bariér a problémov MSP v oblasti duševného vlastníctva na základe výsledkov z kvalitatívnej analýzy a získaných poznatkov identifikuje najčastejšie bariéry, s ktorými sa MSP stretávajú. Odporúčania na elimináciu týchto bariér sú navrhnuté v kapitole 7 Návrhy a odporúčania pre zlepšenie a efektívnejšie využívanie ochrany duševného vlastníctva v SR.

Legislatíva

Zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon)

Vyhláška Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky č. 223/2002 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon)

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 469/2009 zo 6. mája 2009 o dodatkovom ochrannom osvedčení pre liečivá (konsolidované znenie)

Nariadenie č. 1610/96 Európskeho parlamentu a Rady z 23. júla 1996 o vytvorení dodatkového ochranného osvedčenia pre výrobky na ochranu rastlín (konsolidované znenie)

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1901/2006 z 12. decembra 2006 o liekoch na pediatrické použitie, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1768/92, smernica 2001/20/ES, smernica 2001/83/ES a nariadenie (ES) č. 726/2004 (konsolidované znenie) (konsolidované znenie)

Zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky č. 1/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch

Vyhláška Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky č. 629/2002 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch

Zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach

Vyhláška Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky č. 567/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach

Zákon č. 146/2000 Z. z. o ochrane topografií polovodičových výrobkov

Zákon č. 469/2003 Z. z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

1 Vymedzenie priemyselného a duševného vlastníctva

Pod pojmom duševné vlastníctvo je možné rozumieť nehmotný majetok, ktorý je výsledkom myšlienkového procesu a tvorivej činnosti. Dôležitosť duševného majetku pre spoločnosti rastie a stáva sa významným nástrojom ich konkurencieschopnosti. Práva duševného vlastníctva chránia tento nehmotný majetok spoločnosti, čo umožňuje podnikom profitovať z ich tvorivých a inovačných činností. Právna ochrana zahŕňa dve oblasti:

- a) autorské právo a práva súvisiace s autorským právom – súvisí najmä s umeleckou a kultúrnou oblasťou a
- b) právo priemyselného vlastníctva, ktoré súvisí skôr s hospodárskou a technickou oblasťou.

Autorské právo a práva súvisiace s autorským právom chráni diela (napr. literárne, hudobné, fotografické, architektonické), záznam (zvykový, audiovizuálny) umeleckého výkonu, ale aj počítačové programy a databázy. Autorské právo vzniká automaticky a na jeho ochranu nie je potrebná žiadna registrácia. Táto oblasť súvisí najmä s umeleckou a kultúrnou sférou a jej ústredným orgánom je Ministerstvo kultúry SR (ďalej ako „MK SR“).

Právo priemyselného vlastníctva chráni predmety vytvorené tvorivou duševnou činnosťou (napr. vynálezy, technické riešenia, dizajny), alebo tovary a služby prostredníctvom označenia (napr. ochranné známky). Na jeho ochranu je potrebná registrácia. Táto oblasť súvisí najmä s obchodnou a technickou sférou, výrobou a službami. Ústredným orgánom je Úrad priemyselného vlastníctva SR (ďalej ako „ÚPV SR“).¹

Tento dokument sa zameriava na právo a prvky priemyselného vlastníctva a pojem duševné vlastníctvo je požívaný v tomto poňatí.

1.1 Oblasť ochrany a prvky duševného vlastníctva

Priemyselné vlastníctvo zahŕňa dve skupiny ochrany, a to práva k výsledkom tvorivej činnosti a práva k označeniam. Do prvej skupiny priemyselných práv možno zaradiť patentové právo, právo úžitkových vzorov, právo dizajnov, právo topografií polovodičových výrobkov. Medzi priemyselné práva k označeniam patria právo ochranných známok, právo označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov a právo obchodných mien.

Priemyselné práva majú teritoriálny charakter, to znamená, že platia len na území toho štátu (regiónu), kde bola ochrana priznaná². Úrad priemyselného vlastníctva SR³ vykonáva správu v nasledovných oblastiach ochrany priemyselného vlastníctva:

- Patenty
- Dodatočné ochranné osvedčenie
- Úžitkový vzor
- Dizajn
- Ochranná známka
- Topografia polovodičových výrobkov

¹ https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/web/guest/ppv?p_p_id=1%26p_p_lifecycle=0

² https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/web/guest/ppv?p_p_id=1%26p_p_lifecycle=0

³ <https://www.indprop.gov.sk/>

- Označenia (pôvodu, zemepisné)

Patenty⁴

Patent je ochranný dokument, ktorý dáva výlučné právo jeho majiteľovi na využívanie vynálezu počas určitého časového obdobia. Patenty sa udeľujú na nové priemyselne využiteľné vynálezy, môže ísť o nové výrobky, zariadenia, alebo technológie, avšak aj chemicky vyrobené látky a liečivá. Majiteľ patentu má výlučné právo k vynálezu a jeho využívaniu, na ktorý bol patent udelený, avšak môže poskytnúť súhlas na jeho využitie iným osobám formou licenčnej zmluvy.

Doba platnosti patentu je 20 rokov od podania patentovej prihlášky. Predpokladom trvania platnosti patentu je platenie udržiavacích poplatkov.

Dodatkové ochranné osvedčenie⁵

Dodatkovým ochranným osvedčením sa chránia liečivá a výrobky na ochranu rastlín, ktoré môžu byť uvádzané na trh len na základe povolenia vydaného príslušným orgánom, a musia spĺňať nasledovné podmienky:

- a) liečivo, resp. výrobok na ochranu rastlín, je chránené platným základným patentom,
- b) liečivo, resp. výrobok na ochranu rastlín, získal platné povolenie uviesť predmetné liečivo, resp. výrobok na ochranu rastlín, na trh ako liek alebo ako prípravok na ochranu rastlín, a ide o prvým povolenie,
- c) na liečivo, resp. výrobok na ochranu rastlín, nebolo v predchádzajúcom období udelené dodatkové ochranné osvedčenie.

Dodatkové ochranné osvedčenie môže byť udelené len majiteľovi základného patentu, alebo jeho právnomu nástupcovi. Maximálna doba platnosti osvedčenia je päť rokov.

Úžitkový vzor⁶

Úžitkový vzor chráni nové priemyselne využiteľné technické riešenia, ktoré sú výsledkom vynálezcovskej činnosti z akejkoľvek oblasti techniky. Úžitkový vzor môže byť považovaný za jednoduchšiu formu patentu. Za technické riešenie sa však nepovažujú:

- a) objavy, vedecké teórie a matematické metódy,
- b) estetické výtvary,
- c) plány, pravidlá a spôsoby vykonávania duševnej činnosti, hier, alebo obchodnej činnosti,
- d) programy počítačov,
- e) len uvedenie informácií.

Ochrana úžitkovým vzorom trvá 4 roky od podania prihlášky úžitkového vzoru a môže byť na základe žiadosti majiteľa úžitkového vzoru ešte dvakrát predĺžená, vždy o 3 roky.

⁴ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?patenty>

⁵ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?dodatkovye-ochranne-osvedceniya>

⁶ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?uzitkovye-vzory>

Dizajn⁷

Dizajnom sa chráni vonkajšia úprava výrobku, t.j. jeho znaky, obrysy, tvar, štruktúra, materiál a pod. a predmetom ochrany je tak vyobrazený vzhľad výrobku alebo jeho časti. Rozsah ochrany je daný vyobrazením dizajnu tak, ako je zapísaný v registri. Dizajn nechráni technickú, konštrukčnú, funkčnú, materiálovú alebo inú podstatu výrobku.

Zápis dizajnu platí 5 rokov odo dňa podania prihlášky dizajnu. Dobu platnosti zápisu dizajnu je možné predĺžiť na základe žiadosti majiteľa dizajnu najviac štyrikrát, a to vždy o ďalších 5 rokov na celkovú dobu 25 rokov.

Ochranná známka⁸

Medzi označenia, ktoré môžu tvoriť ochrannú známku, spadajú slovné výrazy, aj vrátane osobných mien, kresby, písmená, číslice, farby, tvar výrobku alebo tvar obalu, alebo zvuky. Označenie však musí byť dostatočne jasné a výrazné, aby bolo možné rozlíšiť tovary alebo služby jednej osoby od tovarov, alebo služieb inej osoby a je spôsobilé byť vyjadrené v registri ochranných známk.

Platnosť zápisu ochrannej známky je 10 rokov odo dňa podania prihlášky ochrannej známky. Na žiadosť majiteľa ochrannej známky alebo záložného veriteľa úrad platnosť zápisu ochrannej známky obnoví po zaplatení správneho poplatku, na ďalších 10 rokov.

Topografia polovodičových výrobkov⁹

Topografia polovodičových výrobkov je séria akokoľvek zafixovaných alebo zakódovaných vzájomne súvisiacich zobrazení, znázorňujúca trojrozmerné usporiadanie vrstiev, z ktorých sa polovodičový výrobok skladá, pričom každé zobrazenie znázorňuje vzor alebo časť vzoru povrchu polovodičového výrobku v ktoromkoľvek stupni jeho výroby.

Doba trvania ochrany topografie sa skončí uplynutím 10 rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom ochrana topografie vznikla.

Označenie pôvodu výrobkov a zemepisné označenie výrobkov¹⁰

Označenie pôvodu výrobku je názov určitého miesta, oblasti alebo aj krajiny používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z daného miesta, ak kvalita alebo vlastnosti tohto výrobku sú dané zemepisným prostredím.

Zemepisným označením výrobku je názov určitého miesta, oblasti alebo krajiny používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z daného miesta, ak má tento výrobok špecifickú kvalitu, povest' alebo charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané danému miestu a výroba, spracovanie alebo príprava tohto výrobku sa uskutočňuje v danom zemepisnom mieste.

Označením pôvodu, alebo zemepisným označením je možné chrániť poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno, liehoviny, minerálne vody, remeselné výrobky a iné výrobky, na ktorých výslednú kvalitu alebo vlastnosti vplývajú prírodné podmienky, alebo sú spojené

⁷ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?dizajny>

⁸ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?ochranne-znamky>

⁹ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?co-je-to-topografia-polovodicovych-vyrobkov>

¹⁰ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?ochrana-oznacenia-povodu-a-zemepisneho-oznacenia>

s vymedzeným zemepisným územím tradíciou, povest'ou, majú dobré meno, ktoré je možné prisúdiť práve zemepisnému pôvodu.

Obrázok 1 Označenie pôvodu výrobkov a zemepisné označenie výrobkov

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Okrem vymedzených práv priemyselného vlastníctva, ktoré sú výslovne definované a chránené právnym poriadkom možno spomenúť aj iné prvky, ktoré súvisia s duševným vlastníctvom spoločnosti. Ide napríklad o know-how, logo, ale aj právo obchodného mena a obchodné tajomstvo. Tieto sú bližšie špecifikované i na portáli Duševné vlastníctvo¹¹, ktorý je prevádzkovaný Ministerstvom kultúry SR v spolupráci s ÚPV SR.

Obchodné meno

Označenie podnikateľa obchodným menom je povinné, t.j. každý podnikateľ musí mať obchodné meno. Obchodné meno nesmie byť zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa a má teda predovšetkým odlišovaciu funkciu.

Obchodné meno, ako predmet práv súvisiacich s právom priemyselného vlastníctva je upravené v Obchodnom zákonníku (§8 zákona 513/1991 Zb. Obchodný zákonník).

Obchodné tajomstvo

Obchodné tajomstvo je jedným z práv, ktoré patria podnikateľovi pri vykonávaní jeho podnikateľskej činnosti. Obchodné tajomstvo je priamo upravené v Obchodnom zákonníku.

Know-how

Všeobecne pod pojmom know-how možno rozumieť znalosti, informácie, skúsenosti, vedomosti či poznatky z rôznych oblastí, najmä z oblasti výroby, obchodu, výskumu, vedy, technológií, ekonomiky, hospodárstva a pod. Pod know-how možno zahrnúť napr. aj marketing, podnikateľské alebo obchodné plány, výrobné alebo pracovné postupy, obchodné kontakty alebo stratégie.

Za splnenia určitých predpokladov je know-how možné chrániť prostredníctvom uzavretia „Dohody o zachovaní mlčanlivosti“, resp. „Dohody o utajení“.

¹¹ www.dusevnevlastnictvo.gov.sk

Logo

Logo možno zaradiť do skupiny predmetov priemyselného vlastníctva, ktoré nie sú upravené v osobitných priemyselno-právnych predpisoch. Logo je zvyčajne predmetom zmluvných vzťahov, t.j. podmienky jeho použitia sú upravené v zmluve. Treba však posúdiť právnu povahu konkrétneho „výtvoru“ a zvážiť, či nespĺňa aj pojmové znaky iného predmetu ochrany (autorského diela). Logo môže byť po splnení zákonných podmienok zaregistrované ako ochranná známka.

1.2 Ochrana duševného vlastníctva

K porušeniu práva duševného vlastníctva najčastejšie dochádza pri použití majetku nehmotnej povahy bez súhlasu autora, tvorcu či jeho majiteľa (v prípade registrovaných práv). Keďže je duševné vlastníctvo predmetom právnej ochrany, tak je právne vymáhateľné. Jeho porušenie môže viesť k priestupkovému konaniu, občianskoprávnemu, súdnemu konaniu či trestnému postihu.

Najčastejšími prípadmi porušovania práv duševného vlastníctva sú výroba a predaj falšovaného a pirátskeho tovaru. Výroba falzifikátov spôsobuje jednak deformáciu trhového prostredia, keďže zaplavením trhu lacným tovarom ohrozuje konkurenciu a poškodzuje domácich výrobcov. Na druhej strane predstavuje hrozbu pre zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov, keďže falšované tovary často patria k výrobkom dennej spotreby (lieky, kozmetika, potraviny a pod.).

Ďalšou formou porušovania práv duševného vlastníctva je aj tzv. nekalá súťaž, t.j. konanie, ktoré môže ostatným spoločnostiam a spotrebiteľom spôsobiť ujmu. Vo vzťahu k duševnému vlastníctvu môže ísť napríklad o:

- klamlivú reklamu (napr. použitie cudzej ochrannej známky),
- klamlivé označovanie tovaru a služieb,
- vyvolávanie nebezpečenstva zámeny (napr. zneužitie cudzieho loga alebo obchodného mena),
- porušovanie obchodného tajomstva.

Vo všeobecnosti sa môže majiteľ priemyselného práva (resp. držiteľ licencie k právu priemyselného vlastníctva) domáhať najmä:

- zákazu porušenia alebo ohrozenia svojho práva priemyselného vlastníctva,
- odstránenia následkov neoprávneného zásahu do jeho práva priemyselného vlastníctva,
- poskytnutia informácií o pôvode a distribučných sieťach tovarov a služieb, resp. výrobkov porušujúcich jeho právo priemyselného vlastníctva,
- primeraného zadost'učinenia,
- vydania bezdôvodného obohatenia,
- náhrady škody.¹²

Koordináciu spolupráce v oblasti boja proti falšovaniu a autorskému pirátstvu zabezpečuje medzirezortná komisia, ktorej členmi sú zástupcovia jednotlivých ministerstiev, generálnej prokuratúry SR a Slovenskej obchodnej inšpekcie. Základným cieľom činnosti komisie je

¹² <https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/web/guest/ochrana-dusevneho-vlastnictva>

prispievať k zvyšovaniu úrovne ochrany a dodržiavania práv duševného vlastníctva v Slovenskej republike. Jej gestorom je Úrad priemyselného vlastníctva SR.

Kontrola a vynucovanie predpisov o ochrane práva duševného vlastníctva v SR sa vykonáva v troch rovinách:

Občianskoprávna ochrana (vychádza z práv zakotvených v predpisoch upravujúcich jednotlivé práva duševného a priemyselného vlastníctva, a to napr. autorský zákon, patentový zákon, obchodný zákon). Občianskoprávnou ochranu poskytujú všeobecné súdy Slovenskej republiky a nároky možno na súde uplatniť prostredníctvom žalôb.

Administratívnoprávna ochrana (je zabezpečená prostredníctvom činnosti colných orgánov alebo Slovenskej obchodnej inšpekcie, t.j. kontrola tovarov prichádzajúcich na Slovensko, ale aj kontrola dodržiavania práv súvisiacich s duševným vlastníctvom aj z pohľadu ochrany spotrebiteľa).

Trestnoprávna ochrana (keď sa ostatné prostriedky preukážu ako neúčinné, je možné využiť trestné právo, ktoré je v kompetencii polície a prokuratúry).

Vzhľadom na dôležitosť tejto problematiky bolo na úrovni Európskej únie prijatých viacero iniciatív a strategických dokumentov (napr. „Stratégia v oblasti práv priemyselného vlastníctva v Európe“, „Uznesenie o všeobecnom európskom pláne pre boj proti falšovaniu a autorskému pirátstvu“) riešiacich problematiku vymožitelnosti práv duševného vlastníctva. Riešenie problémov falšovania a autorského pirátstva sa stalo aj jednou z priorít hlavnej iniciatívy Stratégie Európa 2020 - „Únia inovácií“.¹³

1.3 Inštitucionálny rámec duševného vlastníctva v SR a v EÚ

Ochrana duševného vlastníctva je v SR zastrešená Ministerstvom kultúry SR pre oblasť autorských práv a Úradom priemyselného vlastníctva SR pre aktivity súvisiace s obchodnou, hospodárskou a technickou činnosťou.

Priemyselné vlastníctvo je úzko spojené s podnikaním a v rámci SR funguje viacero profesijných organizácií, ktorých cieľom je podnikateľom pomôcť a vytvárať vhodné podmienky pri ich činnosti aj v tejto oblasti.

Na úrovni EÚ je problematika duševného vlastníctva zastrešená Úradom Európskej únie pre duševné vlastníctvo a Európskym patentovým úradom.

Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky

Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky (ďalej ako "ÚPV SR") je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť priemyselného vlastníctva. Vykonáva štátnu správu v oblasti ochrany vynálezov, úžitkových vzorov, topografií polovodičových výrobkov, dizajnov, ochranných známok, označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení. Túto úlohu plní na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

Vedie ústredný fond patentovej a známkovej dokumentácie, sprístupňuje ho verejnosti a pôsobí ako špecializované stredisko patentových informácií v Slovenskej republike.

¹³ <https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/web/guest/vymozitelnost-prava-dusevneho-vlastnictva>

Podporuje rozvoj technickej tvorivosti a ochranu jej výsledkov, vzdelávanie a popularizáciu v oblasti duševného vlastníctva.¹⁴

K naplneniu všetkých svojich úloh v rámci podpory a rozvoja v oblasti ochrany duševného vlastníctva, ÚPV SR spolupracuje s nasledovnými partnerskými organizáciami:

Strediská patentových informácií, ktoré poskytujú komplexné knižnično-informačné služby v oblasti patentových a známkových informácií, rešeršné a metodické služby, poradenstvo pri vyhľadávaní informácií, vyhotovovanie kópií patentových dokumentov, tlač záznamov z elektronickej formy a pod. Každé stredisko patentových informácií plní zároveň úlohu kontaktného a informačného miesta úradu.

Kontaktné a informačné miesta úradu, ktorých úlohou je informovať záujemcov o ochranu výsledkov ich tvorivej alebo podnikateľskej činnosti, kde môžu požiadať o takúto ochranu a najmä dostať do povedomia širokej verejnosti existenciu štátnej inštitúcie, ktorá zabezpečuje ochranu nehmotného majetku, priemyselného vlastníctva.

Informačno-poradenské miesto úradu pre inovácie poskytujú informácie o možnostiach priemyselno-právnej ochrany pre všetkých, ktorí vstupujú do podnikania alebo už podnikajú, o zahraničných priemyselno-právnych produktoch a riešeniach a poskytovania uvedených informácií vedecko-výskumnej verejnosti a pod.¹⁵

Profesijné organizácie

ÚPV SR taktiež spolupracuje s nasledovnými organizáciami pri vytváraní vhodných podmienok pre všetkých záujemcov využívajúcich systém priemyselno-právnej ochrany:

Slovenská komora patentových zástupcov¹⁶

Činnosťou patentového zástupcu je zastupovanie fyzických osôb a právnických osôb pred Úradom priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky a pred inými orgánmi štátnej správy v konaniach týkajúcich sa priemyselného vlastníctva. Patentový zástupca pri výkone svojej činnosti ďalej poskytuje odborné rady v oblasti priemyselných práv, spisuje listiny pre potreby právnych úkonov v oblasti priemyselných práv a poskytuje ďalšie formy odborného poradenstva a odbornej pomoci v oblasti priemyselného vlastníctva (služba patentového zástupcu).

Slovenská advokátska komora¹⁷

Advokácia pomáha uskutočňovať ústavné právo občanov na obhajobu a chrániť ostatné práva a záujmy občanov a právnických osôb v súlade s Ústavou SR a zákonmi.

Zväz slovenských vedecko-technických spoločností¹⁸

Odborným poslaním Zväzu je pomoc pri zvyšovaní úrovne vedy a techniky v SR, rozvíjaní vzdelávania a medzinárodnej spolupráce v oblasti vedy a techniky, riešení úloh v rámci štátnej technickej politiky.

¹⁴ <https://www.indprop.gov.sk/?posobnost-a-kompetencie>

¹⁵ <https://www.indprop.gov.sk/?partneri-uradu>

¹⁶ <http://www.skpz.sk/>

¹⁷ <http://www.sak.sk/>

¹⁸ <http://www.zsvts.sk/>

Slovenská obchodná a priemyselná komora¹⁹

Slovenská obchodná a priemyselná komora je verejnoprávna inštitúcia zameraná na ochranu a podporu podnikania a na koordináciu spoločných záujmov svojich členov v podnikateľskej činnosti v tuzemsku i v zahraničí.

Slovak Business Agency²⁰ (ďalej ako "SBA")

Poslaním agentúry je komplexná pomoc podnikateľom v súlade s princípmi Zákona o malých a stredných podnikoch (iniciatíva Small Business Act²¹) a komplexná podpora podnikania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj posilnenie konkurencieschopnosti podnikateľov v rámci spoločného trhu EÚ a na trhoch tretích krajín.

Európske a medzinárodné inštitúcie

Duševné vlastníctvo nie je pod ochranou len na národnej úrovni, ale aj na európskej a globálnej úrovni. Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo²² (ďalej ako "EUIPO") je zodpovedný za správu ochrannej známky EÚ a zapísaného dizajnu Spoločenstva. Úrad registruje približne 135 tisíc ochranných známok EÚ a takmer 100 tisíc dizajnov, ktoré poskytujú ochranu duševného vlastníctva spoločnostiam na trhu s viac ako 500 miliónmi spotrebiteľov. EUIPO spolupracuje s úradmi duševného vlastníctva v členských štátoch EÚ, ako i s medzinárodnými partnermi, aj v rámci Skupiny duševného vlastníctva EÚ (European Union Intellectual Property Network)²³. Ďalšou inštitúciou na úrovni EÚ je Európsky patentový úrad²⁴ (European Patent Office), ktorého hlavnou úlohou je prieskum patentových prihlášok, spravovanie a udeľovanie európskych patentov.

Na globálnej úrovni je duševné vlastníctvo zastrešené Svetovou organizáciou duševného vlastníctva²⁵ (World Intellectual Property Organization, ďalej ako "WIPO"). WIPO je globálnou organizáciou pre služby, informácie a spoluprácu v oblasti duševného vlastníctva a v súčasnosti je jej členmi 193 krajín sveta, vrátane Slovenska.

Cieľom WIPO je formovanie vyvážených medzinárodných pravidiel duševného vlastníctva, globálne služby na ochranu duševného vlastníctva, ako aj riešenie sporov, ale aj zabezpečenie technickej infraštruktúry na prepojenie systémov a zdieľanie poznatkov, ktoré umožnia všetkým krajinám využívať duševné vlastníctvo na hospodársky, sociálny a kultúrny rozvoj.

¹⁹ <http://www.sopk.sk/>

²⁰ <http://www.sbagency.sk/>

²¹ <http://www.sbagency.sk/zakon-o-malych-a-strednych-podnikoch-small-business-act>

²² <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/sk/home>

²³ <https://www.tmdn.org/>

²⁴ <https://www.epo.org/>

²⁵ <https://www.wipo.int/portal/en/>

2 Právne predpisy upravujúce konania o predmetoch duševného vlastníctva

Právo duševného vlastníctva v sebe zahŕňa veľké množstvo inštitútov, ktoré spadajú pod danú problematiku. Právo priemyselného vlastníctva chráni predmety priemyselného vlastníctva, ktoré sa vytvárajú tvorivou duševnou činnosťou (napr. vynálezy, technické riešenia, dizajny) alebo predmety priemyselného vlastníctva na označenie, ktoré slúžia na rozlíšenie výrobkov a služieb na trhu (napr. ochranné známky, označenia pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov).

Podľa Parížskeho dohovoru sú predmetom ochrany priemyselného vlastníctva patenty na vynálezy, úžitkové vzory, priemyslové vzory alebo modely, továrenské alebo obchodné známky, známky služieb, obchodné meno a údaje o proveniencii tovaru alebo označení jeho pôvodu (čl. 1 ods. 2. Parížskeho dohovoru).

2.1 Vymedzenie právnych predpisov v SR

Vo všeobecnej rovine poznáme prostriedky ochrany priemyselného duševného vlastníctva na národnej úrovni a v rámci európskej, resp. medzinárodnej úrovni. Hoci práva duševného vlastníctva upravujú rôzne vnútroštátne právne predpisy, zároveň sú predmetom právnych predpisov EÚ.

Vo vzťahu k malým a stredným podnikateľom možno zaradiť ako najčastejšie využívané priemyselné práva práve patenty na vynálezy, úžitkové vzory, továrenské alebo obchodné známky. Medzi vnútroštátne osobitné pramene práva priemyselných práv patria nasledovné právne predpisy:

- zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon) v znení neskorších predpisov,
- vyhláška č. 223/2002 Z. z. Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon),
- zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- vyhláška č. 1/2018 Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky z 12. decembra 2007, ktorou sa vykonáva zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov,
- vyhláška č. 626/2002 Z. z. Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch,
- zákon č. 146/2000 Z. z. o ochrane topografií polovodičových výrobkov v znení zákona č. 84/2007 Z. z.,
- zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov,
- vyhláška č. 567/2009 Z. z. Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach,

- zákon č. 469/2003 Z. Z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 202/2009 Z. z. o právnej ochrane odrôd rastlín v znení neskorších predpisov.

Na území SR pôsobí ako ústredný orgán štátnej správy v rámci ochrany priemyselného vlastníctva Úrad priemyselného vlastníctva SR (ďalej len „úrad“) so sídlom v Banskej Bystrici.

Úrad má v kompetencií prijímať prihlášky týkajúce sa registrácie práv priemyselného vlastníctva, a to konkrétne patenty, dodatkové ochranné osvedčenia, úžitkové vzory, dizajn, ochranné známky, topografie polovodičových výrobkov alebo označenie pôvodu výrobkov a zemepisných označenie výrobkov.

Úrad priemyselného vlastníctva SR poskytuje podrobné informácie k žiadostiam a prihláškam o udelenie ochranných prvkov duševného vlastníctva, vrátane všetkej potrebnej dokumentácie. Úrad zároveň na svojej stránke pripravil prehľadné a jednoduché znázornenie procesov v konaniach o udelenie patentu a o zápise úžitkového vzoru, ochrannej známky a dizajnu²⁶. Tieto zobrazujú krok za krokom zákonné povinnosti úradu pri procese konania o predmete priemyselného vlastníctva a jeho ochrane od podania prihlášky až po zverejnenie udelenia patentu alebo zápisu úžitkového vzoru, ochrannej známky alebo dizajnu vo vestníku úradu.

Na území Slovenskej republiky registroval úrad k 31. decembru 2019 celkovo platných 20 981 patentov a 1 872 úžitkových vzorov. Patentovať sa môžu výrobky, zariadenia a technológie, chemicky vyrobené látky, liečivá, priemyselne produkčné mikroorganizmy, biotechnologické postupy a produkty. Úrad má na svojej stránke vestník, na ktorom mesačne (od 1.1.2021 v dvojtýždňovej periodicite) zverejňujú informácie o:

- patentoch,
- európskych patentoch s určením pre SR,
- dodatkových ochranných osvedčeniach,
- úžitkových vzoroch,
- dizajnoch,
- ochranných známkach,
- označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov,
- topografiách polovodičových výrobkov,
- a úradné oznamy usporiadané do záhlaví so zodpovedajúcimi kódmi v zmysle štandardu WIPO ST. 17.

V prípade akceptácie prihlášky v rámci práva z priemyselného vlastníctva vyplývajú majiteľovi práva z priemyselného vlastníctva a môže sa domáhať ochrany porušenia týchto práv. Ochrana a vymáhanie práv duševného vlastníctva by malo prispievať k podpore technologických inovácií a k prenosu a šíreniu technológií, či už v SR alebo EÚ.

Samotné konania týkajúce sa udelenia ochrany pred úradom je administratívnom správnym konaním a spravuje sa zákonom č. 71/1967 Zb. zákon o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov, kedy v prvom stupni rozhoduje úrad, voči rozhodnutiu ktorého je

²⁶ ÚPV SR, <https://www.indprop.gov.sk/?casove-osi-procesov-konania> 15.10.2020

možné podať rozklad. Po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov je možné rozhodnutie preskúmať na základe správnej žaloby.

Čo sa týka vymožitelnosti práva priemyselného vlastníctva došlo v SR od 1. júla 2016 k špecializácii súdov pre zefektívnenie a urýchlenie takýchto konaní. V súčasnosti konanie v sporoch vyplývajúcich z priemyselného vlastníctva spadá do kompetencie príslušného Okresného súdu v Banskej Bystrici pre celé územie Slovenskej republiky. Na konanie o odvolaní je príslušný Krajský súd v Banskej Bystrici (§ 25 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov). V rámci konania o správnej žalobe v oblasti priemyselného vlastníctva je kauzálny príslušný Krajský súd v Banskej Bystrici; jeho obvodom je celé územie Slovenskej republiky (§ 16 zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov). V roku 2019 bolo na Krajský súd v Banskej Bystrici podaných 17 žalôb na preskúmanie zákonnosti rozhodnutí úradu, z toho sa 14 žalôb týkalo ochranných známk, dve žaloby úžitkových vzorov a jedna žaloba patentu. K 31. 12. 2019 zostáva na Krajskom súde v Banskej Bystrici 11 neukončených súdnych sporov a sedem neukončených súdnych sporov zostáva na Najvyššom súde SR ako kasačnom súde.

2.1.1 Právne predpisy a procesy konania spojené s ochranou duševného vlastníctva

Patenty

Vo všeobecnosti možno uviesť, že **patent** sa udeľuje za vynálezy, ktoré sú nové, zahŕňajú vynálezcovskú činnosť a sú priemyselne využiteľné a zároveň predstavuje ochranný dokument, ktorým sa deklaruje výlučné právo jeho majiteľovi na využívanie vynálezu v rámci stanoveného časového obdobia.

Právny rámec v podmienkach SR predstavuje osobitný zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon) v znení neskorších predpisov upravujúci právne vzťahy vznikajúce v súvislosti s vytvorením, právnou ochranou a uplatnením vynálezu, ktorý je predmetom patentovej prihlášky alebo patentu. Patenty sa udeľujú na vynálezy, ktoré sú nové, zahŕňajú vynálezcovskú činnosť a sú priemyselne využiteľné, a to po vykonaní formálno-právneho a vecného prieskumu. Zároveň treba spomenúť vyhlášku č. 223/2002 Z. z. Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon) a stanovuje podrobnosti o náležitostiach prihlášky, patentové nároky a iné.

Taktiež treba spomenúť zákon č. 344/2004 Z. z. o patentových zástupcoch v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje predpoklady a spôsob výkonu činnosti patentových zástupcov, povinnosti patentových zástupcov, vznik, postavenie a pôsobnosť Slovenskej komory patentových zástupcov. Činnosťou patentového zástupcu je zastupovanie fyzických osôb a právnických osôb pred Úradom priemyselného vlastníctva SR a pred inými orgánmi štátnej správy v konaniach týkajúcich sa priemyselného vlastníctva. Na zápis do komory je potrebné splniť stanovené náležitosti, o. i., odbornú skúšku na overenie úrovne teoretických vedomostí a praktických skúseností a skúšku spôsobilosti.

Patenty na vynálezy sú rovnako ako ostatné priemyselné práva ovládané zásadou teritoriality, čo znamená, že patentová ochrana sa vždy vzťahuje len na vymedzené územie. Patentová ochrana nepôsobí za hranicami daného štátu.

Na území SR pre vynálezy, ktoré spĺňajú podmienky ustanovené zákonom, udeľuje patenty Úrad priemyselného vlastníctva SR. Patent zaručuje majiteľovi výlučné právo na komerčné využívanie vynálezu počas určitého časového obdobia a na určitom území.

O udelenie patentu na vynález sa žiada prihláškou podanou Úradu priemyselného vlastníctva SR v písomnej forme (v listinnej alebo elektronickej podobe). Patentová prihláška musí obsahovať žiadosť o udelenie patentu v jednom vyhotovení, opis vynálezu, najmenej jeden patentový nárok, prípadne výkresy, anotáciu s prípadným obrázkom, resp. chemickým vzorcom zlúčeniny v troch vyhotoveniach, ktoré musia umožňovať ďalšiu reprodukciu. Patentová prihláška môže obsahovať len jeden vynález alebo skupinu vynálezov, ktoré sú navzájom spojené tak, že tvoria jedinu vynálezcovskú myšlienku. Podaním prihlášky vzniká poplatková povinnosť. Správne poplatky za úkony vykonávané úradom sú stanovené zákonom NR SR č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

Podaním prihlášky vynálezu vzniká prihlasovateľovi právo prednosti, čo znamená, že právo na patent má ten pôvodca, ktorý ako prvý podal na úrade prihlášku vynálezu (princíp first to file). Osobe, ktorá podala patentovú prihlášku, vzniká odo dňa podania právo prednosti na poskytnutie patentovej ochrany na vynález.

Konanie pred úradom je špecifickým druhom správneho konania. V konaní pred úradom znášajú účastníci konania dôkazné bremeno. Účastník konania pred úradom má nielen právo, ale predovšetkým povinnosť predložiť alebo navrhnúť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Úrad podrobí prihlášku predbežnému prieskumu, v rámci ktorého zisťuje, či prihláška neobsahuje zjavne nepatentovateľné riešenie a či nemá nedostatky, ktoré bránia jej zverejneniu. Úrad patentovú prihlášku zverejní po uplynutí 18 mesiacov od vzniku práva prednosti a toto zverejnenie oznámi vo vestníku úradu. Na žiadosť prihlasovateľa, tretej osoby alebo z úradnej moci, úrad vykoná úplný prieskum patentovej prihlášky. Žiadosť o vykonanie úplného prieskumu musí byť podaná najneskôr do 36 mesiacov od podania patentovej prihlášky a nemožno ju vziať späť. Žiadateľ je povinný spolu so žiadosťou zaplatiť správny poplatok. Ak prihláška spĺňa všetky ustanovené podmienky a boli zaplatené príslušné správne poplatky, úrad udelí prihlasovateľovi patent.

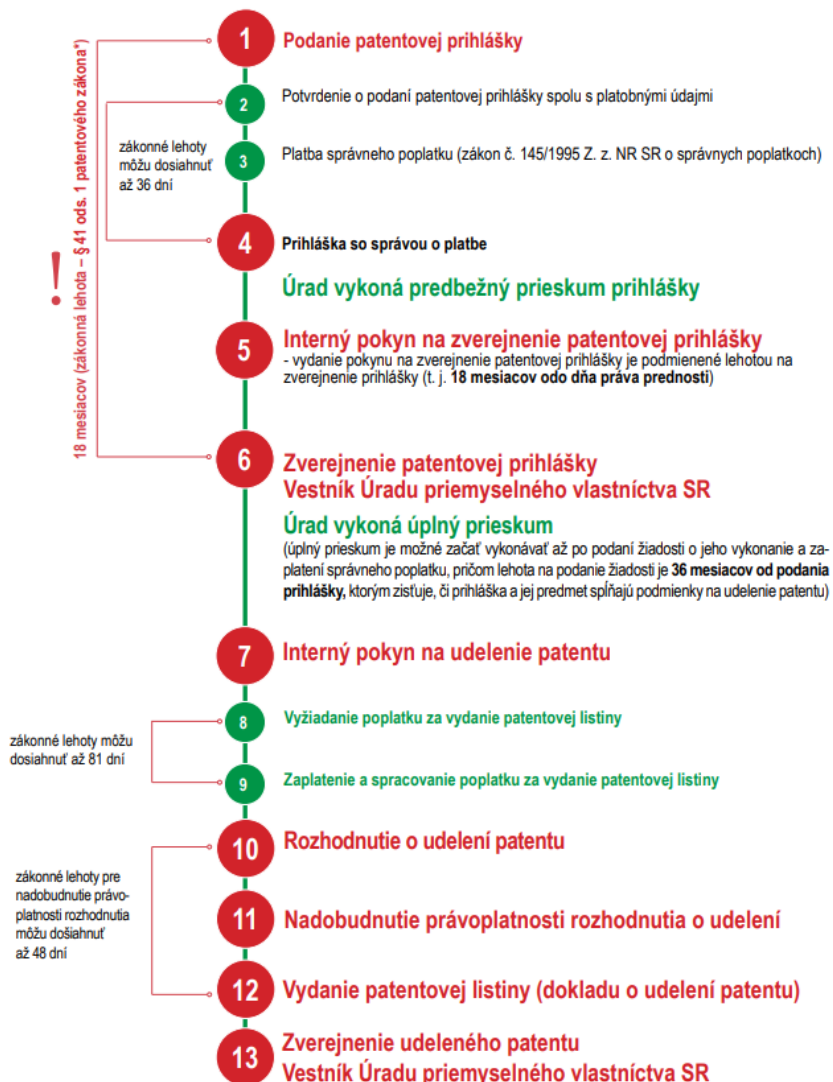
Prihlasovateľ sa stáva majiteľom patentu. Majiteľ patentu má výlučné právo využívať vynález, poskytovať súhlas na využívanie vynálezu iným osobám alebo na ne patent previesť a zriadiť k patentu záložné právo.

Právo majiteľa patentu nemožno uplatniť proti tomu, kto pred vznikom práva prednosti na území Slovenskej republiky v dobrej viere využíval vynález alebo vykonal preukázateľné prípravy bezprostredne smerujúce k využívaniu vynálezu nezávisle od pôvodcu, alebo majiteľa patentu. Majiteľ patentu nemá právo zakázať tretím osobám nakladať s výrobkom, ktorý je predmetom patentovej ochrany po tom, ako bol tento výrobok majiteľom patentu alebo s jeho výslovným súhlasom uvedený na trh v členskom štáte Európskej únie alebo štáte, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore.

O udelenie dodatkového ochranného osvedčenia na liečivá a výrobky na ochranu rastlín sa žiada taktiež písomne (v listinnej alebo elektronickej podobe). V žiadosti o udelenie osvedčenia musia byť uvedené predpísané náležitosti a žiadosť musí obsahovať kópiu povolenia uviesť liečivo, resp. výrobok na ochranu rastlín, na trh v Slovenskej republike. V žiadosti sa uvádza výrobok, ktorý je chránený základným patentom. Žiadosť môže podať majiteľ základného patentu alebo jeho právny nástupca.

Zákonné povinnosti ÚPV SR pri konaní o udelení patentu sú znázornené v schéme nižšie.

Schéma 1 Proces konania o udelení patentu

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Úžitkové vzory

Oblasť týkajúcu sa **úžitkových vzorov** upravuje zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Predmetný zákon vymedzuje právne vzťahy vznikajúce v súvislosti s vytvorením, právnou ochranou a uplatnením technického riešenia, ktoré je predmetom prihlášky úžitkového vzoru alebo úžitkového vzoru. Zákon nahradil v tom čase platný zákon č. 478/1992 Zb. o úžitkových vzoroch, ktorý zaviedol v 1992 na území Slovenskej republiky, resp. Československa, inštitút úžitkového vzoru, nakoľko do tejto doby sme na našom území ochranu úžitkových vzorov nepoznali. Ako vyplýva z dôvodovej správy k zákonu prijatím úpravy o úžitkových vzoroch v roku 1992 tak bola na Slovensku doplnená mozaika predmetov priemyselných práv o predmet určený malým a stredným podnikateľom a tiež nezávislým vynálezcom. Podnikateľom teda bolo

umožnené nadobudnúť ochranu na výsledky ich tvorivej činnosti pomerne rýchlo, ľahšie a s menšími nákladmi. Táto forma ochrany technických riešení sa osvedčila a bola odbornou verejnosťou priaznivo prijatá a využívaná. Zároveň však je potrebné konštatovať, že práve rýchle, jednoduché a relatívne lacné získanie ochrany na technické riešenie v registračnom konaní bez vecného prieskumu, ktoré je najväčšou výhodou ochrany úžitkovým vzorom bolo a je v praxi zneužívané.

V súčasnosti zákon definuje základný rámec, ktorý je podmienkou ochrany. V zmysle zákona sa za technické riešenie považuje také, ktoré je spôsobilé na ochranu úžitkovým vzorom, pokiaľ je nové, je výsledkom vynálezcovskej činnosti a je priemyselne využiteľné. Zákon vymedzuje aj negatívne, teda čo sa nepovažuje za technické riešenie. Vylúčené spod ochrany sú najmä objavy, vedecké teórie a matematické metódy, estetické výtvory, plány, pravidlá a spôsoby vykonávania duševnej činnosti, hier alebo obchodnej činnosti, programy počítačov alebo len uvedenia informácií. Zároveň úžitkovým vzorom nemožno chrániť technické riešenia, ktorých využívanie by bolo v rozpore s verejným poriadkom alebo dobrými mravmi; odrody rastlín a plemená zvierat, v podstate biologické spôsoby vytvárania rastlín alebo zvierat, chirurgické alebo terapeutické spôsoby liečenia ľudského tela, ďalej sú to spôsoby výroby chemických látok, spôsoby výroby farmaceutických látok alebo medicínske použitie látok, či zmesí látok.

Na území SR pre úžitkové vzory, ktoré spĺňajú podmienky ustanovené zákonom, je na registráciu príslušný Úrad priemyselného vlastníctva SR (ďalej len „úrad“). Rozsah ochrany vyplývajúci z úžitkového vzoru je určený znením nárokov na ochranu. V prípade nejasností sa na výklad pojmov použitých v nárokoch na ochranu použije opis technického riešenia, prípadne výkresy.

V rámci právnej úpravy existuje aj vyhláška úradu č. 1/2008 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch. Predmetná vyhláška definuje podrobnosti o náležitostiach prihlášky úžitkového vzoru.

O zápis úžitkového vzoru do registra sa žiada prihláškou podanou na ÚPV SR v písomnej forme. Prihláška úžitkového vzoru musí obsahovať žiadosť o zápis do registra úžitkových vzorov s uvedením názvu technického riešenia v jednom vyhotovení, opis technického riešenia, prípadne výkresy, najmenej jeden nárok na ochranu a anotáciu v troch vyhotoveniach. Prihláška úžitkového vzoru smie obsahovať len jedno technické riešenie alebo skupinu technických riešení, ktoré sú navzájom spojené tak, že tvoria jedinú technickú myšlienku. Technické riešenie musí byť v prihláške úžitkového vzoru opísané a vysvetlené tak jasne a úplne, aby ho odborník mohol uskutočniť. Podaním prihlášky vzniká poplatková povinnosť. Správne poplatky za úkony vykonávané úradom sú stanovené zákonom NR SR č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

Na základe podania prihlášky úžitkového vzoru na úrade vzniká prihlasovateľovi aj právo prednosti. Úrad pri registrácii skúma základné podmienky, ktorými sú novosť a technické využitie. Po odstránení prípadných formálnych a vecných nedostatkov podkladov prihlášky úžitkového vzoru úrad vykoná na predmet technického riešenia rešerš na stav techniky.

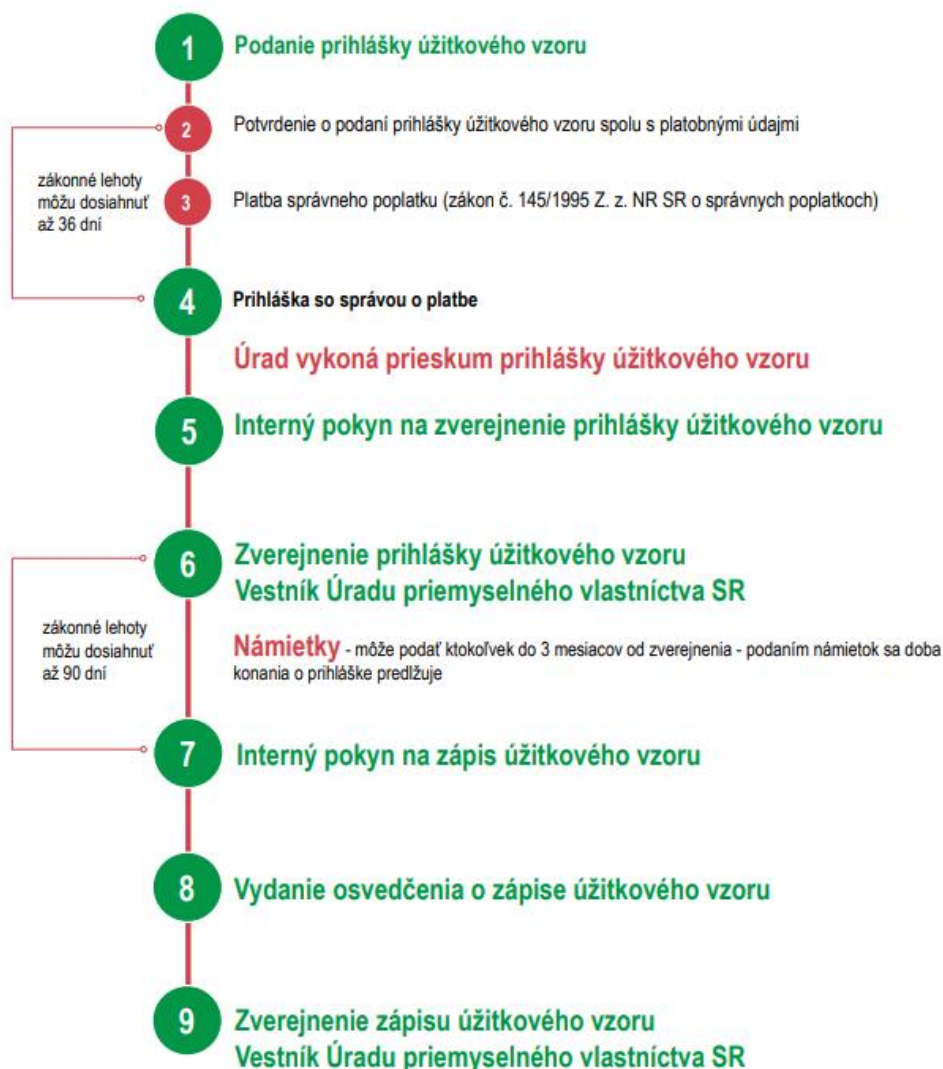
Výsledky prieskumu oznámi úrad prihlasovateľovi a zároveň prihlášku spolu s výsledkom rešerše zverejní, zverejnenie oznámi vo vestníku. Následne po zverejnení je možné v lehote troch mesiacov od tohto zverejnenia podať úradu námietky proti zápisu úžitkového vzoru do registra, ak sa tretia osoba domnieva, že úžitkový vzor nesplňa podmienky. Námietky musia byť právne a skutkové odôvodnené a spolu s nimi treba predložiť dôkazy o svojich tvrdeniach.

Ak neboli podané námietky alebo námietky proti zápisu úžitkového vzoru do registra boli zamietnuté, alebo konanie o námietkach bolo zastavené, úrad zapíše úžitkový vzor do registra a prihlasovateľ sa stáva majiteľom úžitkového vzoru. Úrad vydá majiteľovi úžitkového vzoru osvedčenie o zápise úžitkového vzoru do registra a zápis úžitkového vzoru oznámi vo vestníku.

Platnosť a doba ochrany úžitkového vzoru platí štyri roky odo dňa podania prihlášky. Platnosť úžitkového vzoru je možné predĺžiť. Žiadosť o predĺženie platnosti úžitkového vzoru možno podať najskôr v poslednom roku jeho platnosti. Predĺženie je možné najviac dvakrát, a to vždy o tri roky až na celkovú dobu ochrany desať rokov odo dňa podania prihlášky. Z tohto dôvodu sa zvykne úžitkový vzor niekedy laicky označovať ako „malý“ patent, pretože registráciu patentu je možné predĺžiť až na 20 rokov.

Proces konania o zápise úžitkového vzoru po podaní prihlášky a povinnosti ÚPV SR je zobrazený v schéme nižšie.

Schéma 2 Proces konania o zápise úžitkového vzoru

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Dizajny

Právne vzťahy týkajúce sa otázok vytvorenia, právnou ochranou a uplatnením **dizajnu** upravuje zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov. Tento zákon dopĺňa vyhláška č. 629/2002 Z. z., ktorá upravuje podrobnosti o náležitostiach prihlášky, vyobrazení dizajnu alebo podrobnostiach o spôsobe a náležitostiach uplatnenia a preukázania práva prednosti. Predošlá právna úprava používala pojem priemyselný vzor, ktorý dodnes napríklad používa česká právna úprava.

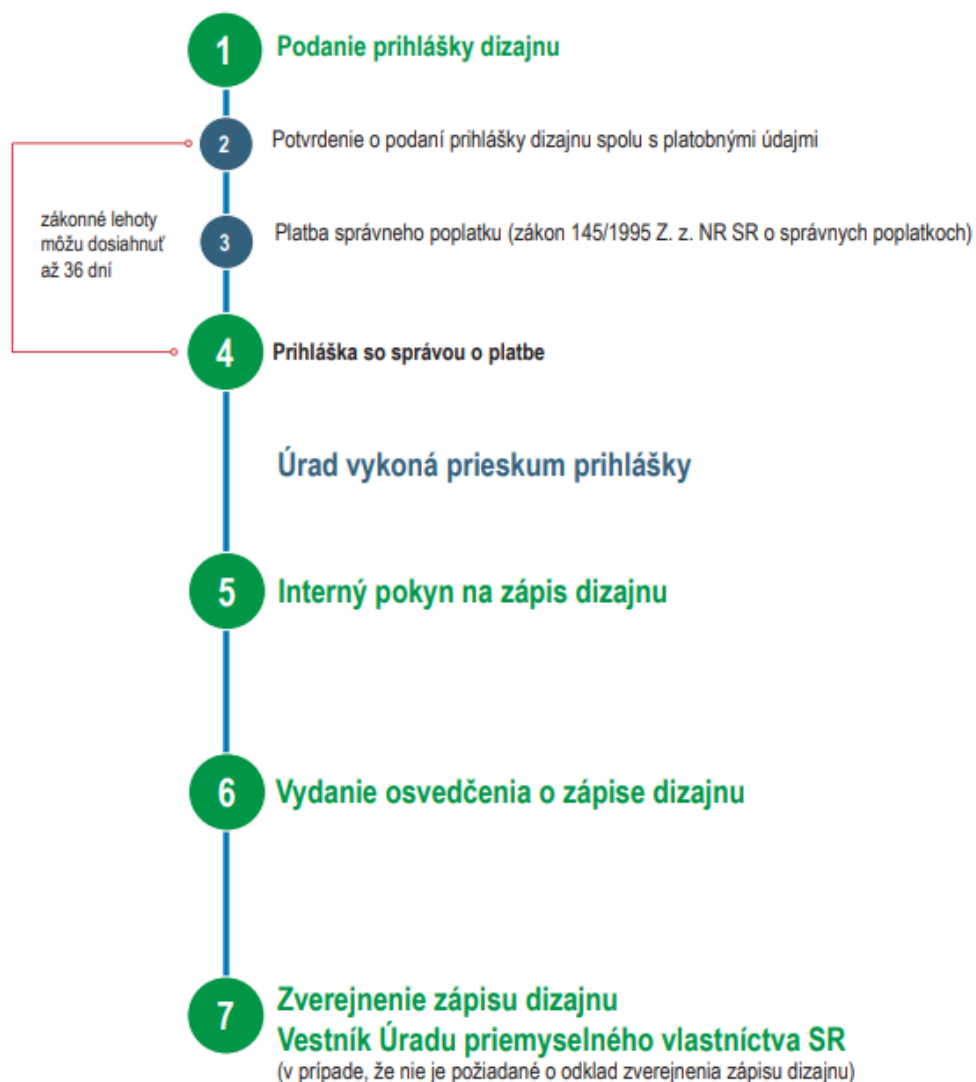
Vyššie uvedené právne predpisy odzrkadľujú transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/71/ES z 13. októbra 1998 o právnej ochrane dizajnov a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva. Aj vďaka týmto smerniciam na úrovni členských štátov EÚ došlo k priblíženiu vnútroštátnych úprav, cieľom ktorým je uľahčenie podnikania v rámci európskeho priestoru.

O zápis dizajnu do registra sa žiada prihláškou podanou na ÚPV SR v písomnej forme. Prihláška môže obsahovať žiadosť o zápis len jedného dizajnu do registra (jednoduchá prihláška) alebo žiadosť o zápis viacerých dizajnov do registra (hromadná prihláška) patriacich do jednej triedy medzinárodného triedenia – to neplatí pre dizajny spočívajúce v zdobení. Prihláška musí obsahovať žiadosť o zápis dizajnu do registra, vyobrazenie dizajnu, o ktorého zápis sa žiada v prihláške a z ktorého možno jednoznačne rozoznať podstatu dizajnu, v prípade hromadnej prihlášky zoznam dizajnov, o ktorých zápis sa žiada, určenie výrobku, v ktorom je dizajn stelesnený, doklad o nadobudnutí práva na dizajn, ak prihlasovateľom nie je pôvodca dizajnu a nejde o podnikový dizajn. Podaním prihlášky vzniká žiadateľovi poplatková povinnosť.

Podaním prihlášky vzniká prihlasovateľovi aj právo prednosti za predpokladu, že podanie obsahuje uvedené náležitosti. Následne úrad vykoná jej prieskum. Ak predmet prihlášky spĺňa zákonom stanovené podmienky ochrany, úrad zapíše dizajn do registra a prihlasovateľ sa stáva majiteľom zapísaného dizajnu s 5-ročnou platnosťou zápisu dizajnu. Vlastníkovi zapísaného dizajnu vydá osvedčenie o zápise, ktorý sa zverejní vo vestníku úradu.

Zákonné povinnosti ÚPV SR pri konaní o zápise dizajnu po obdržaní prihlášky sú znázornené v schéme nižšie.

Schéma 3 **Proces konania o zápise dizajnu**

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Ochranné známky

Ochranné známky sú dnes nevyhnutnou potrebou na zabezpečenie práva na používanie charakteristických označení tovarov a služieb. Ochrannou známkou rozumieme slovné, obrazové, priestorové alebo kombinované označenie, ktoré je spôsobilé odlíšiť tovary, alebo služby jednej osoby od tovarov alebo služieb inej osoby. Zápisom označenia ako ochrannej známky do registra získava majiteľ výlučné právo označovať ochrannou známkou tovary alebo služby, pre ktoré je zapísaná v registri.

Na ochranu je potrebná registrácia. Následne v prípade, že dôjde k neoprávnenému zásahu do práv z ochrannej známky, majiteľ sa môže aj súdnou cestou domáhať, aby porušovanie práva alebo ohrozovanie práva bolo zakázané a následky tohto zásahu boli odstránené.

Právny rámec, ktorý upravuje problematiku práva ochranných znáмок na území SR je zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisoch, ktorým bol

k 31.12.2009 zrušený pôvodný zákon č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach a vyhláška 117/1997 Z. z.

Predmetný zákon upravuje práva a povinnosti súvisiace s právnou ochranou ochranných známk a konania vo veciach ochranných známk pred Úradom priemyselného vlastníctva SR (ďalej len „úrad“). Úrad ako ústredný orgán štátnej správy rozhoduje o vzniku, trvaní a čiastočne zániku práv spojených s ochrannými známkami. Úrad vydal vyhlášku 567/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach, akými sú napr. podrobnosti o náležitostiach prihlášky ochrannej známky, podrobnosti o náležitostiach vyjadrenia prihlasovaného označenia a iné.

Na margo právnej úpravy treba uviesť, že Slovenská republika, ako člen Európskej únie sa vstupom do EÚ zaviazala harmonizovať vnútroštátne právo, čo sa premietlo do prijatia dôležitej Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva alebo Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2436 zo 16. decembra 2015 o aproximácii právnych predpisov členských štátov v oblasti ochranných známk, ktoré prijali aj iné členské štáty EÚ.

Bez súhlasu majiteľa ochrannej známky nesmú tretie osoby v obchodnom styku používať označenie zhodné s jeho ochrannou známkou pre tovary alebo služby, ktoré sú zhodné s tými, pre ktoré bola ochranná známka zapísaná do registra.

Čo sa týka používania ochrannej známky do úvahy pripadajú nasledovné spôsoby, pričom pre všetky spôsoby platí, že účinnosť voči tretím osobám vzniká dňom jeho zápisu do registra:

- i. majiteľ, ktorému svedčí zápis v registri, sám využíva práva spojené s ochrannou známkou;
- ii. majiteľ môže previesť ochrannú známku na inú osobu pre všetky tovary alebo služby, pre ktoré je ochranná známka zapísaná alebo pre niektoré z nich zmluvou o prevode práva majiteľov ochranných známk, resp. zmluvou o predaji podniku. Zmluva o prevode ochrannej známky musí mať písomnú formu, inak je neplatná;
- iii. práva z ochrannej známky môžu zo zákona prejsť na iný subjekt z dôvodu zániku právnickej osoby, ak obchodný podiel prechádza na jej právneho nástupcu, resp. dedením;
- iv. udelením súhlasu– licenciou na používanie ochrannej známky iným osobám na používanie ochrannej známky pre niektoré tovary alebo služby, alebo pre všetky tovary alebo služby, pre ktoré je ochranná známka zapísaná;
- v. k ochrannej známke možno zriadiť záložné právo, pričom zmluva o zriadení záložného práva musí mať písomnú formu, inak je neplatná.

Platnosť zápisu ochrannej známky je desať rokov odo dňa podania prihlášky.

Konanie o zápise ochrannej známky do registra sa začína podaním žiadosti ÚPV SR. Prihláška sa môže týkať len jedného označenia. Prihlášku môže podať akákoľvek fyzická alebo právnická osoba. Prihláška musí obsahovať žiadosť o zápis ochrannej známky do registra s údajmi umožňujúcimi identifikáciu prihlasovateľa, znenie alebo vyjadrenie prihláseného označenia umožňujúce jasne a presne určiť predmet ochrany poskytnutej majiteľovi ochrannej známky, zoznam tovarov a služieb, pre ktoré má byť označenie zapísané ako ochranná známka do registra, a podpis prihlasovateľa alebo jeho zástupcu. V zozname sa tovary alebo služby uvedú

v zatriedení podľa medzinárodného dohovoru (Niceská dohoda). Elektronické vyjadrenie jednotlivých druhov ochranných známok sa predkladá v závislosti od typu ochrannej známky (obrazová, priestorová, ochranná známka vzoru, pohybová, alebo holografická, resp. multimediálna) vo formáte JPG, MP3 alebo MP4. Podanie žiadosti o zápis ochrannej známky do registra podlieha správne mu poplatku.

Úrad vykoná prieskum prihlášky ochrannej známke. Prihlasovateľ je až do zápisu označenia do registra oprávnený rozdeliť prihlášku obsahujúcu v zozname viac ako jeden tovar alebo službu do samostatných prihlášok.

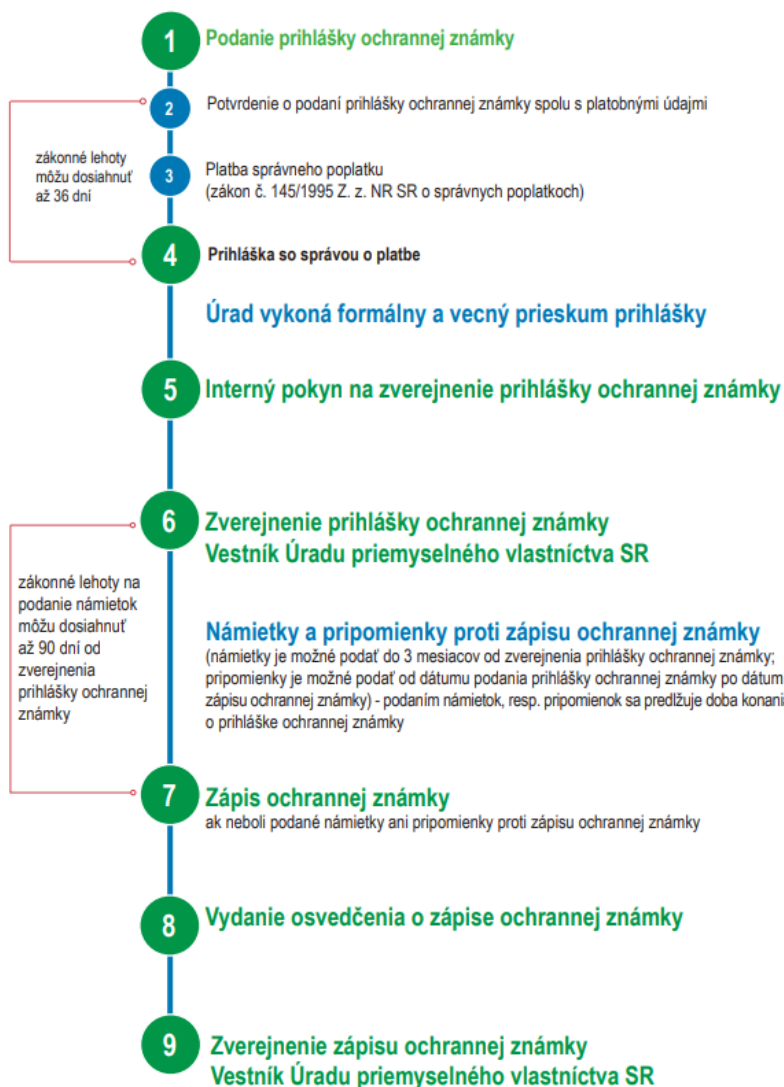
Podaním prihlášky vzniká prihlasovateľovi právo prednosti pred každým, kto podá neskôr prihlášku obsahujúcu zhodné alebo podobné označenie pre zhodné, alebo podobné tovary alebo služby. Právo prednosti, ktoré vyplýva z medzinárodného dohovoru, musí prihlasovateľ uplatniť už v prihláške a v lehote troch mesiacov od jej podania toto právo preukázať dokladom o práve prednosti, inak sa naň neprihliada.

Úrad vykoná formálny a aj vecný prieskum a teda preskúmava, či prihláška spĺňa podmienky ustanovené zákonom či je spôsobilá zápisu a či bol zaplatený poplatok, resp. či je osoba zastúpená. V prípade nedostatkov ohľadom označenia podľa zoznamu alebo chýbajúcich príloh vyzve úrad žiadateľa, aby odstránil nedostatky s určením lehoty, v ktorej tak môže učiť, v opačnom prípade konanie zastaví.

Ak sú splnené zákonom stanovené podmienky na zápis označenia ako ochrannej známky do registra, úrad prihlásené označenie zapíše do registra a prihlasovateľ sa stáva majiteľom ochrannej známky. Registráciou má majiteľ ochrannej známky výlučné právo používať ochrannú známku v spojení s tovarmi alebo so službami, pre ktoré je zapísaná. Svojou povahou je individuálnym správnym aktom, ktorý vydáva úrad v konkrétnej veci. Samotným cieľom registrácie je oprávnenie na používanie ochrannej známky pre určitý tovar alebo službu. V rámci používania ochrannej známky je majiteľ oprávnený používať spolu s ochrannou známkou značku ®.

Proces konania o zápise ochranných známok na strane ÚPV SR po obdržaní žiadosti o zápis je zobrazený v schéme nižšie.

Schéma 4 Proces konania o zápise ochranných známok

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Topografie polovodičových výrobkov

Právny rámec s vytvorením, ochranou a využívaním **topografií polovodičových výrobkov** v podmienkach SR predstavuje zákon č. 146/2000 Z. z. o ochrane topografií polovodičových výrobkov v znení neskorších predpisov. Ochrana podľa tohto zákona sa vzťahuje na topografiu, ktorá je výsledkom tvorivej duševnej činnosti pôvodcu a ktorá nie je v odvetví polovodičových výrobkov bežná. V prípade, ak je topografia vytvorená z prvkov bežných v odvetví polovodičových výrobkov, je chránená iba vtedy, ak kombinácia týchto prvkov ako celok spĺňa podmienky na ochranu.

Samotná topografia polovodičových výrobkov predstavuje sériu akokoľvek zaфіxovaných alebo zakódovaných zobrazení, ktoré vzájomne súvisia a vytvárajú trojrozmerné usporiadanie vrstiev vytvárajúcich polovodičový výrobok znázorňujúce vzor alebo časť vzoru povrchu polovodičového výrobku v ktoromkoľvek stupni jeho výroby.

Rovnako ako pri iných priemyselných právach, aj pro topografii polovodičových výrobkov je príslušný Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky (ďalej len „úrad“), ktorý vecne skúma prihlášku, na základe ktorej vzniká právo na ochranu topografie. Ochrana zanikne uplynutím 15 rokov odo dňa jej prvého zafixovania alebo zakódovania. Majiteľ, ktorému prislúcha právo na nedotknuteľnosť topografie, ju môže používať vo vlastnej podnikateľskej činnosti, udeliť súhlas - licenciu, iným subjektom (§ 14 zákona o ochrane topografií polovodičových výrobkov), previesť osvedčenie o zápise topografie na iný subjekt (§ 12 zákona o ochrane topografií polovodičových výrobkov), alebo je možné zriadiť aj záložné právo (§ 13 zákona o ochrane topografií polovodičových výrobkov).

K predmetnému zákonu úrad nevydal vyhlášku, ktorou sa vykonáva zákon, nakoľko podrobnosti o podaní prihlášky, ako aj samotná registrácia je upravená priamo v zákone.

O zápis topografie polovodičového výrobku (ďalej topografie) do registra sa žiada prihláškou podanou na ÚPV SR v písomnej forme. Prihláška topografie smie obsahovať len jednu topografiu. Prihláška topografie musí obsahovať žiadosť o zápis do registra topografií polovodičových výrobkov, podklady umožňujúce identifikáciu topografie polovodičového výrobku, dátum prvého obchodného využitia, ak je skorší ako dátum podania prihlášky, doklad o nadobudnutí práva na ochranu topografie, ako aj meno, priezvisko a adresu pôvodcu, ak prihlasovateľ nie je pôvodcom. Podaním prihlášky topografie vzniká poplatková povinnosť.

Na účely identifikácie musia byť predložené výkresy alebo fotografie vzorov vrstiev na výrobu polovodičových výrobkov alebo masiek na výrobu polovodičového výrobku, alebo jednotlivých vrstiev polovodičového výrobku očíslovaných podľa časovej postupnosti pri výrobe. Detaily rozhodujúce na identifikáciu topografie musia byť na výkresoch alebo topografiách rozlíšiteľné.

Úrad následne vykoná prieskum prihlášky topografie. Ak predmet prihlášky topografie spĺňa zákonom stanovené podmienky, úrad zapíše topografiu do registra a prihlasovateľ sa stáva majiteľom topografie. Úrad vydá majiteľovi topografie osvedčenie o zápise topografie do registra a zápis topografie do registra oznámi vo Vestníku úradu.

Označenie pôvodu výrobku a zemepisné označenie výrobkov

Zákon č. 469/2003 Z. z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov stanovuje podmienky nadobudnutia práva na ochranu označenia pôvodu výrobku alebo zemepisného označenia výrobku, podmienky ochrany tohto práva a postup získania tohto práva pre územie členských štátov Európskej únie.

Označenie pôvodu výrobku a zemepisné označenie výrobku, ktoré spĺňa podmienky ochrany podľa tohto zákona, sa zapisuje do registra označení pôvodu a zemepisných označení, ktorý vedie Úrad priemyselného vlastníctva SR (ďalej len „úrad“). Predmetom práva majiteľov zapísaných:

- označení pôvodu výrobkov je názov určitého miesta, oblasti alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobkov, ktoré pochádzajú z tohto miesta, ak kvalita alebo vlastnosti výrobku sú výlučne, alebo podstatne dané zemepisným prostredím (§ 2 písmeno a) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov);
- zemepisných označení výrobkov je názov určitého miesta, oblasti alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z tohto miesta, oblasti

alebo krajiny, ak má tento výrobok špecifickú kvalitu, povesť alebo charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané tomuto miestu, oblasti alebo krajine (§ 2 písmeno b) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov);

- označení pôvodu vína názov určitého miesta, regiónu alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku, ktorého kvalita alebo vlastnosti sú výlučne, alebo podstatne ovplyvnené zemepisným prostredím s jeho charakteristickými prírodnými a ľudskými faktormi, ktorý sa vyrába na tomto území, získava sa z odrôd viniča druhu *Vitis vinifera* a hrozno, z ktorého sa vyrába, pochádza výlučne z tohto územia (§ 2 písmeno c) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov);
- zemepisných označení vína názov určitého miesta, regiónu alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku, ktorý má špecifickú kvalitu, povesť alebo iné charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané tomuto územiu, ktorý sa vyrába na tomto území, získava sa z odrôd viniča druhu *Vitis vinifera* alebo z odrôd vzniknutých krížením druhu *Vitis vinifera* s inými druhmi rodu *Vitis* a najmenej 85 % hrozna použitého na jeho výrobu pochádza z tohto územia, (§ 2 písmeno d) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov);
- výrobkov akýkoľvek hnutelných veci vyrobených, vyťažných alebo inak získaných bez ohľadu na stupeň ich spracovania, ktoré sú určené spotrebiteľovi (§ 2 písmeno e) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov);
- druhových názvov výrobku všeobecného názvu výrobku, ktorý sa stal bežným názvom tohto výrobku napriek tomu, že sa vzťahuje na určité miesto, oblasť alebo krajinu, kde bol tento výrobok pôvodne vyrobený alebo uvedený na trh (§ 2 písmeno f) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov).

O zápis označenia pôvodu výrobkov alebo zemepisného označenia výrobkov do registra sa žiada prihláškou podanou na ÚPV SR v písomnej forme v jednom vyhotovení. Prihláška môže obsahovať len jedno označenie pôvodu alebo zemepisné označenie. Prihláška označenia pôvodu alebo zemepisného označenia musí obsahovať názov výrobku vrátane znenia označenia pôvodu, alebo zemepisného označenia, doklad potvrdzujúci, že výrobok pochádza z vymedzeného územia, opis vlastností alebo kvalitatívnych znakov výrobku, ktoré sú dané príslušným zemepisným prostredím, opis spôsobu získania výrobku, prípadne opis originálnych a nemenných miestnych spôsobov jeho získania. Podaním prihlášky vzniká poplatková povinnosť.

ÚPV SR vykoná formálny a vecný prieskum prihlášky. Ak prihláška spĺňa podmienky zápisu podľa zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov, vykoná sa zápis označenia pôvodu výrobkov, alebo zemepisného označenia výrobkov a zverejní sa vo Vestníku ÚPV SR. Právo na ochranu zapísaného označenia pôvodu alebo zemepisného označenia vzniká dňom jeho zápisu do registra.

Držiteľom osvedčenia o zápise označenia pôvodu výrobku alebo zápise zemepisného označenia výrobku je ten, na koho je v registri označení pôvodu a zemepisných označení označenie pôvodu výrobku alebo zemepisné označenie výrobku zapísané (§ 2 písmeno g) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov) a užívateľom zapísaného označenia pôvodu výrobku alebo zapísaného zemepisného označenia výrobku osoba, ktorá

zapísané (§ 2 písmeno h) zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov).

2.2 Vymedzenie právnych predpisov v krajinách, ktoré patria medzi inovačných lídrov

Medzi krajiny, ktoré patria medzi inovačných lídrov sa v rámci EÚ radia Švédsko, Fínsko, Dánsko a Holandsko. Nižšie je uvedený prehľad vnútroštátnej legislatívy týchto krajín, ktoré upravujú oblasť práv priemyselného vlastníctva.

Švédsko²⁷

- zákon č. 837/1967 o patentoch (Patentlag (1967:837))
- vládne nariadenie č. 838/1967 k patentom (Patentkungörelsen (1967:838))
- patentové pravidlá (Patentbestämmelser PRVFS 1981:1, omtryckt genom)
- zákon o obranných vynálezoch (Lagen om försvarsuppfinningar SFS 1971:1078)
- zákon č. 485/1970 o dizajne (Mönsterskyddslag (1970:485))
- vládne nariadenie č. 486/1970 o ochrane dizajnu (Mönsterskyddsförordning (1970:486))
- zákon č. 1877/2010 o ochranných známkach (Varumärkeslag (2010:1877))
- úprava úžitkových vzorov - nie je zavedená

Fínsko²⁸

- zákon o ochranných známkach č. 544/2019 (Tavaramerkkilaki)
- vládne nariadenie o ochranných známkach č.799/2019 (Valtioneuvoston asetus tavaramerkeistä)
- zákon o patentoch č. 1967/550 (Patenttilaki)
- vládne nariadenie o patentoch č. 669/1980 (Patenttiasetus)
- zákon o úžitkových vzoroch č. 1991/800 (Laki hyödyllisyysmallioikeudesta)
- vládne nariadenie o úžitkových vzoroch č. 1991/1419 (Asetus hyödyllisyysmallioikeudesta)
- zákon o dizajnoch č. 1971/221 (Mallioikeuslaki)
- vládne nariadenie o dizajnoch č. 1971/252 (Mallioikeusasetus)

Dánsko²⁹

- zákon o patentoch (LBK nr 90 af 29/01/2019)
- zákon o tajných patentoch (LBK č.107 zo dňa 24.01.2012)
- vyhláška o patentoch a dodatkových ochranných osvedčeniach (BEK č.25 zo dňa 18.01.2013)
- zákon o vynálezoch pracovníkov (LBK č. 104 zo dňa 24.01.2012)

²⁷ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/monsterskyddsforordning-1970486_sfs-1970-486

²⁸ <https://www.prh.fi/en/patentit/lainsaadantoa.html>

²⁹ <https://www.dkpto.dk/>

- zákon o ochranných známkach č. 88/2019 (Bekendtgørelse af fællesmærkeloven (ophævet))
- (LBK nr. 103 af 24.01.2012)
- vládne nariadenie č. 1685/2018 o ochranných známkach (Bekendtgørelse om ansøgning og registrering m.v. af varemærker BEK nr. 1685 af 18.12.2018)
- zákon č. 89/2019 o dizajnoch (Bekendtgørelse af designloven LBK nr. 89 af 29.01.2019)
- zákon o úžitkových vzoroch č. 91/2019 (Bekendtgørelse af lov om brugsmodeller LBK nr. 91 af 29.01.2019)
- zákon č. 92/2019 o ochrane topografií a polovodičov (Bekendtgørelse af lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi) LBK nr. 92 af 29.01.2019)
- zákon o vynálezoch vo verejných výskumných inštitúciách (LBK č. 210 zo dňa 17.03.2009)
- výkonný príkaz na osobitnú jednotku pre vymáhanie a pirátstvo v Dánskom úrade pre patenty a ochranné známky (BEK č. 1578 zo dňa 14.12.2016)
- výkonný predpis, ktorým sa mení a dopĺňa výkonný poriadok o patentoch a dodatkových ochranných osvedčeniach (BEK č.146 zo dňa 20.02.2014)
- výkonné nariadenie o rozšírení rozsahu pôsobnosti Výkonného nariadenia o patentoch na vynálezy liekov a výkonného nariadenia o patentoch na vynálezy potravín a patenty na spôsoby výroby potravín (BEK č. 728 zo dňa 16.09.1999)
- výkonný predpis, ktorým sa menia a dopĺňajú pravidlá vyčerpanosti v patentovom zákone, zákone o ochranných známkach a zákone o ochrane dizajnu polovodičových výrobkov (topografia) (BEK č.238 z 30.03.1994)
- výkonné nariadenie o nadobudnutí platnosti Zmluvy o patentovej spolupráci, kapitola II pre Dánsko (BEK č. 602 zo dňa 26.08.1988)
- vyhlásenie o patente na vynálezy liekov (BEK č. 450 zo dňa 16.09.1983)

Holandsko³⁰

- zákon o patentoch z roku 1995 (Rijksoctrooiwet 1995) – v súčasnosti sa pracuje na prijatí novej úpravy
- patentové pravidlá z roku 1995 (Uitvoeringsbesluit Rijksoctrooiwet 1995 van 20 februari 1995)
- vykonávacie patentové pravidlá (Uitvoeringsregeling 2009 Rijksoctrooiwet 1995)
- právo na ochranu dizajnu je regulovaná spoločnou zmluvou prijatou 1. januára 1974 s účinnosťou od 1. januára 1975, ktorá poskytuje ochranu spoločne pre krajiny Beneluxu, t.j. Belgicko, Luxembursko a Holandsko, tzv. Uniform Benelux Designs Law;
- právo na ochranu ochrannej známky je regulovaná spoločným Dohovorom krajín Beneluxu o duševnom vlastníctve (Benelux Convention for Intellectual Property (BCIP));
- úprava úžitkových vzorov - nie je zavedená.

V rámci komparácie právnych predpisov v porovnaní s vnútroštátnou legislatívou upravujúcu oblasť priemyselných práv na Slovensku je nevyhnuté uviesť, že legislatívna činnosť Európskej

³⁰ <https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/i/nl.htm>

únie sa zameriava najmä na harmonizáciu niektorých osobitných aspektov práv duševného vlastníctva prostredníctvom jednotného európskeho systému, ako je to v prípade ochrannej známky a dizajnu EÚ a aj patentov.

Základný rámec je stanovený v článku 118 Zmluvy o fungovaní EÚ, v ktorom sa stanovuje, že v rámci vytvárania a fungovania vnútorného trhu sa zavedú opatrenia pre tvorbu právnych predpisov EÚ v oblasti duševného vlastníctva, s cieľom zabezpečiť jednotnú ochranu týchto práv v celej EÚ a zavedú pravidlá centrálného povoľovania, koordinácie a dohľadu pre celú EÚ.

Nutnosť harmonizácie v rámci členských štátov EÚ je sprevádzaná minimálnou potrebnou úrovňou právnej ochrany, ktorú musia všetky členské štáty implementovať do svojich právnych poriadkov a na svojom území súčasne tiež presadzovať. Prevedenie minimálnej harmonizácie práva EÚ preto dáva všetkým právnickým a fyzickým osobám istotu, že práve táto úroveň regulácie a obmedzenia je požadovaná a presadzovaná na celom území Únie. Princípy minimálnej harmonizácie predovšetkým odôvodňujú zvyšovanie dôvery spotrebiteľa na vnútornom trhu.

Harmonizácia v oblasti práv priemyselného vlastníctva je zameraná a kladie dôraz najmä na zjednotenie podmienok za akých jednotlivé členské štáty EÚ priznávajú podnikateľom ochranu na priemyselné práva.

Spoločným menovateľom priemyselného vlastníctva na nadnárodnej úrovni je Parížsky dohovor na ochranu priemyselného vlastníctva podpísaný 20. marca 1883 v Paríži, ako jedna z prvých zmlúv o duševnom vlastníctve. Cieľom dohovoru je ochrana priemyselného vlastníctva, a to patentov, úžitkových vzorov, priemyselných vzorov, ochranných známk, obchodných názov, označenia pôvodu alebo potlačenie nekalej súťaže.

V rámci oblasti úžitkových práv v roku 1997 Európska komisia navrhla harmonizáciu právnych predpisov o úžitkových vzoroch v krajinách EÚ a návrh smernice o ochrane úžitkových vzorov. Návrh bol aktualizovaný v roku 1999, ale práce na ňom boli pozastavené v marci 2000 pre ťažkosti s dosiahnutím dohody. Prednosť dostali diskusia ohľadom patentu v rámci EÚ. Komisia nakoniec návrh stiahla v roku 2006.

V roku 2013 bola zadaná štúdia o ekonomických dopadoch právnych predpisov o úžitkových modeloch vo vybraných krajinách EÚ. Cieľom bolo získať aktualizované informácie o právnych rámcoch týkajúcich sa úžitkových vzorov alebo informácie o dostupnosti ďalších nástrojov súvisiacich s ochranou postupných inovácií tam, kde konkrétna ochrana úžitkových vzorov absentovala.³¹ Výsledky z rešerše členských štátoch EÚ, ktoré nemajú zavedený systém v oblasti úžitkových vzoroch vyplynulo, že v Belgicku, Holandsku, vo Veľkej Británii, Švédsku v súčasnosti nie je zavedený systém ochrany úžitkových vzorov.

Na druhej strane v Slovenskej republike je prijatá úprava zákona o úžitkových vzoroch, ako aj napr. v Českej republike, Nemecku, Fínsku, Dánsku alebo Taliansku, Francúzsku a pod. Dĺžka ochrany v rámci uvedených krajín je rovnaká, t.j. 10 rokov. V týchto krajinách, ktoré majú prijatú legislatívu na ochranu úžitkových vzorov, je právna úprava o úžitkových vzoroch príbuzná s právnou úpravou o patentoch. Samozrejme, že využitie úžitkového vzoru je rýchlejšou a lacnejšou alternatívou k patentovej ochrane, určenou pre jednoduché technické riešenia i v dôsledku neúplného prieskumu, čo na druhej strane so sebou nesie riziko prípadného zrušenia

³¹ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property/patents/utility-models_en

zápisu pri dodatočnom zistení absencie unikátnosti úžitkového vzoru, čo je jedným z argumentov krajín, ktoré nemajú takúto úpravu zavedenú. Pre porovnanie možno uviesť Švédsko.

Vo Švédsku sa problémom úžitkových vzorov po prvýkrát zaoberal zriadený výbor, ktorý predložil návrh zákona o úžitkovom vzorom (bruksmonster/bruksmodeller) ešte z roku 1916. Výbor usúdil, že takáto osobitná ochrana pre tzv. „malé“ patenty nie je ani nevyhnutná, ani vhodná. Aj v správe na ochranu dizajnu (švédsky predpis - SOU 1965: 61) boli zvážené výhody a nevýhody zavedenia používania ochrany úžitkových vzorov. Prieskumom sa zistilo, že žiadosti o osobitnú ochranu napr. jednoduchších stavieb boli do istej miery založené na údajných nezrovnalostiach so vtedajším patentovým systémom. Ako pádny dôvod proti zavedeniu výlučných práv na jednoduchšie dizajnérske nápady vyšetrovanie tvrdilo, že v prípade technickej myšlienky, ktorá je pod hranicou patentovateľnosti, treba v zásade vychádzať z toho, že každý odborník v danej oblasti je schopný dosiahnuť tú istú ochranu ako pri patentovaní. Ďalším dôležitým dôvodom, ktorý sa v rámci prieskumu považoval bol fakt, že nie zanedbateľná ochrana poskytujúca sa prostredníctvom práva na dizajn, ktorá v seba čiastočne zahŕňa aj úžitkové vzory.

V rámci legislatívnych návrhov sa o tejto otázke hovorilo viackrát. Naposledy sa ním zaoberal právny výbor v správe v 1989, pred tým aj v správe LU 1983/84: 12 schválenej švédskym parlamentom (Riksdag), z dôvodu návrhu týkajúceho sa možnosti doplnenia zákona o ochrane dizajnov, avšak s rovnakým výsledkom.³² Treba uviesť, že síce Parížsky dohovor spomína ako jedno z priemyselných práv aj právo na ochranu úžitkového vzoru, ale žiadnym spôsobom neukladá povinnosť krajinám, ktoré Parížsky dohovor prijali, aby nutne zaviedli úpravu ochrany tohto práva.

Na druhej strane možno uviesť, že právna úprava na ochranu patentu, dizajnu či ochrannej známky v jednotlivých členských krajinách neabsentuje. V dôsledku silného úsilia v rámci transponovania európskych nariadení, resp. smerníc, v jednotlivých členských štátoch, je možné uviesť, že predmet ochrany, t.j. čo sa rozumie napr. pod pojmom patent, ochranná známka či dizajn, resp. za akých podmienok je možná registrácia, korešponduje naprieč jednotlivými členskými krajinami EÚ. Zjednotené v tomto smere sú podmienky na novosť alebo osobitý charakter pre dizajn, či vyčerpanie práv z ochrannej známky. Rovnako tak je právna úprava jednotná aj v oblasti dĺžky ochrany práv, ako príklad možno uviesť maximálnu dobu platnosti úžitkového vzoru 10 rokov alebo 20 rokov pri patentoch, resp. doba platnosti ochrany iných priemyselných práv.³³ Na docielenie tohto stavu bolo potrebné postupne prijať množstvo legislatívnych aktov.

Pre lepšie fungovanie vnútorného trhu bola do aproximačného procesu zaradená Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva. Slovenská republika akceptovala termín implementácie tejto smernice do svojho právneho poriadku do 29. apríla 2006. Smernica má za cieľ zjednotenie národných právnych úprav pri vymáhaní práv duševného vlastníctva všeobecne, teda predovšetkým autorského práva a práv priemyselného vlastníctva. Úlohou smernice bolo odstrániť existujúce rozdiely v právnych úpravách pri vymáhaní práv duševného vlastníctva členských štátov EÚ, ktoré boli významnou

³² <https://lagen.nu/dir/1989:62>

³³ Study on economic impact of the utility model legislation in selected Member States

prekážkou rozvoja fungovania vnútorného trhu, a to najmä zabráneniu falzifikovaniu, pirátstvu či ďalšiemu porušovaniu práv duševného vlastníctva.³⁴

V zmysle stanoviska Komisie 2005/295/ES zahŕňajú práva duševného vlastníctva najmä autorské právo, resp. práva súvisiace s autorským právom, osobitné právo zhotoviteľa databázy, práva tvorcu topografií polovodičového výrobku, práva ochrannej známky, práva na dizajn, patentové práva vrátane práv odvodených z dopĺňujúcich ochranných certifikátov, geografické označenia, práva patentu a úžitkového vzoru, práva k odrodám rastlín a obchodné názvy.

Okrem vyššie uvedených právnych predpisov je potrebné spomenúť aj ďalšie predpisy, ktorými došlo k naplneniu harmonizácie právnej úpravy v rámci členských štátov pre oblasť ochrany priemyselných práv, a to Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/71/ES z 13. októbra 1998 o právnej ochrane dizajnov, Nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 z 12. decembra 2001 o dizajnoch Spoločenstva, Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2436 zo 16. decembra 2015 o aproximácii právnych predpisov členských štátov v oblasti ochranných známok, Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1001 zo 14. júna 2017 o ochrannej známke Európskej únie, Smernica Rady 87/54/EHS zo 16. decembra 1986 o právnej ochrane topografií polovodičových výrobkov, Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008 z 15. januára 2008 o definovaní, popise, prezentácii, označovaní a ochrane zemepisných označení liehovín a o zrušení nariadenia (EHS) č. 1576/89, Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1151/2012 z 21. novembra 2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1308/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa vytvára spoločná organizácia trhov s poľnohospodárskymi výrobkami, a ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 922/72, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/27/ES z 31. marca 2004, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2001/83/ES o právnych predpisoch spoločenstva týkajúcich sa liekov na humánne použitie, nariadenia Rady (ES) č. 2100/94 z 27. júla 1994 o právach spoločenstva k odrodám rastlín.

Určite nemožno vylúčiť isté odlišnosti, ktoré môžu existovať v rámci jednotlivých členských krajín EÚ, ale základná podstata a rámec je vďaka aproximácii európskeho, resp. medzinárodného, práva jednotná. I napriek robustnému „nánosu“ európskej legislatívy do vnútroštátnych úprav jednotlivých členských štátov EÚ, stále možno badať rozdielnosti v oblasti ochrany priemyselných práv. Ako identifikované odlišnosti možno uviesť napríklad samotný proces registrácia ochrany.

Účinnosťou už vyššie spomínaného Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1001 zo 14. júna 2017 o ochrannej známke Európskej únie, o. i., bolo zavedené v rámci jednotlivých členských krajín EÚ, že značenie by sa malo dať vyjadriť v akejkoľvek primeranej podobe pomocou všeobecne dostupnej technológie, a teda nie nevyhnutne graficky, pokiaľ je vyjadrenie jasné, presné, samostatné, ľahko dostupné, zrozumiteľné, trvalé a objektívne.

Prijatím tohto nariadenia Fínsko reagovalo prijatím úplne nového zákona o ochranných známkach s účinnosťou 1. mája 2019, ktorým transponovalo uvedené nariadenie. Pri zavádzaní nového zákona do praxe si Fínsko dalo za cieľ aj umožnenie úplného digitálneho procesu

³⁴ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

používania a registrácie ochranných známk. Prihlášky ochranných známk je možné v súčasnosti podávať iba online. Služba vyžaduje identifikáciu používateľa prostredníctvom portálu Suomi.fi. Po vyplnení žiadosti je osoba vyzvaná na zaplatenie poplatku za prihlášku kreditnou kartou alebo online bankovým prevodom. Na uskutočnenie platby je potrebné mať buď mobilný certifikát alebo ID používateľa a heslo alebo kódy vyžadované bankovou službou online. Prihlášku možno podať v papierovej podobe, ale iba z osobitného dôvodu. V porovnaní so Slovenskou republikou, teda Fínsko kladie maximálny dôkaz na digitálny proces registrácie, kedy na rozdiel od našej právnej úpravy je možné podávať prihlášky aj v papierovej podobe v rámci registrácie ochrannej známky.

Rozdielnosť možno pozorovať aj v jazyku podania, kedy pri registrácii vo Fínsku je umožnené podať prihlášku aj v anglickom jazyku. Reforma vo Fínsku zaviedla nový typ administratívneho postupu zrušenia a neplatnosti ochranných známk. Na základe tohto postupu je možné požiadať o zrušenie ochrannej známky aj na Fínskom patentovom a registračnom úrade (PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS). Do zavedenia účinnosti zákona bolo možné požiadať o zrušenie platnosti iba na fínskom súde. Na druhej strane takáto možnosť v podmienkach Slovenskej republiky v tom čase už existovala.

Patenty

Patentové právo v zmluvných štátoch bolo rozsiahle harmonizované s Európskym patentovým úradom (EPO), pokiaľ ide o požiadavky na patentovateľnosť. V Európe možno technické vynálezy chrániť teda vnútroštátnymi patentmi, ktoré udeľujú príslušné vnútroštátne orgány alebo európskymi patentmi, ktoré centrálnie vydáva EPO. EPO je výkonnou pobočkou Európskej patentovej organizácie, ktorej členmi je v súčasnosti 38 zmluvných štátov. Samotná EÚ nie je členom tejto organizácie.

Po udelení zo strany EPO bude jednotný patent poskytovať jednotnú ochranu s rovnakým účinkom vo všetkých účastníckych krajinách. Podniky budú mať možnosť chrániť svoje vynálezy vo všetkých členských štátoch EÚ jediným jednotným patentom. Takisto budú môcť jedinou žalobou na Jednotnom patentovom súde brániť jednotné patenty a žalovať ich porušenie.

Európsky patentový úrad (EPO) so sídlom v Mníchove s pobočkou v Haagu a pobočkami v Berlíne a Viedni zodpovedá za správu registrácií patentov. Zabezpečuje jednotný európsky postup udeľovania patentov na základe prihlášky, ktorý má taktiež zabezpečiť ľahšiu, lacnejšiu a silnejšiu ochranu vynálezov v 38 zmluvných štátoch. V každom zmluvnom štáte, pre ktorý sa udeľuje, poskytuje európsky patent svojmu majiteľovi rovnaké práva, aké by mu boli priznané národným patentom udeleným v tomto štáte.

Európsky patentový systém je centralizovaný, v zásade autonómny, má jednotný postup udeľovania európskych patentov. Zavedený Európsky patentový dohovor (EPC) je osobitným spôsobom prepojený s vnútroštátnym patentovým právom členských štátov Európskej patentovej organizácie a v rade etáp sa „prepája“ s vnútroštátnymi právnymi systémami, teda prvok nevyhnutný pre hladkú interakciu medzi európskym a vnútroštátnym právom. V súčasnosti je 38 štátov, ktoré sú zmluvným partnerom. V každom zo zmluvných štátov, pre ktoré sa udeľuje, má európsky patent taký účinok a podlieha rovnakým podmienkam ako národný patent udelený týmto štátom.

Prihlášky európskych patentov sa môžu podať v elektronickej podobe pomocou softvéru EPO OnlineFiling³⁵ alebo je možné využiť systém správy prípadov EPO (CMS). Štandardná doba platnosti európskeho patentu je dvadsať rokov od roku dátum podania, za predpokladu, že sú ročné udržiavacie poplatky riadne zaplatené.

Zmluva o patentovej spolupráci (PCT) pomáha žiadateľom pri medzinárodnom hľadaní ochrany patentov na ich vynálezy, pomáha patentovým úradom pri rozhodovaní o udelení patentu a uľahčuje prístup verejnosti k množstvu technických informácií týkajúcich sa týchto vynálezov.

Podaním jednej medzinárodnej patentovej prihlášky podľa PCT môžu prihlasovatelia súčasne požiadať o ochranu vynálezu vo veľkom počte krajín. V súčasnosti PCT má 153 zmluvných štátov³⁶.

Úžitkové vzory

Čo týka úžitkového vzoru, aj pre úžitkový vzor existuje možnosť prihlásiť ho do zahraničia prostredníctvom národnej prihlášky úžitkového vzoru alebo medzinárodnej prihlášky PCT. Medzinárodnú prihlášku je možné predložiť na Úrade priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky alebo existuje aj spôsob podať ju priamo na Medzinárodnom úrade Svetovej organizácie duševného vlastníctva so sídlom v Ženeve. Medzinárodná prihláška musí byť vyplnená jedným z uvedených jazykov, ktorými sú anglický, francúzsky alebo nemecký jazyk. Pred prihlásením úžitkového vzoru do zahraničia je nutné preveriť, či krajina, v ktorej sa bude požadovať registrácia, pozná možnosť udelenia ochrany úžitkovým vzorom, resp. aké sú podmienky konania v danej krajine.

Dizajny

V rámci harmonizácie únievého práva je dôležité pri úprave týkajúcej sa dizajnov spomenúť najmä smernicu Európskeho parlamentu a Rady 98/71/ES z 13. októbra 1998 o právnej ochrane dizajnov. Smernica bola do nášho právneho poriadku implementovaná zákonom č. 87/2007 Z. z., ktorý novelizoval, o. i., aj zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch. Cieľom smernice je predovšetkým aproximácia právnych predpisov členských štátov o právnej ochrane dizajnov, pretože samotné rozdiely v právnej ochrane dizajnov, ktorú poskytujú právne predpisy členských štátov, priamo ovplyvňujú budovanie a fungovanie podnikateľov v rámci vnútorného trhu, pokiaľ ide o tovary obsahujúce dizajny.

Ďalším dôležitým prameňom únievého práva upravujúci podmienky ochrany dizajnu je Nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 z 12. decembra 2001 o dizajnoch spoločenstva. Uvedené nariadenie patrí do zoznamu prevzatých právnych aktov členských štátov EÚ, vďaka ktorému došlo k zjednoteniu pravidiel ohľadom regulácie dizajnov v EÚ. Zosilnená ochrana dizajnu nielen podporuje príspevok jednotlivých pôvodcov k celkovej významnosti v danej oblasti, ale tiež podporuje inovácie a vývoj nových výrobkov a investície na ich výrobu. Preto pre jednotlivé odvetvia je dôležitý prístupnejší systém ochrany dizajnu upravený podľa potrieb vnútorného trhu.

Tak ako aj iné právne úpravy iných priemyselných práv v SR, aj legislatíva týkajúca sa dizajnov prebrala do svojej úpravy rovnakým zákonom č. 87/2007 Z. z. Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva.

³⁵ <https://www.epo.org/applying/online-services/online-filing.html>

³⁶ https://www.wipo.int/pct/en/pct_contracting_states.html

Uvedená smernica dopĺňa zákon o dizajnoch napríklad o možnosť nadobúdateľa licencie oprávnenie vymáhať dodržiavanie práv vyplývajúcich zo zapísaného dizajnu. Teda okrem majiteľa zapísaného dizajnu má aj nadobúdateľ licencie takéto oprávnenie, ktoré sa využije hlavne v situácií, keď majiteľ zapísaného dizajnu z akéhokoľvek dôvodu nekoná.

V rámci nadnárodnej úrovni ochrany dizajnov slúži na registráciu Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO), ktorý spolupracuje aj s národnými a regionálnymi úradmi EÚ pre duševné vlastníctvo. EUIPO okrem práv z dizajnu zastrešuje aj ochranu na práv vyplývajúcich z ochranných známk, čím poskytuje výhradné práva na ochranu ochranných známk a dizajnov v celej Európskej únii (EÚ). Čo sa týka ochrany práv dizajnu EUIPO každoročne zapíše približne 85 000 dizajnov.

Ochranné známky

Cieľom smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva a smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2436 zo 16. decembra 2015 o aproximácii právnych predpisov členských štátov v oblasti ochranných známk bolo zmenšiť rozdiely v rámci systému ochrannej známky v EÚ ako celku a zároveň by sa zachovala vnútroštátna ochrana ochranných známk ako atraktívna možnosť pre prihlasovateľov. Na základe uvedených dôvodov vnútroštátna úprava týkajúca sa práva ochranných známk je v súčasnosti veľmi podobná v rámci členských štátoch EÚ.

V tejto súvislosti sa zdôrazňuje, že dosiahnutie cieľov, na ktoré je zameraná aproximácia právnych predpisov členských štátov EÚ sa vyžaduje, aby boli podmienky získania zapísanej ochrannej známky vo všetkých členských štátoch zhodné.

V rámci členských štátov EÚ mal výrazný vplyv na zosúladenie označovania taktiež rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci k vo veci C-307/10 IP Translator³⁷, ktorý vyzval v záujme vytvorenia istoty v systéme ochranných známk pre všetkých jeho používateľov na zosúladenie interpretácie všeobecných označení názvov tried niceského triedenia. Niceské triedenie spravuje medzinárodná kancelária Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO).

Teda tovary a služby, pre ktoré má byť označenie zapísané ako ochranná známka sa v zozname tovarov alebo služieb zatriedujú podľa triedenia ustanoveného medzinárodnou dohodou, tzv. Niceskou dohodou³⁸. Niceské triedenie sa využíva taktiež pre konania v zmysle Madridského systému na zápis ochranných známk pre zápis na Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu, resp. pre úrad v Beneluxu.

Čo sa týka samotného procesu konania spojeného s ochranou duševného vlastníctva v oblasti ochranných známk v rámci Európskej únie existuje tzv. štvorstupňový systém pre zápis ochranných známk. Voľba zápisu závisí od toho, čo najviac vyhovuje tomu ktorému podnikaniu. Zápis ochrannej známky je možné vykonať v závislosti od požadovaného územia rozsahu ochrany:

1. na národnej úrovni v SR prostredníctvom registrácií na príslušnom úrade, t.j. Úrad priemyselného vlastníctva SR. Zoznam národných úradov členských štátov EÚ pre zápis

³⁷ EK, dostupné online:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124102&pageIndex=0&doclang=SK&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6440>

³⁸ ÚPV SR, dostupné online: [https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/systemy_triedenia/NCL\(11-2020\).pdf](https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/systemy_triedenia/NCL(11-2020).pdf)

ochranných známk v rámci EÚ sa nachádza na webovej stránke Siete pre duševné vlastníctvo EÚ (EUIPN)³⁹, ktorá združuje národné a regionálne úrady pre duševné vlastníctvo v EÚ a EUIPO,

2. na regionálnej úrovni pre zápis ochrannej známky, ktorý zahŕňa ochranu pre Belgicko, Holandsko a/alebo Luxembursko. Od roku 1971 Holandsko, Belgicko a Luxembursko uplatňujú jednotné pravidlá ochrany ochranných známk podnikateľov. Zápis sa vykonáva prostredníctvom Úradu Beneluxu pre duševné vlastníctvo (BOIP), ktorý je oficiálnym orgánom pre ochranné známky na základe Dohovoru pre duševné vlastníctvo Benelux (Benelux Convention on Intellectual Property). Ochranné známky na národnej a regionálnej úrovni sú potrebné pre používateľov, ktorí nechcú alebo nepotrebnú ochranu svojich ochranných známk na európskej úrovni,
3. ochrana v celej EÚ (všetky členské štáty EÚ) prostredníctvom Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) so sídlom v Alicante v Španielsku. Registrácia sa vykonáva elektronicky na úrade EUIPO a prihlášku možno sledovať prostredníctvom online aplikácie. Poplatok za registráciu stojí 850 EUR. Jeden zápis ochrannej známky do registra je platný vo všetkých členských štátoch EÚ, čo predstavuje trh s potencionálne 500 miliónov zákazníkov. Po vykonaní registrácie je možné ochrannú známku neobmedzene obnovovať každých desať rokov. Výrazným plusom sú taktiež nízke finančné náklady na jej udržiavanie. Prostredníctvom EUIPO existuje aj tzv. Fasttrack (zrýchlený postup), teda možnosť rýchlejšieho preskúmania a zverejnenia ich prihlášok pri dodržaní podmienok. Samozrejme, čím je prihláška zložitejšia, tým dlhšie trvá prieskum. Podmienkou takéhoto konania je vybrať tovary a služby, na ktoré sa ochranná známka bude vzťahovať z databázy výrazov, ktoré úrad EUIPO už schválil a je nutné zaplatiť poplatok vopred.
4. Medzinárodný zápis prostredníctvom Svetovej organizácie duševného vlastníctva (World Intellectual Property Office – WIPO) so sídlom v Ženeve vo Švajčiarsku, ktorý predstavuje zápis ochranných značiek na medzinárodnej úrovni s platnosťou pre krajiny, ktoré sú zmluvnou stranou Madridskej dohody alebo Madridského protokolu⁴⁰ pre subjekty ako fyzické a právnické osoby (teda malé a stredné podniky), ktoré sú usadené a pôsobia na území krajín Madridského dohovoru. Dotknuté zmluvné strany môžu do jedného roka (v individuálnych prípadoch do 18 mesiacov) odmietnuť ochranu ochrannej známky v súlade s ich vnútroštátnymi zákonmi. Ak je ochranná známka zamietnutá v jednej z krajín, ochrana ochranných známk zostáva v platnosti v ostatných určených krajinách.

Za správu ochranných známk a dizajnu v rámci EÚ zodpovedá Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo EUIPO.

2.3 Vyhodnotenie právnych predpisov

V súčasnej dobe právna úprava týkajúca sa práv priemyselného vlastníctva majú na mysli najmä oblasti ako patenty, ochranné známky alebo dizajny je v rámci európskeho priestoru veľmi podobná a niektorých aspektoch rovnaká. Táto skutočnosť vyplýva z toho, že členské štáty EÚ sú viazané, o.i., právom EÚ, ktoré harmonizuje vnútroštátne úpravy a zároveň medzinárodnými

³⁹ EUIPN, dostupné online: https://www.tmdn.org/network/who_is_participating

⁴⁰ ÚPV SR, dostupné online:

https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/Zmluvne%20strany%20Madridskej%20unie.pdf?d=191027

dohodami (ktoré platia i mimo členských štátov EÚ). Z tohto pohľadu je možné označiť súčasnú situáciu na Slovensku v oblasti práv priemyselného vlastníctva za primeranú v porovnaní s inými, v rámci členských štátov EÚ.

Pri porovnávaní právnych predpisov iných členských štátov so slovenskou právnou úpravou je možné identifikovať priestor na zlepšenie procesov registrácie priemyselných práv pomocou kladenia väčšieho dôrazu na zdigitalizovanie podávania žiadosti. Vhodné by bolo vynaloženie väčšieho úsilia pri prioritizácii digitálneho, resp. elektronického, podávania prihlášok na registráciu. V rámci de lege ferenda by mala byť snaha, tak ako tomu je napr. vo Fínsku, vylúčiť podávanie prihlášok v papierovej podobe a takúto možnosť ponechať a umožniť ju len z osobitných dôvodov, a to naprieč registráciou pri všetkých priemyselných právach. V tejto súvislosti je možné spomenúť podávanie návrhov do obchodného registra. Účinnosťou od 1. októbra 2020 je možné na Slovensku podať návrh na zápis, resp. zmenu, do obchodného registra iba v elektronickej podobe. Z tohto pohľadu teda je možné, aby takýto návrh bolo možné presadiť i pri registrácii prihlášok vyplývajúcich z priemyselných práv, samozrejme po zohľadnení všetkých okolností.

V rámci porovnávania jednotlivých právnych úprav v oblasti práv priemyselného vlastníctva určite nemožno zabúdať, okrem vyššie uvedenej európskej právnej úpravy, ktorá docielila zjednotenie pravidiel a minimálnej úrovne ochrany priemyselných práv, aj medzinárodné právo. Na základe rešerše právnych predpisov aj iných členských krajín sa javí približovanie právnych úprav v oblasti ochrany priemyselných práv ako dostačujúca, ktorá je podporená už dnes jestvujúcimi spoločnými orgánmi, ktorých pôsobnosť je nad úrovňou jednotlivých štátov, menovite napr. Európsky patentový úrad (EPO) pre patenty a čiastočne úžitkové vzory, Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) pre oblasti ochranné známky a dizajnu, alebo na nadnárodnej úrovni Svetová organizácia duševného vlastníctva (World Intellectual Property Office – WIPO).

I napriek rovnakým podmienkam uplatnenia práv z priemyselného vlastníctva zo štatistík⁴¹ vyplýva, že na území SR v porovnaní s inými členskými štátmi, nie sú práva priemyselného vlastníctva tak často využívané. Z tohto pohľadu by pomohla väčšia osвета, ktorá by zvýšila informovanosť pre malé a stredné podniky, ktoré by tak mohli lepšie zväžiť výhody pre takýto typ ochrany vyplývajúci z práv priemyselného vlastníctva. Náklady na registráciu ochranných znáмок v porovnaní s tým, aký priaznivý efekt môžu predstavovať pre malé a stredné podniky, sú zanedbateľné. Zároveň podnik registráciou získava právnu ochranu a posilňuje svoju pozíciu na trhu prostredníctvom jasnej prezentácie svojich výrobkov, brandingu a budovaním svojej značky, čím si buduje konkurenčnú výhodu oproti ostatným podnikom.

⁴¹ Vid' kapitola 3

3 Využívanie prvkov duševného vlastníctva

Prvky duševného vlastníctva zabezpečujú jednak ochranu nehmotného majetku spoločností a zároveň umožňujú spotrebiteľom identifikovať výrobok alebo službu konkrétneho výrobcu. Schopnosť odlíšenia sa od konkurencie je kľúčovou stratégiou firiem, definuje imidž a môže upevniť, resp. posilniť pozíciu firmy na trhu, ako i zvyšovať jeho reputáciu.

Evidencia patentov, dizajnov či ochranných známk je v SR v správe ÚPV SR, ktorý zároveň prevádzkuje internetové databázy. Údaje v databázach prevádzkovaných úradom na internete majú informatívny charakter a nenahrádzajú výpis z registra. Portál Webregistre⁴² slúži na sprístupňovanie vybraných údajov z registrov práv priemyselného vlastníctva, ktoré vedie a spravuje Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky.

ÚPV SR zároveň vydáva na mesačnej báze vestník⁴³, ktorý obsahuje informácie o patentoch, európskych patentoch s určením pre SR, dodatkových ochranných osvedčeniach, úžitkových vzoroch, dizajnoch, ochranných známkach, označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov, topografiách polovodičových výrobkov a úradné oznamy.

K dispozícii sú i verejnosti dostupné patentové databázy, ktoré združujú informácie z desiatok patentových úradov. Medzi najznámejšie nekomerčné patentové databázy patria najmä: Espacenet⁴⁴ (pod záštitou Európskeho patentového úradu), Patentscope⁴⁵ (vyvinutý Svetovou organizáciou duševného vlastníctva) a Depatisnet⁴⁶ (Nemecký patentový úrad).

3.1 Využívanie prvkov duševného vlastníctva na Slovensku

Úrad priemyselného vlastníctva SR každoročne zverejňuje štatistiky k jednotlivým prvkom duševného vlastníctva vo výročnej správe, údaje sú k dispozícii za prihlásené a zapísané patenty, úžitkové vzory, dizajny, ochranné známky i označenia pôvodu a zemepisného označenia výrobkov.

Tabuľka 1 Prehľad registrovaných prvkov duševného vlastníctva v SR (2015 – 2020)

	2015	2016	2017	2018	2019
Patenty	15 366	16 362	17 816	19 247	20 981
Úžitkové vzory	1 715	1 778	1 804	1 872	1 872
Dizajny	859	834	874	915	911
Ochranné známky	48 382	48 700	47 677	47 024	46 984
Označenie výrobkov	18	19	20	20	22

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

⁴² <https://wbr.indprop.gov.sk/webregistre/>

⁴³ <https://www.indprop.gov.sk/?vestnik-uradu-priemyselneho-vlastnictva-slovenskej-republiky>

⁴⁴ <https://worldwide.espacenet.com/>

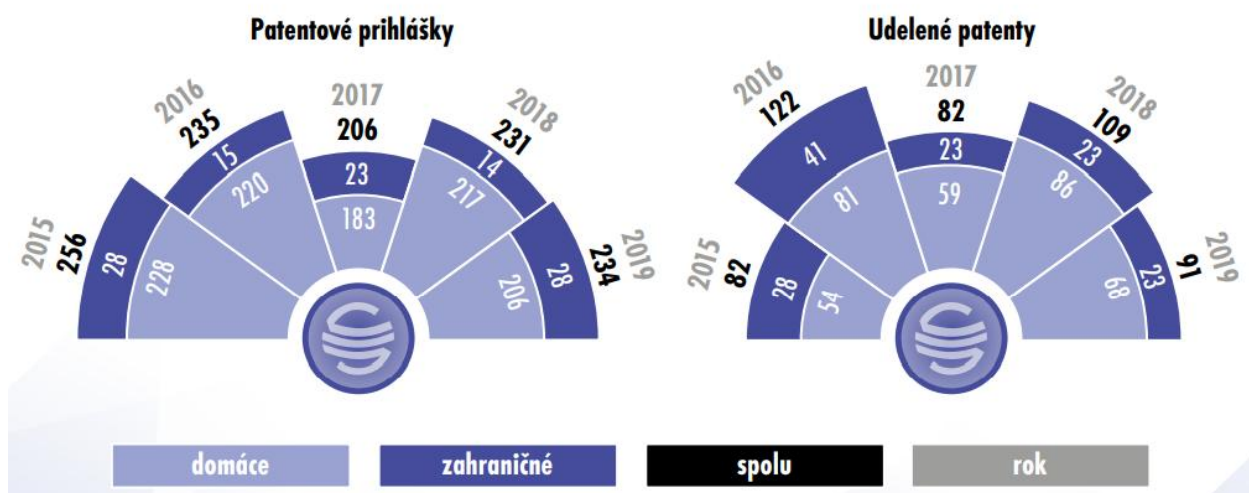
⁴⁵ <https://patentscope.wipo.int/search/en/search.jsf>

⁴⁶ <https://depatisnet.dpma.de/>

Patenty

Podľa údajov ÚPV SR uvedených vo výročnej správe za rok 2019⁴⁷, na území Slovenskej republiky bolo k 31. decembru 2019 platných 20 981 patentov, z ktorých 902 bolo udelených národnou cestou a 20 079 európskych patentov.

Obrázok 2 Prehľad podaných patentových prihlášok a udelených patentov v rokoch 2015 - 2019 v SR

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Prehľad podaných patentových prihlášok a zapísaných patentov za posledných päť rokov je uvedený v tabuľkovej forme nižšie.

Tabuľka 2 Prehľad podaných patentových prihlášok v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce patentové prihlášky	228	220	183	217	206
z toho PCT SK	0	2	0	1	1
Zahraničné patentové prihlášky	28	15	23	14	28
z toho PCT	10	4	7	2	4
Patentové prihlášky spolu	256	235	206	231	234

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Počas roka 2019 bolo podaných 234 patentových prihlášok, z toho 206 od domácich prihlasovateľov a 28 od zahraničných prihlasovateľov. V porovnaní s rokom 2018 išlo o nárast o 1 %. Počet patentových prihlášok podaných domácimi prihlasovateľmi klesol oproti minulému roku v prepočte o 5 %. Naopak, u zahraničných prihlasovateľov bol zaznamenaný nárast o 14 prihlášok, pričom najviac zahraničných prihlasovateľov pochádzalo z Českej republiky.

⁴⁷

ÚPV SR, dostupné online: https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/dokumenty_na_stiahnutie/vyroczne_spravy/Vyroчна%20sprava%202019.pdf

V zmysle Zmluvy o patentovej spolupráci⁴⁸ (PCT) bolo podaných 22 medzinárodných prihlášok, čo predstavuje pokles o 21% v porovnaní s rokom 2018.

Tabuľka 3 Prehľad udelených patentov v rokoch 2015 – 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce patenty udelené	54	81	59	86	68
Zahraničné patenty udelené	28	41	23	23	23
z toho PCT	14	25	10	13	9
z toho PCT zo SR	14	25	10	13	9
Udelené patenty spolu	82	122	82	109	91

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Úrad priemyselného vlastníctva SR počas roka 2019 zároveň prijal i 44 žiadostí o udelenie dodatkového ochranného osvedčenia a udelil 32 dodatkových ochranných osvedčení. V roku 2019 bolo podaných aj päť žiadostí o predĺženie doby platnosti osvedčenia o šesť mesiacov a úrad rozhodol o predĺžení doby platnosti jedného osvedčenia.

Úžitkové vzory

K 31. decembru 2019 bolo na území Slovenskej republiky platných 1 872 úžitkových vzorov, pričom počas roka 2019 bolo do registra zapísaných 322 úžitkových vzorov, čo predstavuje pokles o 4 % v porovnaní s rokom 2018.

Prehľad podaných prihlášok a zapísaných úžitkových vzorov za posledné roky je uvedený v tabuľkách nižšie.

Tabuľka 4 Prehľad podaných prihlášok úžitkových vzorov v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce prihlášky úžitkových vzorov	372	300	343	320	281
Zahraničné prihlášky úžitkových vzorov	47	59	69	68	44
Prihlášky úžitkových vzorov spolu	419	359	412	388	325

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Počas roka 2019 bolo prijatých 325 nových prihlášok úžitkových vzorov, čo predstavuje pokles v porovnaní s rokom 2018 o 16 %. Domáci prihlasovatelia v roku 2019 podali 281 prihlášok a zahraniční prihlasovatelia podali 44 prihlášok. Najväčší podiel na prihlásených úžitkových vzoroch zo zahraničia mali prihlasovatelia z Česka a Švajčiarska.

Tabuľka 5 Prehľad zapísaných úžitkových vzorov v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce zapísané úžitkové vzory	261	322	246	262	267
Zahraničné zapísané úžitkové vzory	61	41	61	75	55
Zapísané úžitkové vzory spolu	322	363	307	337	322

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

⁴⁸ Zmluva o patentovej spolupráci a Vykonávací predpis k Zmluve o patentovej spolupráci (Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 296/1991 Zb. v znení neskorších predpisov)

Dizajny

K 31. decembru 2019 ÚPV SR registroval spolu 911 platných dizajnov. Počet podaných prihlášok dizajnov v roku 2019 klesol zo 119 na 109. Domáci prihlasovatelia ich podali 90 a zahraniční 19.

Prehľad podaných prihlášok dizajnov a zapísaných dizajnov za posledných päť rokov je uvedený v tabuľkách nižšie.

Tabuľka 6 Prehľad podaných prihlášok dizajnov v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce prihlášky dizajnov	84	82	118	111	90
Zahraničné prihlášky dizajnov	11	86	27	8	19
Prihlášky dizajnov spolu	95	168	145	119	109

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Tabuľka 7 Prehľad zapísaných dizajnov v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce zapísané dizajny	85	88	79	107	89
Zahraničné zapísané dizajny	9	26	75	24	11
Zapísané dizajny spolu	94	103	154	131	100

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Ochranné známky

K 31. decembru 2019 bolo na území Slovenskej republiky platných 46 984 národných ochranných známok.

Prehľad prihlásených a zapísaných ochranných známok za posledných päť rokov je uvedený v tabuľkách nižšie.

Tabuľka 8 Prehľad národne prihlásených ochranných známok v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce prihlášky ochranných známok	2541	2480	2326	2233	2314
Zahraničné prihlášky ochranných známok	779	722	636	504	564
Prihlášky ochranných známok spolu	3320	3202	2962	2737	2878

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

V roku 2019 bolo podaných 2 878 národných prihlášok ochranných známok, čo je nárast o 5% oproti predchádzajúcemu roku. Domáci prihlasovatelia podali 2 314 prihlášok a zahraniční 564, pričom ich najväčší počet bol z Česka (280), Spojených štátov (51), Nemecka (21) a Poľska (20).

Tabuľka 9 Prehľad národne zapísaných ochranných známok v rokoch 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Domáce zapísané ochranné známky	1994	2174	1595	1962	2106
Zahraničné zapísané ochranné známky	626	632	512	527	508
Zapísané ochranné známky spolu	2620	2806	2107	2489	2614

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Počet medzinárodne zapísaných ochranných známk (MOZ) s určením pre Slovenskú republiku v roku 2019 klesol o 214 (spolu 1 357), čo je pokles o 13% oproti predchádzajúcemu roku. V roku 2019 bolo odoslaných do WIPO 78 žiadostí o medzinárodný zápis ochrannej známky, čo znamená pokles o 5 prihlášok oproti predchádzajúcemu roku.

Tabuľka 10 **Prehľad medzinárodne prihlásených ochranných známk v rokoch 2015 - 2019**

	2015	2016	2017	2018	2019
Medzinárodne prihlásené ochranné známky do SR	1626	1145	1435	1571	1357
Medzinárodné prihlášky ochranných známk zo SR	109	120	106	83	78

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

Označenia pôvodu výrobkov a zemepisné označenia výrobkov

K 31. decembru 2019 bolo v registri ÚPV SR platných 17 označení pôvodu výrobkov a 5 zemepisných označení výrobkov. V oblasti označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení výrobkov v roku 2019 úrad prijal jednu prihlášku označenia pôvodu výrobku na zápis do národného registra – Kyjatické hračky, ktorá bola aj zapísaná do registra, a rovnako bolo zaregistrované zemepisné označenie výrobku Sekulská keramika.

Tabuľka 11 **Prehľad prihlásených a zapísaných označení výrobkov v rokoch 2015 - 2019**

	2015	2016	2017	2018	2019
Prihlášky označenia výrobkov	1	1	1	1	1
Zapísané označenia výrobkov	0	1	1	0	2

Zdroj: Úrad priemyselného vlastníctva SR

3.2 Využívanie prvkov duševného vlastníctva v krajinách patriacich medzi inovačných lídrov

Podniky, ktoré využívajú práva priemyselného vlastníctva sú v rámci konkurencieschopnosti viac úspešné. Ako sa uvádza v strategickom pláne 2025 Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo⁴⁹ malé a stredné podniky v EÚ a ich úspešný rast je často poháňaný schopnosťou medzinárodného rozvoja v rámci vnútorného trhu EÚ i mimo neho. V tomto pláne sa poukazuje na štúdie, kedy sa preukázalo, že malé a stredné podniky vlastniace práva duševného vlastníctva, dosahujú lepšiu ekonomickú výkonnosť ako tie, ktoré takéto práva nevlastnia. Majitelia týchto práv duševného vlastníctva majú o 28 % vyššie príjmy na zamestnanca a sú schopné svojim zamestnancom zaplatiť o 20 % vyššie mzdy v porovnaní s tými, ktoré ich nevlastnia. Malé a stredné podniky s registráciou duševného vlastníctva majú tiež tendenciu byť väčšie a vytvárať vyššie zisky.

V rámci spoločného projektu medzi Úradom Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) a Európskym patentovým úradom (EPO) zameraného na analýzu malých a stredných podnikateľov s názvom „High-growth firms and intellectual property rights“ z mája 2019⁵⁰ bolo

⁴⁹ EUIPO, dostupné online: https://www.euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/SP2025_en.pdf

⁵⁰ EUIPO, dostupné online: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights.pdf

zistené, že malé a stredné podniky s registrovanými právami duševného vlastníctva majú o 21 % väčšiu pravdepodobnosť, že dosiahnu v ďalšom období rast zisku pre nasledujúce obdobie rastu a zároveň majú o 10 % väčšiu pravdepodobnosť, že rast bude dlhodobo udržateľný.

Medzi hlavné dôvody prečo sa malé a stredné podniky vlastniace práva duševného vlastníctva rozhodli pre zápis týchto práv patrili zabránenie kopírovaniu (59 %), zvýšenie právnej istoty (58 %), ako aj zlepšenie obrazu a zvýšenie hodnoty spoločnosti (36 %) ⁵¹.

Zároveň štúdie preukázali, že iba 9 % malých a stredných podnikov vlastní akékoľvek registrované práva priemyselného vlastníctva v porovnaní so 40 % veľkých spoločností. Tento nízky podiel čiastočne odráža skutočnosť, že registrované práva duševného vlastníctva sú pre niektoré malé spoločnosti menej relevantné. Výnimkou v tomto prípade nie sú ani krajiny, ktoré sú považované za inovačných lídrov. Podľa analýzy ⁵² vypracovanej dánskym patentovým úradom v decembri 2020, iba 12 % malých a stredných podnikov využívajú práva spojené s ochranou duševného a priemyselného vlastníctva a až 36 % MSP nemá žiadne znalosti v tejto oblasti a 28 % iba veľmi malé.

3.2.1 Inovační lídri v EÚ

Tak ako už bolo spomenuté v časti 2.2, medzi krajiny patriace medzi inovačných lídrov (podľa Európskeho prehľadu výsledkov inovácií – viac v kapitole 4) patria Švédsko, Fínsko, Dánsko a Holandsko, ale možno medzi nich zaradiť aj Luxembursko. Súčasťou hodnotenia inovačnej výkonnosti krajín je aj oblasť duševného vlastníctva, ktorá je hodnotená na základe počtu patentových žiadostí, prihlášok ochranných známok a dizajnov. Inovační lídri v týchto troch ukazovateľov jednoznačne dominujú.

Švédsko

Švédsko je na vrchole sveta v počte medzinárodných patentových prihlášok v oblasti inteligentných technológií, známych tiež ako technológie štvrtej priemyselnej revolúcie. V priemere sa počet patentových prihlášok v oblasti inteligentných technológií v rokoch 2012 -2018 zvýšil o 22,6 %, čo je najviac zo všetkých európskych krajín a je vyšší ako globálny priemerný nárast. Ukazuje to najnovšia štúdia Európskeho patentového úradu (EPO) ⁵³.

Hlavnou autoritou pre duševné vlastníctvo vo Švédskom kráľovstve je Švédsky úrad pre duševné vlastníctvo (Patent- och registreringsverket, PRV) ⁵⁴. Okrem prihlasovania a registrácií patentov, dizajnov a ochranných značiek, vydávanie certifikátov pre periodiká, je úrad zodpovedný tiež za zvyšovanie znalostí o autorských právach. Úrad má dve centrá, a to v Štokholme a v Söderhamne. Svoju činnosť zameriava hlavne na podnikateľov v rôznych fázach rastu, inkubátory a odborníkov v oblasti duševného vlastníctva, ale aj vedcov, učiteľov a študentov na univerzitách.

⁵¹ EUIPO, dostupné online: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IP_sme_scoreboard_study_2019/en.pdf

⁵² Dánsky patentový úrad, dostupné online: https://www.dkpto.dk/Media/3/8/PVS_Sammenfatning_Analyse_af_danske_ivaerks%C3%A6ttere_Dec2020.pdf

⁵³ PRV, dostupné online: <https://www.prv.se/sv/om-oss/aktuellt/nyheter/sverige-i-varldstoppen-over-innovation-inom-tech-omradet/>

⁵⁴ <https://www.prv.se/en/>

Podporu úrad poskytuje niekoľkými spôsobmi, prevádzkuje knižnicu, kde je možné získať bezplatný prístup k veľkému množstvu informácií v databázach a v literatúre o patentoch a technológiách, ochranných známkach, dizajnoch a autorských právach. Zároveň ponúka konzultačné služby, školenia, ako aj sériu online videí na témy týkajúce sa duševného vlastníctva.

Okrem týchto služieb, PRV na svojej stránke uvádza aj zoznam databáz súvisiacich s duševným vlastníctvom, a to národných, európskych aj svetových. Úrad zároveň vydáva ročné štatistiky, ktoré sú dostupné na vyžiadanie cez knižnicu úradu, avšak sú k dispozícii len vo švédčine.

Fínsko

Fínsky patentový a registračný úrad (Patentti- ja rekisterihallitus, PRH)⁵⁵ okrem práv duševného vlastníctva zastrešuje i registráciu spoločností, združení, nadácií a pod., ako aj podnikové hypotéky, účtovné závierky spoločností a kódy LEI⁵⁶. Úrad skúma a udeľuje patenty a registruje úžitkové vzory, ochranné známky pre výrobky a služby a dizajny. Dozerá nad výkonom audítorov a schvaľuje ich výber a monitoruje kolektívnu správu autorských práv. Úrad ponúka poradenské služby, kurzy a školenia a poskytuje informácie o spoločnostiach, organizáciách a nehmotných právach a zároveň spracováva aj svoje vlastné analýzy k problematike duševného vlastníctva.

Okrem úradných jazykov (fínčina, švédčina) je stránka dostupná aj v angličtine a o patenty a ochranné známky je možné žiadať vo všetkých troch jazykoch. Zároveň sú v anglickom jazyku prístupné aj ďalšie služby (napr. vyhľadávanie informácií a registrácia spoločnosti). Samozrejmosťou sú odkazy na európske a medzinárodné databázy, ako aj odkazy na legislatívne predpisy (vrátane anglického prekladu).

Úrad zverejňuje výročné správy⁵⁷ a štatistické údaje⁵⁸ za posledné tri roky, pričom staršie správy sú dostupné na vyžiadanie cez knižnicu úradu.

Dánsko

Mottom Dánskeho úradu pre patenty a ochranné známky (Patent- og Varemærkestyrelsen)⁵⁹ je: „Podporujeme inovácie a zabezpečujeme, aby spoločnosti dostali zo svojich nápadov maximum“.

Dánsky úrad pre patenty a ochranné známky je súčasťou ministerstva obchodu. Jeho hlavnými cieľmi je vytvoriť čo najlepšie podmienky pre dánske spoločnosti na zaručenie ich práv na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni, identifikovať potreby spoločností a usmerniť, ako zabezpečiť a optimálne využiť ich práva. Úrad je zodpovedný za prihlasovanie a registráciu patentov a dizajnov, ochranných znáмок a úžitkových vzorov. Ponúka služby spojené s prihlasovaním jednotlivých práv duševného vlastníctva a obsahuje odkazy na medzinárodné a európske databázy.

⁵⁵ <https://www.prh.fi/en/index.html>

⁵⁶ LEI (Legal Entity Identifier) je medzinárodný organizačný kód, potrebný pri obchodovaní s kótovanými akciami, jednotkami obchodovanými na burze a inými cennými papiermi alebo derivátmi uvedenými na burze cenných papierov.

⁵⁷ PRH, dostupné online: https://www.prh.fi/en/presentation_and_duties/annualreport.html

⁵⁸ PRH, dostupné online: https://www.prh.fi/en/presentation_and_duties/statistics_1.html

⁵⁹ <https://www.dkpto.dk/>

Dánsky úrad vypracováva i vlastné analýzy, napr. aj k problematike využívania práv duševného vlastníctva malými a strednými podnikmi⁶⁰.

Z pohľadu užívateľa, ide oproti švédskemu a fínskemu úradu, o menej prehľadnú stránku a v súčasnosti neexistuje jej aktuálna anglická verzia⁶¹. Dánsky úrad zverejňuje štatistické správy⁶², avšak tie sú dostupné len v dánčine.

Holandsko a Luxembursko

Štáty Beneluxu⁶³ od roku 1971 uplatňujú jednotné pravidlá týkajúce sa ochranných známk a od roku 1975 implementovali aj tie isté právne predpisy upravujúce ochranu dizajnov. Úrad Beneluxu pre duševné vlastníctvo (The Benelux Office for Intellectual Property, BOIP)⁶⁴ je oficiálnym orgánom pre registráciu ochranných známk a dizajnov pre všetky tri krajiny. V rámci duševného vlastníctva je zavedený aj inštitút registrácie nápadu i-DEPOT, ktorý zastrešuje nápady, koncepty, módne dizajny, prototypy, filmy, texty, scenáre a pod.

V rámci krajín Beneluxu je zriadená aj spoločná patentová platforma (Benelux patent platform, BPP)⁶⁵, ktorá je relatívne novo implementovaným projektom. V súčasnosti sa skladá z radu počítačových nástrojov a infraštruktúry podporujúcej spracovanie a sledovanie každého kľúčového prvku patentu vo všetkých fázach životného cyklu patentu, samotná registrácia patentov však ešte nie je možná⁶⁶.

Prihlasovanie a registrácia patentov je teda možná zatiaľ len na národnej úrovni. V Holandsku je to prostredníctvom Holandského patentového úradu, ktorý je súčasťou Holandskej agentúry na podporu podnikania (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO)⁶⁷. Agentúra podporuje podnikateľov, mimovládne organizácie, znalostné inštitúcie a organizácie, a jej cieľom je uľahčovať podnikanie, zlepšovať spoluprácu a pomáhať realizovať národné a medzinárodné ambície pomocou financovania, vytvárania sietí a know-how. Informácie na internetovej stránke patentového úradu, resp. RVO, čo sa týka procesu podávania fyzických prihlášok patentov, sú v porovnaní s ostatnými krajinami minimálne. Môže to byť aj z dôvodu, že úrad vyžaduje, aby jednotlivé prihlášky boli podané patentovým zástupcom alebo právnikom.

V Luxembursku musí byť patentová prihláška podaná na Úrade duševného vlastníctva patriace pod ministerstvo hospodárstva (Institut de la Propriété Intellectuelle Luxembourg, IPIL)⁶⁸. Stránka úradu ponúka informácie o právach duševného vlastníctva a úrad samotný poskytuje poradenské služby k tejto problematike. Stránka je však prístupná len vo francúzštine.

⁶⁰ Dánsky patentový úrad, dostupné online:

https://www.dkpto.dk/Media/3/8/PVS_Sammenfatning_Analyse_af_danske_ivaerks%C3%A6ttere_Dec2020.pdf

⁶¹ Informácia platná k 11.12.2020

⁶² Dánsky patentový úrad, dostupné online: <https://www.dkpto.dk/Media/D/C/%C3%85rsstatistik%202020.pdf>

⁶³ Belgicko, Holandsko, Luxembursko

⁶⁴ <https://www.boip.int/en>

⁶⁵ <https://patent.public.lu/bpp-portal/fr/home>

⁶⁶ Informácia platná k 11.12.2020

⁶⁷ <https://english.rvo.nl/topics/innovation/patents-other-ip-rights-topic/organisation>

⁶⁸ <https://ipil.lu/>

3.2.2 Prehľad štatistík najčastejšie využívaných práv priemyselného vlastníctva podľa jednotlivých druhov (komparatívna kvantitatívna analýza)

Čo krajiny zaraďuje medzi lídrov v oblasti inovácií má niekoľko dôvodov, ktorými sa viac zaoberá kapitola 4, avšak jedným z nich je ochrana duševného vlastníctva a využívanie práv priemyselného vlastníctva.

Prehľad najčastejšie využívaných prvkov priemyselného vlastníctva v krajinách považovaných za inovačných lídrov je uvedený v tabuľkách nižšie. Pre porovnanie sú v tabuľkách uvedené aj údaje za Slovensko. Použité boli štatistické údaje Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO)⁶⁹, jednak z dôvodu jednotného metodického postupu pri zbere údajov, ale i z dôvodu nedostupnosti údajov za jednotlivé krajiny v rámci ich štatistických databáz (údaje nie sú zverejňované alebo sú dostupné len v národnom jazyku).

Štatistiky WIPO pochádzajú z niekoľkých zdrojov:

- Údaje o patentoch, úžitkových modeloch, ochranných známkach, priemyselných vzoroch a odrodách rastlín poskytované národnými a regionálnymi úradmi pre oblasť duševného vlastníctva prostredníctvom ročného prieskumu údajov o duševnom vlastníctve WIPO.
- Údaje o zemepisných označeniach (GI) poskytované príslušnými národnými a regionálnymi orgánmi prostredníctvom ročného prieskumu údajov o zemepisných označeniach organizácie WIPO.
- Údaje o kreatívnej ekonomike poskytované úradmi pre autorské práva, národnými zväzmi vydavateľov a národnými právnymi úložiskami prostredníctvom ročného prieskumu vydavateľského priemyslu WIPO.
- Údaje zhromaždené WIPO počas procesu podávania žiadostí o medzinárodné prihlášky prostredníctvom Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT), Madridského systému a Haagskeho systému.
- Údaje extrahované z databázy PATSTAT vedenej Európskym patentovým úradom.

Štatistické dáta WIPO za Slovensko sa môžu rozchádzať s dátami zverejnenými ÚPV SR z dôvodu rozdielneho spôsobu zberu dát. Štatistiky WIPO sú založené jednak na údajoch zhromaždených z národných štatistík úradov, ale aj údajoch extrahovaných z operačných databáz WIPO, pričom údaje môžu za niektoré roky chýbať alebo môžu byť neúplné. Zber údajov prebieha dotazníkovou formou, kde sú národné úrady duševného vlastníctva požiadané o spoluprácu, kde je taktiež dôležitá súčinnosť, ale i správnosť vyplnených údajov.

Faktorom je aj charakterizácia tzv. domácich a zahraničných prihlášok. WIPO charakterizuje podanie rezidenta ako týkajúce sa žiadosti podanej v krajine jeho rezidentom, zatiaľ čo podanie nerezidentom sa týka podania podaného zahraničným prihlasovateľom. Podanie do zahraničia sa týka žiadosti podanej rezidentom tejto krajiny na zahraničnom úrade. Slovensko je členom Európskeho patentového dohovoru a preto WIPO za podania patentov rezidentov považujú aj podania rezidentov do zahraničia prostredníctvom regionálnych úradov. Podobne je to pri prihláškach ochranných známk a priemyselných vzorov rezidentov Slovenska na Úrade Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) sa považujú za prihlášky rezidentov aj do zahraničia prostredníctvom regionálneho úradu.

⁶⁹ WIPO, dostupné online: https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/

V rámci práv duševného vlastníctva WIPO sleduje a zverejňuje nasledovné štatistiky za jednotlivé krajiny:

- počet patentových prihlášok,
- počet registrovaných patentov,
- počet platných patentov,
- počet prihlášok úžitkových vzorov,
- počet registrovaných úžitkových vzorov,
- počet prihlášok ochranných známk,
- počet registrovaných ochranných známk,
- počet prihlášok dizajnov,
- počet registrovaných dizajnov.

Údaje obsahujú prihlášky a registrácie jednak domáce, t.j. prihlášky domácich subjektov v danej krajine, prihlášky zahraničných subjektov v domácej krajine, ako aj prihlášky smerujúce do iných krajín (zahraničné prihlášky).

Pre komparatívnu kvantitatívnu analýzu práv duševného vlastníctva boli zvolené nasledovné štatistiky:

- patentové prihlášky (a domáce patentové prihlášky),
- prihlášky úžitkových vzorov,
- prihlášky ochranných známk (a domáce prihlášky ochranných známk),
- prihlášky dizajnov (a domáce prihlášky dizajnov).

Dôvodom pre voľbu týchto ukazovateľov (počet prihlášok) je najmä porovnanie záujmu o ochranu duševného vlastníctva v jednotlivých krajinách. Samotné spracovanie prihlášok a počet udelených registrácií práv priemyselného vlastníctva je skôr odrazom kvality prípravy prihlášok a efektívnosti jednotlivých úradov.

Tabuľka 12 Patentové prihlášky – Slovensko a inováční lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	495	457	441	560	568
Švédsko	24 396	23 485	23 429	25 320	27 721
Fínsko	13 191	12 566	12 627	11 572	11 470
Dánsko	12 225	11 747	12 900	13 387	13 163
Holandsko	38 102	39 084	37 642	36 544	35 359
Luxembursko	2 789	3 466	3 465	3 199	2 701

Zdroj: WIPO

Na Slovensku bolo oproti ostatným krajinám podaných minimálne množstvo patentových prihlášok, iba necelých 5 % v porovnaní s Fínskom a 2 % so Švédskom. Treba však upozorniť, že údaje za Švédsko, Holandsko a Luxembursko zahŕňajú aj tzv. malé patenty, ktoré sú v rámci slovenskej legislatívy definované ako úžitkové vzory. Ďalším faktorom sú zahraničné patentové prihlášky. Keď na Slovensku tieto tvoria približne polovicu všetkých podaných prihlášok, vo Švédsku a Fínsku je to niekoľkonásobne viac oproti domácim prihláškam, t.j. švédske a fínske spoločnosti vo veľkej miere využívajú práva duševného vlastníctva aj v zahraničí.

Avšak aj pri porovnaní prihlášok podaných len v rámci krajiny, je Slovensko ďaleko nielen za lídrami, ale aj za ostatnými krajinami V4⁷⁰.

Tabuľka 13 Domáce patentové prihlášky – Slovensko a inováční lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	277	263	224	267	248
Švédsko	5 874	5 587	5 776	5 889	6 182
Fínsko	3 291	3 078	3 218	3 113	3 023
Dánsko	3 388	3 422	3 609	3 648	3 753
Holandsko	9 299	9 128	9 274	9 253	9 181
Luxembursko	542	622	716	603	543

Zdroj: WIPO

Kategória úžitkových vzorov nie je samostatne evidovaná vo všetkých krajinách. Švédsko, Holandsko a Luxembursko nerozoznávajú úžitkové vzory ako samostatný druh práva priemyselného vlastníctva a tieto sú začlenené pod patenty, napr. v Holandsku ako krátkodobý patent s platnosťou 6 rokov.

Pre porovnanie sú k dispozícii len údaje za Fínsko a Dánsko. Slovensko vykazuje podobné výsledky, v porovnaní s Dánskom dokonca lepšie. Z pomedzi krajín V4 je Slovensko na treťom mieste.

Tabuľka 14 Prihlášky úžitkových vzorov – Slovensko a inováční lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	479	412	471	433	374
Švédsko	x	x	x	x	X
Fínsko	606	605	747	602	469
Dánsko	229	190	190	151	177
Holandsko	x	x	X	x	X
Luxembursko	x	x	X	x	X

Zdroj: WIPO

Pri porovnávaní celkového počtu prihlášok ochranných známk, je podobná disproporcja, ako pri patentových prihláškach, kde ich veľkú časť tvoria zahraničné prihlášky, t.j. veľká časť spoločností expanduje aj do zahraničia. Ochranné známky sú jednoznačne najviac využívaným právom priemyselného vlastníctva v SR a po očistení o zahraničné prihlášky, možno povedať, že prihlášky ochranných známk na Slovensku sú na úrovni Fínska a Dánska. Spoločnosti v Holandsku podávajú viac ako štvornásobne prihlášok o ochranné známky ako slovenské firmy.

Tabuľka 15 Prihlášky ochranných známk – Slovensko a inováční lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	45 655	45 447	44 714	47 497	45 852
Švédsko	283 715	307 777	338 853	306 320	314 668
Fínsko	145 295	166 784	157 865	156 883	158 762
Dánsko	159 291	176 805	184 953	187 123	180 938
Holandsko	530 058	532 397	533 153	519 231	530 442
Luxembursko	139 529	157 629	119 239	121 312	101 307

Zdroj: WIPO

⁷⁰ Počet domácich patentových prihlášok za rok 2019: Česká republika 964, Maďarsko 526, Poľsko 4361.

Tabuľka 16 Domáce prihlášky ochranných známk – Slovensko a inovační lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	10 640	10 630	10 004	9 642	10 095
Švédsko	26 469	26 255	28 781	25 199	25 060
Fínsko	11 589	12 736	10 942	10 485	10 695
Dánsko	9 467	13 093	12 882	12 357	11 774
Holandsko	51 336	48 999	49 797	48 154	43 933
Luxembursko	7 373	7 603	6 388	5 749	5 116

Zdroj: WIPO

Ani pri porovnaní prihlášok dizajnov nemožno povedať, že Slovensko je na rovnakej úrovni ako inovační lídri, naopak potvrdzuje len obmedzené využívanie práv priemyselného vlastníctva slovenskými spoločnosťami. Pri zohľadnení len domácich prihlášok, ich Fínsko za posledný rok podalo takmer 2,5-násobne a Švédsko takmer sedemnásobne viac ako Slovensko.

Tabuľka 17 Prihlášky dizajnov – Slovensko a inovační lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	4 481	4 167	8 398	6 349	4 871
Švédsko	52 537	66 086	53 441	50 748	56 360
Fínsko	26 423	21 206*	23 309	21 310	21 782
Dánsko	52 733	55 899	53 354	51 549	62 631
Holandsko	76 700	111 626	102 047	102 366	122 964
Luxembursko	27 403	15 943	11 230	14 892	14 442

Zdroj: WIPO (*odhad, údaje za rok 2016 za Fínsko nie sú k dispozícii).

Tabuľka 18 Domáce prihlášky dizajnov – Slovensko a inovační lídri

	2015	2016	2017	2018	2019
Slovensko	351	391	609	483	351
Švédsko	2 582	2 795	2 344	2 150	2 444
Fínsko	1 029	1 200*	909	918	862
Dánsko	2 004	2 095	2 006	1 969	2 359
Holandsko	3 257	4 465	4 121	4 021	4 918
Luxembursko	981	577	432	535	513

Zdroj: WIPO (*odhad, údaje za rok 2016 za Fínsko nie sú k dispozícii)

Pri porovnaní celkových dát za jednotlivé druhy prihlášok je možné pozorovať veľké rozdiely jednak medzi inovačnými lídrami a Slovenskom, ale aj medzi jednotlivými krajinami. Holandsko vykazuje najvyššie počty pri všetkých sledovaných ukazovateľoch, avšak je zo všetkých krajín najväčšou (17,33 miliónov obyvateľov). Je preto potrebné pri porovnávaní týchto ukazovateľov vziať do úvahy jednak veľkosť krajiny, ale aj úroveň podnikateľského prostredia, resp. mieru hospodárskej činnosti (vyjadrená v HDP). Tieto ukazovatele však nie je možné použiť samostatne - Slovensko, Fínsko a Dánsko sú veľkosťou populácie porovnateľné, avšak ich HDP sa v značnej miere líši. Preto bol na vyhodnotenie zvolený index HDP na obyvateľa⁷¹, na základe

⁷¹ EUROSTAT, dostupné online: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>
Index HDP na obyvateľa v štandardoch kúpnej sily sa vyjadruje vo vzťahu k priemeru Európskej únie nastavenému na hodnotu rovnú 100. Ak je index krajiny vyšší ako 100, úroveň HDP tejto krajiny na osobu je vyššia ako priemer

ktorého bol ďalej vypočítaný porovnávaci koeficient, kde hodnota pre Slovensko bola stanovená ako 1.

Tabuľka 19 Stanovenie porovnávacieho koeficientu

	Populácia (mil.)	HDP (mld. USD)	Index HDP	koeficient
Slovensko	5,45	178,85	70	1
Švédsko	10,29	547,24	119	0,58
Fínsko	5,52	268,40	111	0,63
Dánsko	5,82	332,73	130	0,54
Holandsko	17,33	990,42	128	0,55
Luxembursko	0,62	70,97	260	0,27

Zdroj: WIPO a Eurostat (údaje za rok 2019)

Luxembursko bolo z porovnávania vyňaté, oproti Slovensku je viac ako osem krát menšou krajinou, avšak index HDP dosahuje hodnotu 260, čo je najviac v celej EÚ a taktiež neporovnateľne viac ako pri ostatných porovnávaných krajinách.

V tabuľkách nižšie je uvedený prepočet a porovnanie na relatívnej úrovni s ohľadom na veľkosť krajiny a miery jej hospodárskej činnosti pre tri ukazovatele, domáce patentové prihlášky, domáce prihlášky ochranných známk a domáce prihlášky dizajnov.

Tabuľka 20 Domáce patentové prihlášky prepočítané porovnávacím koeficientom

	Domáce patentové prihlášky	koeficient	Domáce patentové prihlášky upravené
Slovensko	248	1	248
Švédsko	6 182	0,58	3 586
Fínsko	3 023	0,63	1 905
Dánsko	3 753	0,54	2 027
Holandsko	9 181	0,55	5 049

Zdroj: WIPO (údaje za rok 2019) a vlastné spracovania

Patenty možno považovať za reprezentatívny odraz stavu inovácií v krajine, keďže sa spájajú najmä s novými vynálezmi a produktami. Ani po prepočte koeficientom sa však Slovensko nepriblížilo k výsledkom inovačných lídrov.

Tabuľka 21 Domáce prihlášky ochranných známk prepočítané porovnávacím koeficientom

	Domáce prihlášky ochranných známk	koeficient	Domáce prihlášky ochranných známk upravené
Slovensko	10 095	1	10 095
Švédsko	25 060	0,58	14 535
Fínsko	10 695	0,63	6 738
Dánsko	11 774	0,54	6 358
Holandsko	43 933	0,55	24 163

Zdroj: WIPO (údaje za rok 2019) a vlastné spracovania

EÚ a naopak. Základné údaje sú vyjadrené štandarde kúpnej sily, ktorá eliminuje rozdiely v cenových hladinách medzi krajinami a preto umožňuje porovnanie HDP medzi krajinami.

Oveľa lepšie je na tom Slovensko pri podávaní prihlášok ochranných známk, ktoré sú, ako už bolo spomenuté, najviac využívaným právom duševného, resp. priemyselného vlastníctva. Ukazuje to však skôr na dobrý vývoj pre netechnologické inovácie spojené skôr s budovaním značiek a mena spoločností.

Tabuľka 22 Domáce prihlášky dizajnov prepočítané porovnávacím koeficientom

	Domáce prihlášky dizajnov	koeficient	Domáce prihlášky dizajnov upravené
Slovensko	351	1	351
Švédsko	2 444	0,58	1 418
Fínsko	862	0,63	543
Dánsko	2 359	0,54	1 274
Holandsko	4 918	0,55	2 705

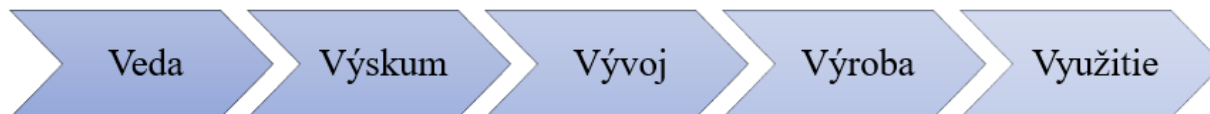
Zdroj: WIPO (údaje za rok 2019) a vlastné spracovania

V prípade prihlášok dizajnu sa Slovensko najviac priblížilo Fínsku, avšak za ostatnými krajinami naďalej zaostáva.

4 Ochrana duševného vlastníctva a inovačná výkonnosť krajín

Inovácie sú všeobecne považované za ústrednú hnaciu silu ekonomického rastu a rozvoja a prostriedkom na dosahovanie konkurencieschopnosti. Pojem inovácia však nemá jednotnú definíciu a ponúka sa široký pohľad na jeho interpretáciu. Inovácie vo všeobecnosti predstavujú implementáciu nového produktu alebo vylepšenie produktu, procesov a postupov, marketingovej alebo organizačnej metódy, organizácie práce alebo externých vzťahov.

Zjednodušene môže byť inovačný proces znázornený nasledovne:

Za jedným z kľúčových zdrojov inovácií možno považovať výskum a vývoj, ako aj rozsah ich podpory, či finančnej alebo inštitucionálnej. Spracovanie a poskytovanie údajov o inováciách môže ekonomikám pomôcť pri hodnotení ich inovačnej výkonnosti, ako i pri prijímaní opatrení o inovačnej politike.

Európska komisia každoročne vydáva Európsky prehľad výsledku inovácií⁷² (ďalej ako „EIS“ - European Innovation Scoreboard), ktorého cieľom je porovnať výskumnú a inovačnú výkonnosť krajín EÚ. EIS poskytuje porovnávacie hodnotenie výskumu a inovácií, analýzu relatívne silných a slabých stránok vnútroštátnych inovačných systémov a pomáha krajinám posúdiť oblasti, do ktorých by mali sústrediť svoje úsilie, aby podporili svoju inovačnú výkonnosť. Inovačný výkon sa meria pomocou kompozitného ukazovateľa, súhrnného inovačného indexu (ďalej ako SII“ - Summary Innovation Index), ktorý sumarizuje 27 ukazovateľov zadelených do štyroch kategórií.

Na globálnej úrovni sa inovačná výkonnosť sleduje pomocou globálneho inovačného indexu (ďalej ako „GII“ - Global Innovation Index)⁷³ v spolupráci so Svetovou organizáciou duševného vlastníctva (WIPO). Globálny inovačný index sa spolieha na dva čiastkové indexy: index vstupných inovácií a index výstupných inovácií, celkovo na inovačnú výkonnosť jednotlivých ekonomík hodnotí na základe 80 ukazovateľov.

S problematikou inovácií je úzko spojená ochrana duševného vlastníctva. Najviac využívaným prvkom ochrany duševného vlastníctva v SR (viď kapitola 3.1) sú ochranné známky. Tie umožňujú podnikom budovať svoju značku a zvyčajne odrážajú netechnické inovácie spoločnosti. Inovácie z pohľadu technického a technologického, akými sú vynálezy a technické riešenia, sú chránené patentami, resp. úžitkovými vzormi.

4.1 Analýza inovačnej výkonnosti vybraných krajín

Európsky prehľad výsledkov inovácií pre rok 2020⁷⁴ vyhodnocuje okrem ukazovateľov v oblasti inovácií pre jednotlivé členské štáty i postavenie EÚ voči vybraným svetovým ekonomikám. Za inovačných lídrov na globálnej úrovni určila Európska komisia (ďalej ako

⁷² European Innovation Scoreboard https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en

⁷³ Global Innovation Index <https://www.globalinnovationindex.org/home>

⁷⁴ European Innovation Scoreboard 2020

„EK“) Južnú Kóreu, Kanadu, Austráliu a Japonsko, pričom členské štáty EÚ obsadili 5. miesto. Pri porovnaní krajín Európy je na prvom mieste Švajčiarsko, a v rámci EÚ je inovačnou jednotkou opäť Švédsko, pričom do kategórie „inovační lídri“ sa radia aj Fínsko, Dánsko, Holandsko a Luxemburg. Slovensko obsadilo 21. miesto a zostáva v kategórii „mierni inovátori“ podobne ako Česká republika, Maďarsko a Poľsko. Slovensko si oproti minulému roku polepšilo o jednu pozíciu.

Podľa výsledkov Globálneho inovačného indexu⁷⁵ patrí Slovensku 39. miesto z hodnotených 131 krajín a v rebríčku oproti roku 2019 kleslo o dve miesta. V porovnaní s európskymi krajinami (GII hodnotí celkovo 39 ekonomík z Európy) je Slovensko až na 26. mieste a v rámci krajín EÚ na 22. mieste⁷⁶. Svetovými lídrami podľa GII sú Švajčiarsko, Švédsko, USA, Veľká Británia a Holandsko.⁷⁷

Rozdiely v metodike sledovania ukazovateľov a hodnotenia jednotlivých oblastí medzi EIS a GII poskytujú rôzne výsledky na inovačnú výkonnosť krajín, avšak ak porovnáme výsledky za EÚ, Švédsko, Fínsko, Dánsko a Holandsko, teda krajiny považované za inovačných lídrov, sa nachádzajú na popredných priečkach v oboch rebríčkoch.

Tabuľka 23 **Lídri v oblasti inovácií (EÚ)**

	EIS	GII ⁷⁸
Švédsko	1	1
Fínsko	2	4
Dánsko	3	3
Holandsko	4	2
Luxemburg	5	8

Zdroj: Spracované na základe údajov WIPO a EK

Výsledné poradie v oblasti inovačnej výkonnosti podľa EIS a GII (očistené údaje, len pre krajiny EÚ) pre Slovensko a okolité krajiny je taktiež podobné. Najlepšie výsledky dosahuje Rakúsko a z krajín Vyšehradskej skupiny (ďalej ako „V4“) Česká republika. Slovensko, Maďarsko a Poľsko sú na porovnateľnej úrovni, pričom podľa EIS je Slovensko v oblasti inovácií hodnotené lepšie oproti týmto dvom krajinám a podľa GII horšie.

Tabuľka 24 **Postavenie Slovenska a okolitých krajín v oblasti inovácií (poradie)**

	EIS	GII ⁷⁹
Slovensko	21	22
Česká republika	16	11
Maďarsko	22	18
Poľsko	24	21
Rakúsko	8	9

Zdroj: Spracované na základe údajov WIPO a EK

⁷⁵ GII 2020, dostupné online: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/sk.pdf

⁷⁶ Švajčiarsko, Veľká Británia, Nórsko a Island sú v rámci GII hodnotenia pred Slovenskom.

⁷⁷ Nie je možné dostatočne presne porovnať výsledky na svetovej úrovni. EIS sleduje len porovnanie EÚ k vybraným štátom (Južná Kórea, Kanada, Austrália, Japonsko, USA, Čína, Brazília, Ruská federácia, Južná Afrika a India. GII nehodnotí ukazovatele za EÚ.

⁷⁸ Švédsko na nachádza celkovo na 2. mieste podľa GII, na prvej pozícii sa umiestnilo Švajčiarsko. V rámci Európy sa na tretej priečke umiestnila aj Veľká Británia, celkovo na 4. mieste.

⁷⁹ Poradie len pre krajiny EÚ.

4.1.1 Porovnanie výsledkov jednotlivých ukazovateľov EIS

Európsky prehľad výsledkov inovácií vyjadrený súhrnným inovačným indexom (SII) je zložený z celkovo 27 ukazovateľov rozdelených do štyroch kategórií pokrývajúcich desať rozmerov inovácií.

Rámcové podmienky zachytávajú hlavné externé hybné sily inovačnej výkonnosti, ktoré pôsobia na spoločnosť, a pokrývajú tri rozmary inovácií: ľudské zdroje, atraktívne výskumné systémy, ako aj prostredie priaznivé pre inovácie. Investície zachytávajú verejné a súkromné investície do výskumu a inovácií a zastrešujú dva rozmary: financie a podpora a investície spoločností. Inovačné činnosti zachytávajú inovačné úsilie na úrovni spoločnosti, pričom tieto činnosti sú zoskupené do troch rozmerov inovácií: inovátori, väzby a duševné vlastníctvo. V rámci vplyvov sa sledujú účinky inovačných činností spoločností v dvoch rozmeroch inovácií: vplyv na zamestnanosť a vplyv na obrat.⁸⁰

Tabuľka 25 Inovačné oblasti sledované v EIS

Rámcové podmienky	Inovačné činnosti
○ Ľudské zdroje ○ Atraktívne vedecké systémy ○ Ústretové inovačné prostredie	○ Inovátori ○ Väzby ○ Duševné vlastníctvo
Investície	Dopady
○ Finančné zdroje a podpora ○ Podnikové investície	○ Vplyv na zamestnanosť ○ Vplyv na obrat

Zdroj: Európska komisia, EIS

Súhrnný inovačný index sa počíta ako nevážený priemer skóre všetkých ukazovateľov, kde všetky ukazovatele majú rovnakú váhu, t.j. 1/27, ak sú k dispozícii údaje za všetkých 27 ukazovateľov. Skóre výkonnosti vo vzťahu k EÚ sa potom počíta ako:

$$\frac{\text{SII príslušnej krajiny}}{100} \times \text{SII za EÚ}$$

Relatívne skóre výkonnosti sa počíta za celé osemročné obdobie v porovnaní s výkonnosťou EÚ v roku 2012.

V závislosti od výsledkov sú jednotlivé krajiny zadelené do štyroch výkonnostných skupín, a to:

- Inovační lídri (krajiny s relatívnym výkonom nad 125% priemeru EÚ v roku 2019).
- Silní inovátori (krajiny s relatívnym výkonom medzi 95% a 125% priemeru EÚ v roku 2019).
- Mierni inovátori (krajiny s relatívnym výkonom v roku 2019 medzi 50% a 95% priemeru EÚ v roku 2019).
- Skromní inovátori (krajiny s relatívnym výkonom v roku 2019 pod 50% priemeru EÚ v roku 2019).

⁸⁰ Európsky prehľad výsledkov inovácie 2020 – Zhrnutie <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/41903>

Slovensko sa v súčasnosti radí do kategórie „mierni inovátori“, podobne ako všetky krajiny V4, s výsledným SII v hodnote 66,6. V tabuľke nižšie sú uvedené výsledky za jednotlivé oblasti sledované v rámci EIS v porovnaní medzi Slovenskom a okolitými krajinami, t.j. krajinami V4 a Rakúskom.

Slovensko dosahuje porovnateľné výsledky s Maďarskom, lepšie výsledky oproti Poľsku, avšak zaostáva za Českou republikou a oproti Rakúsku je možné pozorovať značné rozdiely, čo nie je prekvapivé, keďže Rakúsko sa radí do kategórie „silní inovátori“. Slovensko dosahuje relatívne dobré až veľmi dobré skóre v oblastiach „ľudské zdroje“, „vplyv na zamestnanosť“ a „vplyv na obrat“, ale len priemerné výsledky v oblasti „inovátori“, „väzby“ a „atraktívny výskumný systém“. Naopak, slabé výsledky vykázalo Slovensko oproti susedným krajinám v oblasti „financie a podpora“ a „podnikové investície“, „ústretové inovačné prostredie“, ako aj v oblasti „duševné vlastníctvo“.

Z týchto výsledkov je možné predpokladať, že spoločnosti majú záujem a snahu vytvárať inovácie (pozitívne výsledky v oblasti zavádzania nových inovácií, ako aj v oblasti vzájomnej spolupráce MSP) a zároveň dosahujú určité pozitívne výsledky, ktoré sa premietajú do vplyvov na zamestnanosť a obrat. Slovensko teda má potenciál stať sa významným inovátorom v regióne, avšak je potrebné vytvorenie vhodného podnikateľského prostredia, ako aj podporiť financovanie a investície do inovatívnych projektov. V neposlednom rade je taktiež potrebné zvýšiť povedomie o možnostiach ochrany inovácií a právach duševného vlastníctva.

Zaujímavým je porovnanie s Poľskom, ktoré oproti ostatným sledovaným krajinám dosiahlo nadpriemerné výsledky v oblasti „ústretové inovačné prostredie“, avšak len podpriemerné výsledky v oblasti „financie a podpora“ a veľmi slabé výsledky v oblasti „inovátori“. Je preto možné predpokladať, že zvýšenie inovačnej výkonnosti krajiny nie je možné dosiahnuť len podporou jednej oblasti, ale komplexným prístupom.

Tabuľka 26 Porovnanie výsledkov EIS – Slovensko a okolité krajiny za rok 2019 (relatívne k výsledkom EÚ za rok 2019)

Oblasť / Indikátor	SK	CZ	HU	PL	AT
SUMÁRNY INDEX	66,6	84,3	66,4	58,9	117,5
ĽUDSKÉ ZDROJE	81,9	73,3	44,7	65,4	124,4
absolventi doktorandského štúdia	104,0	86,3	38,3	12,5	116,2
obyvateľstvo (vek 25-34) s ukončeným VŠ vzdelaním	98,7	57,1	44,8	127,9	115,6
celoživotné vzdelávanie	32,0	78,4	52,6	49,5	146,4
ATRAKTÍVNY VÝSKUMNÝ SYSTÉM	49,4	73,3	58,4	32,1	146,9
spoločné publikácie vedcov z rôznych krajín	63,5	99,2	52,6	35,8	181,4
vedecké publikácie medzi TOP 10% najčastejšie citovanými	38,2	45,3	48,8	41,2	112,7
doktorandi z iných krajín	53,8	95,3	82,5	11,3	170,9
ÚSTRETOVÉ INOVAČNÉ PROSTREDIE	50,2	69,6	83,1	121,3	75,1
dostupnosť širokopásmového pripojenia	65,2	65,2	91,3	104,3	73,9
podnikanie založené na príležitostiach	33,2	75,2	73,7	140,6	76,5
FINANCIE A PODPORA	24,5	57,8	46,2	40,5	94,9
verejné výdavky na VaV	36,5	101,9	32,8	40,3	141,1
rizikový kapitál	10,8	7,6	61,6	40,8	42,2
PODNIKOVÉ INVESTÍCIE	63,7	93,7	82,1	73,8	98,0
súkromné výdavky na VaV	29,3	81,6	79,5	54,1	154,4
výdavky na inovácie nesúvisiace s VaV	89,9	89,0	105,0	122,2	66,3
podniky poskytujúce školenia v oblasti IKT	72,2	111,1	61,1	44,4	72,2
INOVÁTORI	41,7	97,0	34,0	16,0	151,1
MSP zavádzajúce inovácie produktu alebo procesu	45,8	96,7	40,0	27,9	142,3
MSP zavádzajúce marketingové alebo organizačné inovácie	37,2	84,6	30,8	0,0	164,6
MSP, ktoré inovujú interne	41,5	109,6	30,6	18,6	147,6
VÄZBY	61,2	90,0	58,9	39,5	182,3
inovatívne MSP spolupracujúce s ostatnými	86,1	140,4	57,4	40,3	257,3
spoločné verejno-súkromné publikácie	38,1	71,5	68,0	29,4	268,6
spolufinancovanie verejného VaV zo súkromných zdrojov	57,8	69,9	55,5	43,8	99,1
DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO	42,7	55,3	47,6	70,5	135,2
patentové žiadosti PCT	38,7	45,4	56,9	35,8	116,5
prihlášky ochranných známk	57,5	68,6	54,6	68,5	143,3
prihlášky dizajnov	33,7	56,9	26,3	125,7	155,5
VPLYV NA ZAMESTNANOSŤ	130,3	137,9	139,2	98,4	69,9
zamestnanosť v oblastiach znalostnej ekonomiky	56,3	93,8	76,3	58,8	116,3
zamestnanosť v rýchle rastúcich podnikoch v inovačných sektoroch	190,2	173,6	190,2	130,5	32,4
VPLYV NA OBRAT	114,8	95,2	85,1	56,0	84,4
vývoz stredných alebo high-tech výrobkov	132,5	129,0	132,9	79,6	102,9
vývoz služieb z oblasti znalostnej ekonomiky	42,2	50,7	61,8	47,7	51,3
predaj nových inovácií	182,9	104,8	48,2	33,5	100,8

Zdroj: EIS

Pri porovnaní výsledkov súhrnného inovačného indexu Slovenska a krajín, ktoré sa radia medzi inovačných lídrov, t.j. Švédsko, Fínsko, Dánsko a Holandsko, Slovensko zaostáva vo

všetkých sledovaných oblastiach, čo nie je prekvapivé. Výnimkou sú len tri indikátory, a to „zamestnanosť v rýchle rastúcich podnikoch v inovačných sektoroch“, „vývoz stredných alebo high-tech výrobkov“ a „predaj nových inovácií“.

Najväčšie rozdiely sú badateľné nielen v oblastiach priamo súvisiacimi s inováciami (financie a podpora, inovačné prostredie, výskumný systém, väzby, inovátori, duševné vlastníctvo, ale napríklad aj pri indikátore „celoživotné vzdelávanie“.

Všetky krajiny považované za inovačných lídrov, vykazujú lepšie hodnoty pri ukazovateli „ústretové inovačné prostredie“ v porovnaní s ukazovateľom „inovátori“, ako aj v porovnaní s celkovým SII. Ďalšími významnými čiastkovými ukazovateľmi sú „atraktívny výskumný systém“ a „väzby“, kde oba ukazovatele dosahujú vyššiu hodnotu ako je hodnota celkového SII, a to opäťovne pri všetkých krajinách. Naopak, Slovensko v týchto ukazovateľoch dosahuje nižšiu hodnotu, ako je hodnota celkového SII.

Tabuľka 27 Porovnanie výsledkov EIS – Slovensko a inovační lídri za rok 2019 (relatívne k výsledkom EÚ za rok 2019)

Oblasť / Indikátor	SK	SE	FI	DK	NL
SUMÁRNY INDEX	66,6	140,7	139,8	134,5	127,8
ĽUDSKÉ ZDROJE	81,9	188,4	172,4	179,9	152,4
absolventi doktorandského štúdia	104,0	144,8	143,5	177,3	118,8
obyvateľstvo (vek 25-34) s ukončeným VŠ vzdelaním	98,7	157,1	114,9	141,6	157,8
celoživotné vzdelávanie	32,0	284,5	284,5	233,0	187,6
ATRAKTÍVNY VÝSKUMNÝ SYSTÉM	49,4	184,7	151,9	196,6	193,5
spoločné publikácie vedcov z rôznych krajín	63,5	257,3	227,8	277,1	208,5
vedecké publikácie medzi TOP 10% najčastejšie citovanými	38,2	132,8	120,5	146,2	156,8
doktorandi z iných krajín	53,8	198,1	124,4	198,5	243,6
ÚSTRETOVÉ INOVAČNÉ PROSTREDIE	50,2	178,3	184,9	189,5	161,3
dostupnosť širokopásmového pripojenia	65,2	178,3	169,6	178,3	152,2
podnikanie založené na príležitostiach	33,2	178,4	202,3	202,3	171,7
FINANCIE A PODPORA	24,5	122,1	137,4	145,5	120,4
verejné výdavky na VaV	36,5	144,8	137,3	165,3	100,0
rizikový kapitál	10,8	96,3	137,6	122,6	143,6
PODNIKOVÉ INVESTÍCIE	63,7	135,2	129,9	107,5	75,6
súkromné výdavky na VaV	29,3	163,6	124,7	135,3	100,0
výdavky na inovácie nesúvisiace s VaV	89,9	92,2	88,5	43,6	11,2
podniky poskytujúce školenia v oblasti IKT	72,2	150,0	177,8	144,4	116,7
INOVÁTORI	41,7	115,7	171,5	96,9	125,6
MSP zavádzajúce inovácie produktu alebo procesu	45,8	117,0	177,0	98,0	155,4
MSP zavádzajúce marketingové alebo organizačné inovácie	37,2	105,5	141,1	117,6	85,7
MSP, ktoré inovujú interne	41,5	124,3	195,2	75,4	131,7
VÄZBY	61,2	150,5	163,1	149,7	154,8
inovatívne MSP spolupracujúce s ostatnými	86,1	147,8	247,9	144,0	163,2
spoločné verejno-súkromné publikácie	38,1	298,5	230,4	324,9	203,9
spolufinancovanie verejného VaV zo súkromných zdrojov	57,8	82,5	83,1	70,8	127,0
DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO	42,7	131,3	127,1	147,1	112,6
patentové žiadosti PCT	38,7	155,6	149,5	132,7	117,5
prihlášky ochranných známk	57,5	125,0	126,0	132,9	112,9
prihlášky dizajnov	33,7	100,4	93,8	183,5	105,0
VPLYV NA ZAMESTNANOSŤ	130,3	155,5	86,7	109,7	128,5
zamestnanosť v oblastiach znalostnej ekonomiky	56,3	163,8	133,8	121,3	150,0
zamestnanosť v rýchle rastúcich podnikoch v inovačných sektoroch	190,2	148,9	48,6	100,3	111,0
VPLYV NA OBRAT	114,8	89,7	90,6	74,3	94,2
vývoz stredných alebo high-tech výrobkov	132,5	96,7	71,9	85,6	83,5
vývoz služieb z oblasti znalostnej ekonomiky	42,2	105,8	113,8	100,5	119,0
predaj nových inovácií	182,9	59,4	87,1	24,8	77,6

Zdroj: EIS

4.1.2 Zhodnotenie inovačnej výkonnosti Slovenska

Veľký vplyv na stav inovácií na Slovensku, ako aj v ostatných krajinách V4, ktoré sa taktiež radia do skupiny miernych inovátorov, mal prechod z národného centralizovaného na trhové hospodárstvo. Táto zmena okrem iných dopadov, mala za následok i rozpad výskumných ústavov a oddelení pridružených k obrovským národným koncernom. Po preorientovaní sa na trhy EÚ došlo i k zmene štruktúry zahraničného obchodu na komodity menej náročné na výskum a vývoj, ako napr. ropné produkty, železo a oceľ. Otvorenie sa západnému trhu taktiež umožnilo importovať vyspelejšie technológie, čím nastala substitúcia vlastného výskumu dovozom technológií, čo prispelo k erózii slovenskej výskumnej základne. Ďalším dôsledkom trhového hospodárstva bol i odliv vedeckých a výskumných pracovníkov do zahraničia.

Vývoj a súčasná pozícia Slovenska ako mierneho inovátora je však pod očakávaniami a predpokladmi pre krajinu akou je SR. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim inovačnú výkonnosť krajín je podiel investícií do výskumu a vývoja, kde však Slovensko naďalej zaostáva nielen za priemerom EÚ, ale aj za ostatnými krajinami V4. Porovnaním hodnoty investícií do výskumu a vývoja a inovačnej výkonnosti vyjadrenej v EIS možno identifikovať pozitívnu koreláciu, t.j. vyššie výdavky do výskumu a vývoja sa premietajú do zvýšenej inovačnej výkonnosti danej krajiny, ako je možno vidieť na krajinách Škandinávie.

Hlavným zdrojom financovania výskumu a vývoja na Slovensku bol až do roku 2004 štátny rozpočet, odkedy sa výskum a vývoj začal významne podporovať z európskych fondov.⁸¹ V programovom období 2007 – 2013 boli európske fondy použité na budovanie vedeckej a výskumnej infraštruktúry, t.j. budovanie centier excelentnosti, výskumno-vývojových centier, projektov aplikovaného výskumu a transferu technológií.

V programovom období 2014 – 2020 bolo v rámci EÚ na výskum, inovácie, energetickú efektívnosť a podporu MSP vyčlenených 80 % prostriedkov EŠIF v menej rozvinutých regiónoch. Čerpanie z operačného programu pre výskum a inovácie (OP VaI) však bolo v podmienkach SR značne pomalé, najmä v prvých rokoch, kde došlo k zrušeniu niektorých výziev. V roku 2019 bolo preto prijaté rozhodnutie o zlúčení OP VaI s operačným programom Integrovaná infraštruktúra (OPII). Týmto krokom by sa malo zabezpečiť zefektívnenie systému riadenia a kontroly a predísť stratám finančných prostriedkov EÚ, ktoré boli vyčlenené na výskum a inovácie.⁸²

Okrem nedostatočných investícií, je problémom i izolácia výskumu a vývoja od trhovej ekonomiky, ale i slabá stratégia pre podporu inovačného prostredia. Nízka prepojenosť verejného a podnikového výskumu, t.j. verejné inštitúcie (vysoké školy, univerzity, Slovenská akadémia vied) v malej miere spolupracujú so súkromným sektorom, a teda proces inovácií často končí pri výskume a nie je prenesený do praxe. Potvrdzuje to aj narastajúci podiel základného výskumu a klesajúci podiel aplikovaného a experimentálneho výskumu a nízky počet komerčných výstupov výskumu a vývoja (patenty, ochranné známky, priemyselné vzory).

Dôvodom je z časti rast záujmu a preorientácia sa na spoločenské a humanitné vedy, avšak hlavne orientácia domácich spoločností skôr na produkciu, resp. do oblastí s nízkou pridanou

⁸¹ SIEA (2016) 25 rokov inovácií na Slovensku, dostupné online: https://www.siea.sk/wp-content/uploads/files/inovacie/publikacie/publikacia_25_rokov_inovacií_na_Slovensku.pdf

⁸² EK? Správa o krajine za rok 2020 – Slovensko, dostupné online: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en

hodnotou, a nezáujem investovať nielen financie, ale ani čas do vývoja nových produktov, ktoré so sebou prinášajú riziká. Faktorom je aj vysoký podiel nadnárodných spoločností, ktoré sú na Slovensku zväčša konečným výrobcom, a teda užívateľom výsledkov výskumného procesu.

Vo vyspelých krajinách dotvára vedecko-výskumný a inovačný systém aj sieť podnikateľských centier a inkubátorov, na Slovensku je táto oblasť zatiaľ menej rozvinutá.

Dôvodom môže byť nedostatočná stratégia na podporu investícií a budovanie inovatívneho podnikateľského prostredia. Kým inovačné politiky boli v kompetencii Ministerstva hospodárstva SR, politiky výskumu a vývoja boli v kompetencii Ministerstva školstva SR. Slovensko až v roku 2013 vypracovalo dokument „Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky⁸³“ (ďalej ako „RIS3“), ktorý ako prvý dokument v SR definoval súvislosti medzi rozvojom ekonomiky a spoločnosti na strane jednej a rozvojom výskumu a inovácií na strane druhej. Ďalším prvenstvom dokumentu RIS3 bolo, že zjednotil politiku výskumu a vývoja s politikami inovácií a navrhol koordinované riadenie výskumu a inovácie.

Implementačný plán RIS3 SR⁸⁴, schválený v roku 2017, navrhuje tri základné oblasti špecializácie SR:

- oblasti hospodárskej špecializácie,
- perspektívne oblasti špecializácie a
- oblasti špecializácie z hľadiska dostupných vedeckých a výskumných kapacít.

Tieto oblasti boli v IP RIS3 SR transformované do 5 domén inteligentnej špecializácie, ktoré boli navrhnuté na základe ekonomických, výskumných a znalostných parametrov, v súlade so zásadami Manuálu pre tvorbu stratégií inteligentnej špecializácie:

- Dopravné prostriedky pre 21. storočie.
- Priemysel pre 21. storočie.
- Digitálne Slovensko a kreatívny priemysel.
- Zdravie obyvateľstva a zdravotnícke technológie
- Zdravé potraviny a životné prostredie.

4.2 Ochrana duševného vlastníctva a jej vplyv na inovačnú výkonnosť

Práva duševného vlastníctva zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore inovácií a ochrane investícií, najmä v digitálnom a zelenom hospodárstve. Preto Európska komisia pracuje na harmonizácii a zdokonalení právnych predpisov týkajúcich sa práv duševného vlastníctva v EÚ a na zabezpečení rovnakých podmienok na globálnej úrovni. Spoločný rámec duševného vlastníctva je najlepším spôsobom, ako využiť kreativitu a umožniť rast inovatívnych podnikov. Bez ochrany myšlienok by podniky a jednotlivci nezískali všetky výhody svojich vynálezov alebo výtvorov a menej by sa sústredili na výskum a vývoj.

⁸³ MIRRI SR, Poznatkami k prosperite - Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky, dostupné online: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/SK.pdf>

⁸⁴ MIRRI SR, Implementačný plán, dostupné online: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/SK-1.pdf>

V rámci EÚ došlo v posledných desaťročiach k významnému pokroku pri vytváraní jednotného trhu pre duševné vlastníctvo, čo pre ekonomiku EÚ prináša veľa výhod. K dispozícii je celý rad nástrojov, ktoré spoločnosti prinášajú inovatívne riešenia⁸⁵.

Niektoré z najdôležitejších sociálnych výziev našej doby, ako je umožnenie ekologického prechodu alebo zabezpečenie náležitej zdravotnej starostlivosti pre všetkých, nemožno vyriešiť bez inovatívnych riešení. Rozvoj obnoviteľnej energie a nízko uhlíkových energetických ekosystémov závisí od rýchleho vývoja a zavádzania špičkových technológií, ako aj od účinných nástrojov na zdieľanie informácií.

Technologická revolúcia - dátová ekonomika a spoločnosť, umelá inteligencia, rastúci význam nových technológií, akými sú napr. blockchain, 3Dprint a internet vecí (Internet of Things), ako aj vývoj nových obchodných modelov, ako napríklad platformová ekonomika a dátová a obehová ekonomika - ponúka jedinečnú príležitosť modernizovať náš prístup k ochrane nášho nehmotného majetku.

Duševné vlastníctvo ako nehmotný majetok podniku je v mnohých aspektoch podobný hmotnému majetku, je výsledkom investičnej činnosti, znamená hospodársky prínos, je identifikovateľné, prevoditeľné a je možné stanoviť jeho hodnotu. Avšak samotné myšlienky a nápady nestačia, je potrebné im dať podnikateľský rozmer a zabezpečiť prenos vedeckých poznatkov, vynálezov a znalostí do hospodárskej praxe. Hlavnou fázou tohto procesu je ochrana duševného vlastníctva a následná komercializácia⁸⁶.

Množstvo prihlášok priemyselných práv, rovnako ako množstvo národných zápisov priemyselných práv sú všeobecne považované za jeden z ukazovateľov medzinárodnej konkurencieschopnosti, ekonomickej sily a stavu výskumu a vývoja v jednotlivých krajinách, ako i inovačnej výkonnosti krajiny.

Ochranné známky odrážajú netechnologické inovácie a umožňujú podnikom budovať značku, ktorá pomáha spotrebiteľom získať informácie o výrobkoch a službách. Údaje o ochranných známkach môžu vytvárať spojenie medzi inováciami a trhom. Z pohľadu inovatívnosti je však ochranná známka „jednoduchšou“ formou ochrany, je ľahšie dosiahnuteľná, stačí ak nemá nikto iný takúto ochrannú známku už registrovanú. Rovnako je to aj napríklad s dizajnom či úžitkovými vzormi, i keď tie sú tzv. jednoduchšou formou patentu.

Reprezentatívnejším pohľadom na inovácie sú patenty, keďže tie predstavujú ochranu vynálezov a produktov, ktoré sú výsledkom vedeckej a výskumnej práce. Majiteľ patentu zverejnením svojho vynálezu zdieľa cennú technickú informáciu. Patenty umožňujú podniku chrániť inovačné a neobvyklé technické objavy, vytvárať pre ne miesto na trhu, zvyšovať svoju ich hodnotu a konkurencieschopnosť, tým že jeho majiteľom dávajú výlučné právo na využívanie vynálezu počas určitého časového obdobia.

Prostredníctvom účinných priemyselných práv dokážu podniky inovovať svoje postupy a technológie, vďaka čomu dokážu byť viac konkurencieschopnými a čo má v konečnom dôsledku priaznivý vplyv na podporu pracovných miest, čo je základným predpokladom pre udržateľný rozvoj a pokrok v ekonomike. Duševné vlastníctvo v spojení s realizáciou

⁸⁵ Making the most of the EU's innovative potential An intellectual property action plan to support the EU's recovery and resilience, Európska komisia, 2020, dostupné online: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43845>

⁸⁶ Trendy v podnikaní, Duševné vlastníctvo ako generátor inovácií, dostupné online: https://dSPACE5.zcu.cz/bitstream/11025/31057/1/9_Majduchova_Gajdova_Jancovicova.pdf

výsledkov výskumu a vývoja je považovaný za významný faktor inovačného potenciálu, čo potvrdzujú napríklad aj výsledky Európskeho inovačného indexu.

Duševné vlastníctvo a jeho ochrana je jedným zo sledovaných ukazovateľov EIS, ktorý prispieva k hodnoteniu celkovej inovačnej výkonnosti krajiny a je možno povedať, že je odrazom zrelosti inovačného prostredia krajiny. Na jednej strane práva duševného vlastníctva umožňujú spoločnostiam chrániť svoje inovácie a tým prispievajú k rastu inovačného procesu, na druhej strane ústretové inovačné prostredie umožňuje rozvoj a záujem o vytváranie nových inovácií, ktoré následne zvyšuje záujem o ochranu týchto inovácií. Kríza spôsobená pandemiou Covid-19 zároveň ukázala, že nástroje v oblasti duševného vlastníctva zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní rýchleho zavedenia kritických inovácií, najmä v oblasti medicíny, farmaceutického priemyslu a technológií.

Na vzťah duševného vlastníctva a inovačnej výkonnosti krajiny sa preto nie je možné pozeráť lineárne, duševné vlastníctvo síce prispieva k celkovému výsledku inovačnej výkonnosti, ale zároveň vyššia inovačná výkonnosť vyjadrená cez iné ukazovatele, prispieva k zvýšenému záujmu o ochranu duševného vlastníctva.

Tento komplexný vzťah možno odpozorovať aj porovnaním vybraných ukazovateľov, ktoré sú uvedené v tabuľke nižšie. Ani pri jednom ukazovateli nie je možné jednoznačne povedať, že daný ukazovateľ priamo koreluje s iným.

Za vybrané ukazovatele boli zvolené nasledovné oblasti: „inovátori“ a „ústretové inovačné prostredie“, ako aj výsledný sumárny index a ich vzťah k ukazovateľom spadajúcim pod oblasť „duševné vlastníctvo“. Porovnaním týchto ukazovateľov s ukazovateľom „duševné vlastníctvo“ za deväť sledovaných krajín, je možné odpozorovať nasledovné:

- Hodnota celkového SII je vyššia u 6 z 9 krajín.
- Hodnota ukazovateľa „inovátori“ je nižšia u 5 z 9 krajín.
- Hodnota ukazovateľa „ústretové inovačné prostredie“ je vyššia u 7 z 9 krajín.

Tabuľka 28 Porovnanie vybraných ukazovateľov EIS

Oblasť / Indikátor	SK	CZ	HU	PL	AT	SE	FI	DK	NL
SUMÁRNY INDEX	66,6	84,3	66,4	58,9	117,5	140,7	139,8	134,5	127,8
Inovátori	41,7	97,0	34,0	16,0	151,1	115,7	171,5	96,9	125,6
Ústretové inovačné prostredie	50,2	69,6	83,1	121,3	75,1	178,3	184,9	189,5	161,3
Duševné vlastníctvo	42,7	55,3	47,6	70,5	135,2	131,3	127,1	147,1	112,6

Zdroj: EIS

5 Analýza stavu duševného vlastníctva v MSP a rýchlorastúcich firmách

Malé a stredné podniky (ďalej ako „MSP“) sú klasifikované do troch rôznych kategórií na základe kritéria počet zamestnancov a dodatočných kritérií ročný obrat a ročná bilančná suma. Táto klasifikácia je určená odporúčaním Európskej komisie č. 2003/361/EC, platným od 1. januára 2005. Do konkrétnej kategórie spadá podnik vtedy, ak má príslušný počet zamestnancov (hlavné kritérium) a spĺňa aspoň jedno vedľajšie kritérium. Rozdelenie podnikov je uvedené v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 29 Klasifikácia malých a stredných podnikov

Kategória podniku	Počet zamestnancov (hlavné kritérium)	Ročný obrat (vedľajšie kritérium)	Ročná bilančná suma (vedľajšie kritérium)
Mikro podnik	1 až 9	≤ 2 000 000 €	≤ 2 000 000 €
Malý podnik	10 až 49	≤ 10 000 000 €	≤ 10 000 000 €
Stredný podnik	50 až 249	≤ 50 000 000 €	≤ 43 000 000 €

Zdroj: Európska komisia, Odporúčanie č. 2003/361/EC

Podľa údajov Štatistického úradu SR bolo na Slovensku v závere roka 2019 evidovaných celkovo viac ako 596 tisíc aktívnych podnikateľských subjektov. Malé a stredné podniky, t.j. podniky do 249 zamestnancov tvoria na Slovensku 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, pričom poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer 75 % aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako 50 % na hrubej produkcii a tvorbe pridanej hodnoty.⁸⁷

Mnohé výskumy uvádzajú, že veľká časť rýchlorastúcich podnikov spadá do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov. Tento predpoklad potvrdili aj výsledky analýzy⁸⁸ zverejnenej Slovak Business Agency v roku 2020, ktorá identifikovala 3 093 rýchlorastúcich podnikov v roku 2018. Z následnej analýzy veľkostných charakteristík vyplynulo, že až 95,3 % tvorili MSP. Viac ako dve tretiny rýchlorastúcich podnikov (69,4 %) spadali do veľkostnej kategórie malých podnikov do 49 zamestnancov. Stredné podniky predstavovali ďalšiu štvrtinu (25,9 %).

Identifikácia rýchlorastúcich podnikov bola vykonaná v súlade s metodikou Eurostat a OECD⁸⁹ na základe kritéria minimálneho medziročného nárastu tržieb o 10 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov, t. j. v rokoch 2015 až 2018.

⁸⁷ Údaje SBA

⁸⁸ SBA, Rýchlorastúce podniky na Slovensku, dostupné online: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/04/Rychlorastuce_podniky_v_SR.pdf

⁸⁹ Eurostat a OECD (2007) definujú rýchlorastúce podniky ako podniky s priemerným ročným rastom viac ako 20 % počas minimálne troch za sebou nasledujúcich rokov. V praxi sa však častejšie používa kritérium rastu 10 %. Definícia ďalej upresňuje prah veľkosti. Ten je určený minimálnym počtom 10 zamestnancov. Samotná rýchlosť ročného rastu je určovaná podľa dvoch kritérií: zamestnanosť a celkové ročné tržby.

5.1 Zhodnotenie postavenia MSP a rýchlorastúcich firiem v oblasti inovácií a ochrany duševného vlastníctva

Zákon o malých a stredných podnikoch ("Small Business Act" - ďalej ako „SBAfE“) je iniciatívou Európskej únie na podporu malého a stredného podnikania, predstavujúcu komplexný rámec opatrení pre MSP s cieľom zabezpečiť ich udržateľný rast a konkurencieschopnosť na globálnom trhu. Cieľom tejto iniciatívy je zlepšenie celkového politického prístupu k podnikaniu, natrvalo zabudovať zásadu „najskôr myslieť v malom“ do procesu vytvárania politik, od regulácie až k verejným službám, a podporovať rast MSP poskytovaním pomoci pri zvládaní problémov, ktoré im bránia v rozvoji.

Zákon o malých a stredných podnikoch obsahuje 10 základných princípov, vrátane podpory inovačného rozvoja MSP.

Zásady SBAfE⁹⁰:

1. Vytvoriť prostredie, v ktorom môžu podnikatelia a rodinné podniky rásť a byť odmeňovaní za svoje podnikateľské úsilie.
2. Zabezpečiť, aby čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, mohli rýchlo dostať druhú šancu.
3. Vytvárať pravidlá podľa zásady „najskôr myslieť v malom“.
4. Zariadiť, aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP.
5. Prispôbiť nástroje verejnej politiky potrebám MSP: uľahčiť MSP účasť na verejnom obstarávaní a lepšie využiť prostriedky štátnej pomoci pre MSP.
6. Uľahčiť MSP prístup k financiám a vytvoriť právne a podnikateľské prostredie, ktoré bude podporovať včasné úhrady obchodných transakcií.
7. Nabádať MSP na lepšie využívanie príležitostí, ktoré ponúka jednotný trh.
- 8. Podporovať zvyšovanie zručností v MSP a všetky formy inovácií.**
9. Umožniť MSP premieňať environmentálne výzvy na príležitosti.
10. Povzbudzovať a podporovať MSP tak, aby mohli ťažiť z rastúcich trhov.

Pokrok implementácie týchto princípov je každoročne predmetom hodnotenia na úrovni EÚ, ktorého zhrnutím sú tzv. Fact sheets pre jednotlivé krajiny. V porovnaní s EÚ, Slovensko dosiahlo len podpriemerné výsledky až v piatich z desiatich oblastí SBAfE, a to vrátane oblastí „zručnosti a inovácie“.

V rámci tejto oblasti sa sleduje 13 ukazovateľov, pričom Slovensko dosiahlo len v jednom z nich jednoznačne lepší výsledok ako je priemer za EÚ, a to „počet nových výrobkov a podnikových inovácií“, ktorý je jednej z najvyšších v EÚ. Druhým ukazovateľom, ktorý dosiahol mierne pozitívny výsledok oproti priemeru EÚ, je „obrat z elektronického obchodu“. Naopak, ukazovateľ „miera dostupnosti národného výskumu a vývoja pre MSP“ na Slovensku je jeden z najnižších v EÚ.

Medzi ďalšie sledované ukazovatele patria:

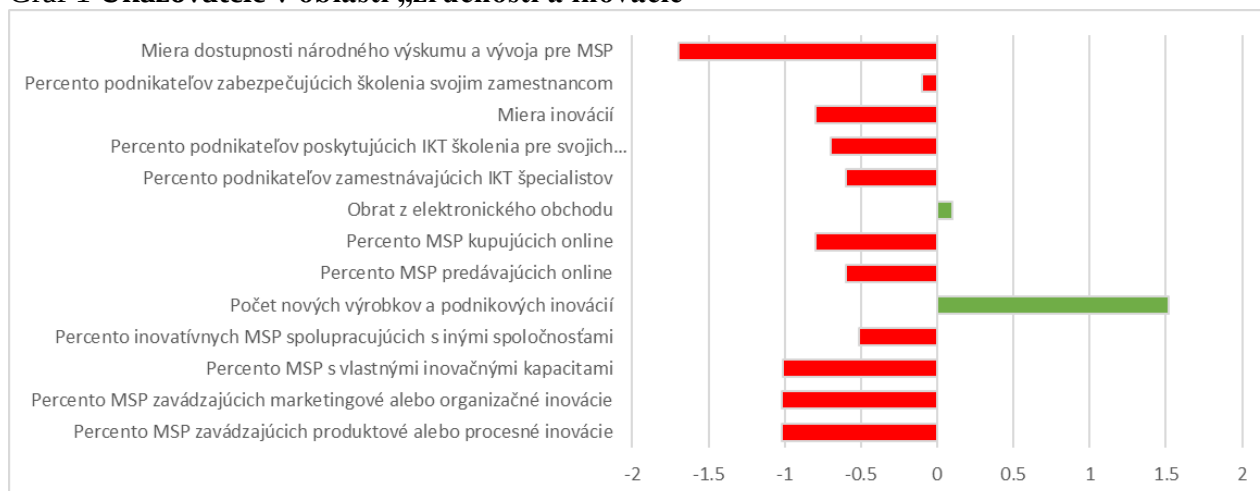
- Percento MSP zavádzajúcich produktové alebo procesné inovácie.
- Percento MSP zavádzajúcich marketingové alebo organizačné inovácie.
- Percento MSP s vlastnými inovačnými kapacitami.

⁹⁰ SBA, dostupné online: <http://www.sbagency.sk/zakon-o-malych-a-strednych-podnikoch-small-business-act>

- Percento inovatívnych MSP spolupracujúcich s inými spoločnosťami.
- Percento MSP predávajúcich online.
- Percento MSP kupujúcich online.
- Percento podnikateľov zamestnávajúcich IKT špecialistov.
- Percento podnikateľov poskytujúcich IKT školenia pre svojich zamestnancov.
- Miera inovácií.
- Percento podnikateľov zabezpečujúcich školenia svojim zamestnancom.

Porovnanie výsledkov týchto ukazovateľov voči priemeru EÚ je zobrazené v grafe nižšie.

Graf 1 Ukazovatele v oblasti „zručnosti a inovácie“

Zdroj: SBA Fact sheet 2019 - Slovensko

Niektoré zo sledovaných ukazovateľov sú taktiež zaradené do Sumárneho inovačného indexu (viac v časti 4.1.1), ktorý hodnotí celkovú inovačnú výkonnosť krajiny. Ide najmä o tieto ukazovatele:

- MSP zavádzajúce produktové alebo procesné inovácie.
- MSP zavádzajúce marketingové alebo organizačné inovácie.
- MSP s vlastnými inovačnými kapacitami.
- Inovatívne MSP spolupracujúce s inými spoločnosťami.

SII tieto ukazovatele hodnotí voči EÚ podpriemerne, resp. priemerne v prípade spolupráce MSP, čo je v súlade s grafom vyššie.

Dodatočne, Slovak Business Agency vo februári 2020 vydala dokument „Monitoring uplatňovania princípov SBAfE, Správa z kvantitatívneho prieskumu realizovaného v roku 2020“, ktorého cieľom bolo mapovanie situácie v oblasti implementácie princípov SBAfE. Z výsledkov prieskumu, ktorý bol vykonaný na vzorke 1 000 MSP, vyplynulo, že viac ako tretina (37,4 %) opýtaných MSP realizovala v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov inovačné aktivity. Ďalších 15,9 % respondentov uviedlo, že o tejto možnosti uvažujú, aj keď za posledných 12 mesiacov nerealizovali žiadne inovačné aktivity. Avšak takmer polovica (45,7 %) oslovených MSP inovačné aktivity nerealizovalo a ani o nich neuvažujú. Oproti predchádzajúcemu prieskumu,

ktorý bol vykonaný v roku 2018, došlo k miernemu nárastu inovačných aktivít MSP. Z prieskumu taktiež vyplynulo, že inovačné aktivity vyvíjajú skôr stredné podniky, ktoré sú na trhu aspoň tri roky a pôsobia v odvetví ostatných služieb. Naopak, mladé (do troch rokov) mikropodniky pôsobiace v odvetví obchodných služieb a v stavebníctve o inováciách neuvažujú vôbec.⁹¹

Aj keď Slovensko pomaly dosahuje lepšie výsledky v hodnoteniach akými sú Súhrnný inovačný index (polepšenie z 22. na 21. miesto v roku 2020), pokrok je len pomalý, a to najmä v oblasti malých a stredných podnikov, a to aj napriek rôznym iniciatívam prijatým zo strany vlády na podporu inovácií v podnikoch. Pre podporu MSP je k dispozícii niekoľko rôznych finančných aj nefinančných zdrojov (napr. SBA, Enterprise Europe Network, programy Európskej únie, MH SR, Interreg, Horizont 2020), ide o značne široký súbor opatrení a nástrojov, ktorý je z veľkej miery neprehľadný a nejasný⁹².

Problematickým zostáva najmä financovanie, a to nielen z dôvodu nedostatku vlastných zdrojov, ale i z dôvodu náročného získavania externých zdrojov napr. formou úveru alebo zo zdrojov EÚ. Inovácie väčšieho rozsahu často vyžadujú značné finančné prostriedky, ktorých návratnosť nie je okamžitá, a benefity z inovácie sa objavujú aj v dlhšom časovom horizonte, čo je prekážkou pri získavaní komerčných externých financií. Získavanie finančných zdrojov z EÚ sú pre zmenu zdĺhavým procesom spojeným s vysokou administratívnou záťažou, s ktorou sa MSP nevedia vždy vysporiadať. MSP taktiež nedisponujú dostatočnými internými inovačnými kapacitami a zároveň nemajú dostatočný prístup k národnému výskumu a vývoju. Faktorom je i nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, ako aj relatívne nízka digitalizácia a IT gramotnosť a značná fragmentácia inovácií medzi regiónmi⁹³.

Jedným z odporúčaní Európskej komisie v nadväznosti na výsledky hodnotenia princípov SBAfE je odklon od automobilového priemyslu a činností s nízkou pridanou hodnotou, smerom k integrácii v globálnych hodnotových reťazcoch, inováciám a digitalizácii, a to najmä pre malé a stredné podniky.⁹⁴ Riešenie však bude musieť byť komplexné a adresovať niekoľko oblastí, ktoré napomáhajú k vytváraniu vhodného inovačného a podnikateľského prostredia, od vzdelávania, financie, zníženie regulačného zaťaženia pre začínajúce podniky, ako aj prístup k výskumným a vývojovým kapacitám.

Samostatným problémom sú nepredvídateľné udalosti, akým je napríklad aj súčasná situácia v súvislosti s ochorením COVID-19. Na jednej strane táto situácia poskytuje nové príležitosti, najmä v oblasti technológií, medicíny a digitalizácie, na druhej však mnohé podniky boli nútené svoje inovačné aktivity zrušiť alebo pozastaviť.⁹⁵

Podniky len v nízkej miere investujú do výskumu a vývoja, ako je badať aj z ukazovateľov SII – verejné a podnikové výdavky do výskumu a vývoja, ktoré dosahujú podpriemerné

⁹¹ SBA, Monitoring uplatňovania princípov SBAfE, Správa z kvantitatívneho prieskumu realizovaného v roku 2020, dostupné online: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/05/N%C3%A1zory-MSP-na-kvalitu-podnikate%C4%BESk%C3%A9ho-prostredia-na-Slovensku.pdf>

⁹² Prehľad všetkých dostupných iniciatív na podporu MSP je dostupný na stránke http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/07/Sprievodca-iniciat%C3%ADvami-na-podporu-MSP_2020.pdf.

⁹³ Najväčšia koncentrácia inovačných podnikov sa nachádza v Bratislavskom kraji, pričom zvyšné regióny dosahujú podľa Regionálneho inovačného skóre len podpriemerné výsledky.

⁹⁴ 2019 SBA Fact Sheet Slovensko

⁹⁵ SBA, Inovačný potenciál MSP na Slovensku, dostupné online: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/08/Inova%C4%8Dn%C3%BD-potenci%C3%A1l-MSP-na-Slovensku-1.pdf>

hodnotenie. Výdavky MSP na výskum a vývoj boli v roku 2018 len na úrovni 0,14 % HDP, čo je menej ako polovica priemeru EÚ. Tento stav sa odráža aj v oblasti práv priemyselného vlastníctva, a to najmä patentových prihlášok, kde Slovensko vykazuje oproti ostatným štátom EÚ veľmi nízke výsledky.⁹⁶ Úrad priemyselného vlastníctva SR vo svojich štatistikách síce nesleduje rozdelenie prihlášok podľa veľkosti podnikov, z údajov v jednotlivých registroch⁹⁷ je však zrejmé, že patentové prihlášky, ako aj prihlášky úžitkových vzorov sú vo väčšinovej miere podávané univerzitnými a vedeckými inštitúciami. Celkovo je na jednotlivých registroch ÚPV SR za minulý rok prístupných 206 patentov, 381 úžitkových vzorov a 145 dizajnov. Záujem MSP je badateľný skôr pri dizajnoch a MSP sa vo výraznej miere zapájajú najmä pri registrovaní ochranných známk, ktoré patria medzi najviac využívanú formu ochrany duševného vlastníctva na Slovensku, mesačne bolo za minulý rok podaných v priemere 245 prihlášok.

Nízky záujem o ochranu duševného vlastníctva potvrdil napríklad aj dotazníkový prieskum v rámci výskumného projektu VEGA z roku 2018, ktorého sa zúčastnilo 157 spoločností. Až 82 % respondentov uviedlo, že aktivity spojené s duševným vlastníctvom nerealizovalo. Najčastejším dôvodom pre ich rozhodnutie bol nevhodnosť produktu na ochranu, ďalšími dôvodmi boli vysoké náklady a nízka vymožitelnosť práv. Z prieskumu taktiež vyplynulo, že stredné a veľké podniky sa o ochranu duševného vlastníctva zaujímajú vo väčšej miere, čo súvisí aj s ich lepšími finančnými, administratívnymi a personálnymi kapacitami.⁹⁸

Tento postoj MSP sa môže javiť prekvapivým, najmä keď rôzne štúdie dokazujú, že malé a stredné podniky, ktoré využívajú práva duševného vlastníctva, rastú rýchlejšie a sú odolnejšie proti hospodárskym krízam.⁹⁹

Ochrana duševného vlastníctva, resp. nízka angažovanosť MSP v tejto oblasti, nie je len problémom na Slovensku, ale aj na úrovni EÚ. Európska komisia v spolupráci s EUIPO preto pripravila novú iniciatívu pre MSP, ktoré majú záujem o ochranu svojho duševného vlastníctva pomocou priamej finančnej podpory. K tejto iniciatíve sa v januári 2021 pridalo aj Slovensko¹⁰⁰ a slovenské MSP spĺňajúce kritéria môžu zažiadať o podporu vo forme poukazov na tieto dve výhody v oblasti duševného vlastníctva:

- o 50 % nižšie základné poplatky na prihlášky národných ochranných známk a dizajnov a ochranných známk a dizajnov EÚ,
- o 75 % nižšie poplatky za služby predbežného posúdenia stavu duševného vlastníctva (IP Scan)¹⁰¹.

Prostredníctvom EUIPO a špeciálne programu Ideas Powered for Business¹⁰², cieleného na MSP je ďalej možné získať bezplatnú podporu v oblasti duševného vlastníctva, ako aj

⁹⁶ EK, Správa o krajine za rok 2020 – Slovensko, dostupné online: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en

⁹⁷ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?databazy-a-registre>

⁹⁸ Trendy v podnikaní, Duševné vlastníctvo ako generátor inovácií, dostupné online: https://dSPACE5.zcu.cz/bitstream/11025/31057/1/9_Majduchova_Gajdova_Jancovicova.pdf

⁹⁹ EUIPO, High-growth firms and intellectual property rights, dostupné online: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights_executive_summary_EN.pdf

¹⁰⁰ ÚPV SR, dostupné online: <https://www.indprop.gov.sk/?aktuality&clanok=urad-priemyselneho-vlastnictva-sr-vyrazne-prispeje-k-ochrane-dusevneho-vlastnictva-malych-a-strednych-podnikov-akt-20-1-2021>

¹⁰¹ EUIPO, dostupné online: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/sk/online-services/ideas-powered-for-business>

informácie o právach duševného vlastníctva a možnostiach vzdelávania v tejto oblasti. Podpora je zameraná najmä na práva ochranných známk a dizajnov, ktoré sú z pohľadu práv duševného vlastníctva najviac využívanými právami v podmienkach MSP.

5.2 Skúsenosti MSP s ochranou duševného vlastníctva (kvalitatívny prieskum na vybranej vzorke MSP)

S cieľom získať komplexný obraz o skúsenostiach z oblasti ochrany duševného vlastníctva v nadväznosti na inovačnú výkonnosť a schopnosť malých a stredných podnikov ponúkať nové produkty a zvyšovať svoju konkurencieschopnosť, bol vykonaný kvalitatívny prieskum na vybranej vzorke MSP. Jeho cieľom bolo identifikovať jednak skúsenosti malých a stredných podnikateľov v oblasti ochrany duševného vlastníctva, ale aj nedostatky a bariéry v tomto procese z pohľadu malých a stredných podnikateľov.

Pre realizáciu kvalitatívneho prieskumu bola zvolená **metóda hĺbkového rozhovoru**, ktorá umožňuje priamu interakciu s opytovanou osobou. Pre daný prieskum bola zvolená forma polo-štruktúrovaných otázok, ktoré vymedzovali základný okruh tém a zároveň umožnili prispôbiť jednotlivé rozhovory v závislosti od ich priebehu.

V rámci prípravy na rozhovor bola definovaná skupina otvorených otázok (tém), ktoré boli počas rozhovoru pokryté (tzv. protokol rozhovoru). Otázky boli zoradené do nasledovných troch oblastí:

1. Nehmotný majetok, duševné vlastníctvo a inovácie
 - a. Za ako dôležité považuje Vaša spoločnosť realizáciu inovačných aktivít (produktových, výrobných procesov, organizačných procesov, marketingovej stratégie alebo iných)?
 - b. Za ako dôležité považujete chrániť svoj nehmotný majetok a duševné vlastníctvo?
 - c. Čo bolo najdôležitejším dôvodom k Vášmu rozhodnutiu o ochrane duševného vlastníctva Vašej spoločnosti?
2. Prihlasovanie a žiadosti o ochranu duševného vlastníctva
 - a. Akým spôsobom ste získali informácie o jednotlivých možnostiach a procesoch ochrany duševného vlastníctva?
 - b. Komunikovali ste s verejnými inštitúciami alebo profesijnými a podpornými organizáciami pri získavaní informácií? Ak áno, s ktorými?
 - c. Akým spôsobom ste pripravovali a predkladali prihlášku/y?
 - d. Ako hodnotíte proces prípravy a prihlasovania?
 - e. Čo Vám spôsobovalo najväčšie problémy pri príprave predkladaní prihlášky, resp. ktorú oblasť alebo časť ste považovali za najnáročnejšiu?
3. Účinnosť a vymáhateľnosť ochrany duševného vlastníctva
 - a. Akým spôsobom spravujete a evidujete prvky ochrany Vášho duševného vlastníctva?
 - b. Považujete spôsob a výšku obnovovacích, resp. udržiavacích poplatkov, za primeraný?

¹⁰² EUIPO, dostupné online: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/sk/online-services/ideas-powered-for-business>

- c. Bola Vaša spoločnosť v situácií kde boli Vaše práva porušené? Ak áno, ako ste postupovali pri vymáhaní svojich práv?
- d. Sú Vám známe možnosti vymáhateľnosti Vašich práv pri ochrane duševného vlastníctva?
- e. Považujete systém ochrany a vymáhateľnosti za dostatočný?

Podnikateľské subjekty boli oslovené elektronicky e-mailom a na základe ich súhlasu prebehol rozhovor telefonickou formou. Samotné rozhovory sa uskutočnili v januári 2021 a vo februári 2021 prebehlo ich vyhodnotenie.

Oslovené boli spoločnosti, ktoré sú považované za inovačných lídrov alebo tzv. „rising stars“, t.j. rýchlo rastúce firmy. Tieto spoločnosti boli identifikované na základe prieskumu a výsledkov hospodárskych ankiet, akými sú napríklad Inovačný čin roka, Diamanty slovenského biznisu a Technology Fast 50 Central Europe. Z týchto spoločností však ani jedna nezareagovala so súhlasným stanoviskom k účasti na rozhovore. V druhom kroku preto boli oslovené spoločnosti z verejnej databázy ÚPV SR a databázy FINSTAT.

Rozhovory boli vykonané na vzorke 10 hospodárskych subjektov spomedzi malých a stredných podnikateľov, ktorí mali praktickú skúsenosť s využívaním prvkov ochrany duševného vlastníctva. Odpovede na jednotlivé otázky, resp. témy boli následne vyhodnotené.

Vyhodnotenie kvalitatívneho prieskumu v oblasti „Nehmotný majetok, duševné vlastníctvo a inovácie“

- a. *Za ako dôležité považuje Vaša spoločnosť realizáciu inovačných aktivít (produktových, výrobných procesov, organizačných procesov, marketingovej stratégie alebo iných)?*

Veľká časť oslovených subjektov (70 %) považuje realizáciu inovačných aktivít za dôležitú, resp. veľmi dôležitú.

30 percent subjektov, ktoré sa zúčastnili prieskumu, považuje inovačné aktivity za dôležité, resp. veľmi dôležité, a to najmä s ohľadom na zvyšovanie konkurencieschopnosti, zlepšovanie svojej pozície na trhu a budovanie si svojho mena, resp. značky, pričom jeden z nich poukázal na dôležitosť poskytovania rýchlych a spoľahlivých služieb, potrebu zlepšovať a zefektívňovať komunikáciu s klientami, lepšie IT a IS, a „think outside the box“ pri ponúkaní balíčkov služieb.

Takmer polovica subjektov (40 %) považuje inovácie za dôležité, avšak ich uskutočnenie závisí od viacerých faktorov, a nie vždy ich je možné realizovať. Hlavným faktorom je podľa nich výhodnosť inovácie, teda investované financie a čas verzus zisk z inovácie. Jeden z účastníkov prieskumu taktiež uviedol, že v momentálnej situácii je potrebné hľadať kompromis medzi prežitím a rastom podniku. Doplnil, že dopyt je v súčasnosti nižší ako zvyčajne, a preto realizované inovácie sú skôr procesného a organizačného charakteru. Ďalší z účastníkov vyjadril názor, že je potrebné hľadať vhodnú formu financovania inovácií a zdôraznil, že je potrebné túto oblasť viacej finančne podporovať, napríklad aj formou dotácií.

Jeden podnikateľ uviedol, že inovuje len keď je to potrebné, najmä na základe podnetov a požiadaviek zákazníkov, nie z vlastného podnetu. Ako dôvod uviedol, že potrebuje vedieť, že sa inovácia vyplatí.

Dva podnikateľské subjekty v súčasnej dobe nepovažujú inovácie za dôležité, nakoľko potrebujú riešiť iné problémy vyvolané pandémiou Covid-19.

b. Za ako dôležité považujete chrániť svoj nehmotný majetok a duševné vlastníctvo?

Ochranu svojho duševného vlastníctva považuje za dôležitú až veľmi dôležitú viac ako štvrtina účastníkov prieskumu (3), a to najmä ako prostriedok rozlíšenia sa od svojej konkurencie a spôsob, ako si chrániť svoju „odlišnosť“. Zároveň však jeden z nich uviedol, že je potrebné zvážiť, či takáto ochrana je finančne výhodná: „*Je potrebné zvážiť, ako veľmi a rýchlo sa dá produkt kopírovať a či to dáva zmysel takýto produkt registrovať, veľa krát nevidíme pridanú hodnotu v ochrane ak je priveľká šanca, že nový nápad sa rozšíri – máme obavy, že domáhanie sa svojich práv je príliš časovo a finančne náročné. Niekedy sa oplatí ísť bez ochrany za okamžitým rýchlym ziskom.*“

Ďalší traja účastníci prieskumu považujú ochranu duševného vlastníctva síce za dôležitú, ale len vo vzťahu k vybraným vlastným produktom. Títo účastníci vyjadrili aj názor, že túto oblasť nepovažujú za „*životne dôležitú*“ alebo relevantnú v terajšej situácii. Klientom skôr ponúkajú nové postupy pri štandardných produktoch, resp. čiastočne aj výrobu na objednávku – ide skôr o budovanie mena spoločnosti, presadenie sa s novými metódami. Jeden zo subjektov uviedol, že aj keď v jeho prípade ide v súčasnosti len o okrajovú oblasť, považuje ju za dôležitú, lebo má ambíciu rásť a rozvíjať svoje vlastné produkty.

V prípade štyroch subjektov účastníci konštatovali, že u väčšiny svojich produktov nevidia potrebu ochrany svojho duševného vlastníctva, vzhľadom na charakter a predmet činnosti ich podnikania, pričom v dvoch prípadoch išlo o výrobcov pre iných dodávateľov. Títo podnikatelia uviedli, že majú skôr záujem budovať si svoju značku a obchodné meno, a preto sa rozhodli pre registráciu ochranných známk ako formy ochrany svojej značky. Zároveň boli toho názoru, že ochrana duševného vlastníctva je pravdepodobne dôležitejšia v iných odvetviach. Dvaja podnikatelia taktiež uviedli, že nemajú dostatok skúseností v tejto oblasti, a preto dôležitosť duševného vlastníctva ako takého nevedia dobre zhodnotiť.

c. Čo bolo najdôležitejším dôvodom k Vášmu rozhodnutiu o ochrane duševného vlastníctva Vašej spoločnosti?

Najdôležitejším dôvodom pre ochranu duševného vlastníctva bolo pre väčšinu účastníkov prieskumu (70 %) budovanie svojho mena, resp. značky, alebo snahu o zviditeľnenia sa na trhu a odlíšenie sa od konkurencie. Účastníci označili aj nasledovné dôvody:

- „*Presadenie sa na trhu, budovať si svoje meno, rýchla možnosť vyhľadania spoločnosti zákazníkmi – asociácia mena a loga spoločnosti s kvalitou.*“ (v 1 prípade);
- „*Potreba chrániť svoje výtvary na strane výrobcov*“ (1 účastník prieskumu, ktorý ako príklad uviedol svojho odberateľa, ktorý práva duševného vlastníctva využíva a vidí v tomto spôsobe ochrany výhody. Tento podnikateľ predpokladá, že práva duševného vlastníctva bude využívať, ak to bude relevantné);
- „*Samotný produkt - týmto produktom dosiahnuť konkurenčnú výhodu a zisk*“ (v 1 prípade).

Jeden z opýtaných odpovedal nasledovne: „*Konečné rozhodnutie bolo výsledkom viacerých faktorov – sme etablovaná firma, nemali sme však doteraz potrebu sa zaoberať ochranou duševného vlastníctva, nevideli sme tam pridanú hodnotu. Po konzultácii so spolupracovníkmi a právnikmi sme sa rozhodli pristúpiť k registrácii dizajnu.*“ Podnikateľ nevedel posúdiť, ako

bude postupovať v budúcnosti a či ochranu duševného vlastníctva budú zvažovať aj do budúcnosti.

Vyhodnotenie kvalitatívneho prieskumu v oblasti „Prihlasovanie a žiadosti o ochranu duševného vlastníctva“

a. Akým spôsobom ste získali informácie o jednotlivých možnostiach a procesoch ochrany duševného vlastníctva?

Väčšina zúčastnených subjektov (9) získalo informácie o jednotlivých možnostiach a procesoch ochrany duševného vlastníctva najmä prostredníctvom právneho zástupcu. Väčšia polovica (6 z 10) využila taktiež dostupné informácie zverejnené Úradom priemyselného vlastníctva SR. Traja podnikatelia zároveň vykonali vlastný prieskum, pričom ako hlavný zdroj uviedli webovú stránku ÚPV SR. Dvaja podnikatelia problematiku konzultovali aj s komerčným partnerom.

Veľká časť účastníkov (7) uviedla, že aj keď sú informácie o jednotlivých možnostiach a procesoch ochrany duševného vlastníctva dostupné v relatívne jasnej a prehľadnej forme, prostredníctvom právneho zástupcu získali informácie relevantné k ich individuálnym požiadavkám. Štyri subjekty uviedli, že spolupráca s právnym zástupcom bola v prípade získavania informácií efektívna a z časového hľadiska menej náročná a dodala im pocit istoty v celom procese. Až 70 % zúčastnených uviedlo, že by uvítali možnosť finančnej podpory na právne služby v tejto oblasti.

Väčšina subjektov (8) potvrdila, že v budúcnosti (ak to bude relevantné) opätovne využijú službu právneho zástupcu.

b. Komunikovali ste s verejnými inštitúciami alebo profesijnými a podpornými organizáciami pri získavaní informácií? Ak áno, s ktorými?

Takmer polovica zúčastnených subjektov (4) uviedla, že priamo kontaktovali verejnú alebo profesijnú organizáciu, vo všetkých prípadoch išlo o komunikáciu s ÚPV SR, dva subjekty uviedli aj komunikáciu s Národným podnikateľským centrom. Vo všetkých prípadoch išlo o komunikáciu k samotnému procesu podávania prihlášok a vypracovaniu rešerší.

Väčšia časť podnikateľov (6) priamu komunikáciu so žiadnou verejnou alebo podpornou organizáciou nemalo, pričom len dvaja z nich uviedli, že komunikácia prebehla prostredníctvom ich právneho zástupcu. Dvaja z opýtaných na otázku nevedeli presne odpovedať, avšak predpokladali, že ak bola komunikácia potrebná, prebehla prostredníctvom právneho zástupcu. Dvaja podnikatelia si neboli vedomí žiadnej komunikácie s verejnou alebo profesijnou organizáciou.

c. Akým spôsobom ste pripravovali a predkladali prihlášku/y?

Prevažná väčšina zúčastnených subjektov (9) využila pri príprave a podávaní prihlášok právneho zástupcu. Len jeden subjekt požiadal o registráciu samostatne. Podnikateľ v tejto oblasti nemal predchádzajúcu skúsenosť, avšak pre túto možnosť sa rozhodol najmä z finančného hľadiska.

Polovica subjektov predložila prihlášky v elektronickej forme a polovica v listinnej forme. Až 70 % subjektov podávalo domácu prihlášku, t.j. na Slovensku, a len traja požiadali

o medzinárodnú registráciu. Subjekty prihlasovali osem ochranných známk a tri dizajny, pričom jeden subjekt mal skúsenosť s oboma.

Žiaden zo subjektov nemal skúsenosť s prihlasovaním patentov alebo úžitkových vzorov, avšak dvaja podnikatelia uviedli túto možnosť do budúcnosti. Obaja potvrdili, že by tento proces absolvovali len s právnym, resp. patentovým zástupcom.

d. Ako hodnotíte proces prípravy a prihlasovania?

Väčšina opytovaných podnikateľov zvolila pri príprave a prihlasovaní žiadostí o ochranu duševného vlastníctva pomoc právneho zástupcu a zhodnotilo celý proces pozitívne, bez komplikácií. Podnikatelia ocenili najmä skutočnosť, že právny zástupca zabezpečil správnosť postupov a odbremenil ich od administratívy. S prípravou samotných (vecných) podkladov podnikatelia nemali problém, chválili si aj skúsenosť právnikov. Polovica zúčastnených explicitne odporučila pomoc právneho zástupcu, najmä s ohľadom na časovú náročnosť, ale aj s ohľadom na správnosť postupov.

Jeden z podnikateľov uviedol nasledovné: „*Samotný proces je celkom zložitý, ak človek nemá skúsenosti v tejto oblasti. Je to tak asi ako zo všetkým. Informácie sú dostupné, avšak na všetko treba mať prax. Pre spoločnosti, ktoré majú už skúsenosť je to asi jednoduchšie.*“ Ďalší podnikateľ doplnil, že po vykonaní vlastného prieskumu dostupných informácií o procese prihlasovania, radšej zvolili pomoc právneho zástupcu.

Len jeden zo subjektov podával prihlášku samostatne, pričom uviedol časovú náročnosť ako najväčší problém. Zároveň však pozitívne ohodnotil jednak dostupnosť informácií na stránke Úradu priemyselného vlastníctva SR, ako aj komunikáciu a pomoc, ktorá mu bola poskytnutá.

e. Čo Vám spôsobovalo najväčšie problémy pri príprave predkladaní prihlášky, resp. ktorú oblasť alebo časť ste považovali za najnáročnejšiu?

Tri podnikateľské subjekty uviedli, že nezaznamenali žiadne zásadné problémy, avšak zároveň uviedli, že prenechanie týchto činností na právneho zástupcu malo výhody, okrem zabezpečenia správnosti procesu aj predchádzanie možného zdržania z dôvodu administratívnych chýb.

Jeden z podnikateľov uviedol nasledovné: „*Máli sme predchádzajúcu skúsenosť v tejto oblasti, riešili sme rovno cez právnika, vidíme v tom výhodu a hlavne pre správnosť procesu.*“

Viac ako polovica zúčastnených subjektov (6) uviedla, že nemali dostatočné skúsenosti, resp. si neboli istý procesom predkladania prihlášok. Jeden podnikateľ uviedol ako komplikáciu „*zdlhavosť získavania informácií. Tie boli síce dostupné, avšak neboli sme si úplne istý ako postupovať, ani ako vypočítať správne poplatky. Nemali sme predchádzajúcu skúsenosť a zvolili sme radšej pomoc právnika.*“

Jeden podnikateľ uviedol, že aj bez predchádzajúcej skúsenosti považovali postup za zrozumiteľný a okrem časovej náročnosti sa nestretli so zásadným problémom.

Vyhodnotenie kvalitatívneho prieskumu v oblasti „Účinnosť a vymáhateľnosť ochrany duševného vlastníctva“

a. Akým spôsobom spravujete a evidujete prvky ochrany Vášho duševného vlastníctva?

Ani jeden zo zúčastnených subjektov nevedel presne povedať, akým spôsobom je ich duševný majetok, resp. prvky ochrany evidované, inak ako súčasť majetkovej evidencie.

Podnikatelia uviedli, že nemajú dostatok informácií o spôsobe spravovania duševného vlastníctva a nie sú si vedomí, či tieto podliehajú špecifickým pravidlám.

b. Považujete spôsob a výšku obnovovacích, resp. udržiavacích poplatkov za primeraný?

Väčšina zúčastnených subjektov (8) registrovalo pre svoju spoločnosť ochranné známky. Všetci z nich sa zhodli, že poplatky za individuálne práva boli prijateľné, avšak piati z nich uviedli, že pri viacerých právach tieto poplatky môžu byť neúnosné.

Dvaja podnikatelia vyjadrili názor k poplatkom za dizajn, ktoré považovali za prijateľné, avšak jeden podnikateľ uviedol, že tento poplatok považuje za vysoký.

Len malá časť zúčastnených subjektov (2) uvažuje v budúcnosti s registráciou patentu, resp. úžitkového vzoru. Obaja však vyjadrili obavu z vysokých udržiavacích poplatkov, ako aj nákladov na právnych zástupcov.

Všetky zúčastnené subjekty, ktoré využili služby právneho zástupcu, uviedli tento finančný náklad ako nevyhnutný a oprávnený, avšak viac ako polovica podnikateľov (7) by uvítala aspoň čiastočnú finančnú dotáciu na tieto služby.

c. Bola Vaša spoločnosť v situácii kde boli Vaše práva porušené? Ak áno, ako ste postupovali pri vymáhaní svojich práv?

Ani jeden z opytovaných subjektov nemal skúsenosť s porušením práv duševného vlastníctva. Preto bola druhá otázka položená v hypotetickej rovine. Všetky subjekty odpovedali, že by v prípade porušenia svojich práv kontaktovali právneho zástupcu.

d. Sú Vám známe možnosti vymáhateľnosti Vašich práv pri ochrane duševného vlastníctva?

Tri zo zúčastnených subjektov uviedli, že poznajú možnosti pri vymáhaní svojich práv plynúcich z ochrany duševného vlastníctva, ale určite by spolupracovali s právnym zástupcom.

Takmer polovica (4) zúčastnených podnikateľov uviedla, že majú čiastočnú predstavu, ako postupovať, resp. ich možnosti. Jeden podnikateľ uviedol, že si skôr nie je istý možnosťami, ktoré mu právny rámec umožňujú.

Len malý podiel zúčastnených (2) odpovedalo na túto otázku záporne.

Všetci podnikatelia súhlasne vyjadrili názor, že v prípade nutnosti by oslovili právneho zástupcu.

e. Považujete systém ochrany a vymáhateľnosti za dostatočný?

Až 70 % z účastníkov prieskumu má určitú dôveru v právny systém, resp. si myslí, že systém je pravdepodobne dostatočný, a to napriek tomu, že nemajú predchádzajúcu skúsenosť v tejto oblasti. Jeden z podnikateľov odpovedal nasledovne: „*Áno, aj keď proces môže byť pomalý a finančne náročný, či zdĺhavý – ako pri všetkých typoch súdnych sporov.*“

Takmer polovica podnikateľov (4) však špecificky uviedla, že nevedia túto oblasť posúdiť z dôvodu nedostatku skúseností, pričom jeden podnikateľ predpokladá, že vnímanie môže byť individuálne od prípadu k prípadu.

Ani jeden zo zúčastnených subjektov tak nevyjadril 100 % dôveru v právny systém ochrany a vymáhateľnosti práv duševného vlastníctva.

5.3 Príklady dobrej praxe z vybraných krajín EÚ

Spoločným znakom v krajinách, ktoré sa radia k inovačným lídrom, je stabilné podnikateľské prostredie, široká škála podpory pre začínajúcich podnikateľov, vzdelávanie, vytváranie inkubátorov, ako aj prepojenie a spolupráca medzi univerzitami a podnikateľskými subjektami, a teda zabezpečenie, že výsledky výskumného procesu sú aplikované v praxi.

Z hodnotení inovačnej výkonnosti je zrejmé, že Slovensko je v mnohých oblastiach ešte pozadu, či ide o financovanie inovačných projektov, alebo spoluprácu s národnými vedeckými centrami. Pozitívnym krokom je vypracovanie strategického dokumentu „*Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR*“ (ďalej ako „RIS3“)¹⁰³, ktorý predstavuje základný rámec pre podporu výskumu a inovácií. Cieľmi RIS3 sú:

- prehľbovať integráciu a ukotvenie kľúčových priemyselných odvetví, ktoré zvyšujú miestnu pridanú hodnotu, prostredníctvom spolupráce miestnych dodávateľských reťazcov a podporou ich vzájomného sieťovania,
- zvýšiť príspevok výskumu k hospodárskemu rastu cestou globálnej excelentnosti a lokálnej relevantnosti,
- vytvárať dynamickú, otvorenú a inkluzívnu inovatívnu spoločnosť ako jeden z predpokladov pre zlepšenie kvality života,
- zlepšiť kvalitu ľudských zdrojov pre inovatívne Slovensko.

Tieto ciele odrážajú problémy, ktoré by Slovensko z hľadiska podpory inovačnej výkonnosti (ako aj podpory samotného podnikateľského prostredia) malo adresovať. Dôležitý bude spôsob preformulovania týchto cieľov na jasné činnosti, ktoré napomôžu k zlepšeniu postavenia Slovenska a budovania jeho inovačnej výkonnosti.

V rámci EÚ¹⁰⁴ existuje niekoľko príkladov, ktoré môžu slúžiť ako vzor aj pre podmienky SR, či už na národnej, alebo podnikateľskej úrovni. Tieto zahŕňajú jednak projekty, ktoré priamo podporujú inovatívne riešenia a ochranu duševného vlastníctva, ako aj nepriamo (napr. zlepšovaním podnikateľského prostredia, vzdelávaním a pod.), v tabuľkách nižšie sú uvedené niektoré z relevantných príkladov.

¹⁰³ MH SR, dostupné online: <https://www.mhsr.sk/inovacie/strategie-a-politiky/strategie-vyskumu-a-inovacii-pre-inteligentnu-specializaciju>

¹⁰⁴ EK, dostupné online: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/sme-best-practices/SBA/index.cfm?fuseaction=practice.list>

Tabuľka 30 **Príklady dobrej praxe – inovační lídri**

Krajina	Projekt
Švédsko	Prieskum podpory inovácií¹⁰⁵ Aj keď je Švédsko jednotkou keď ide o inovácie v EÚ, stále hľadá nové cesty k zvyšovaniu konkurencieschopnosti svojich spoločností. PRV, švédsky úrad pre patenty a registrácie, vypracoval prieskum a analýzu so zameraním na úlohu práv duševného vlastníctva v tom, ako výskum vedie k inovácii. Výsledkom je potreba zameriavať sa na užitočnosť - pre univerzity a pre jednotlivých výskumných pracovníkov a študentov by malo byť dôležité, aby sa vedome usilovali dosiahnuť výskum prostredníctvom komercializácie alebo spoločenských zmien. Analýza navrhuje, aby všetky univerzity a vysoké školy vypracovali stratégiu správy nehmotného majetku. Celkovým cieľom je zlepšiť konkurencieschopnosť Švédska a zabezpečiť z dlhodobého hľadiska dobrú a udržateľnú spoločnosť. Táto štúdia bola predložená predsedníčke vlády v decembri 2020 a v súčasnosti prebiehajú konzultácie, ako je možné zmeniť podporu inovácií na švédskych univerzitách s cieľom zlepšiť vplyv švédskeho výskumu. Medzi navrhovanými možnosťami sú návrhy na aktivity podporujúce inovácie, návrhy na financovanie „projektových spoločností“ (začínajúcich spoločností pochádzajúcich z inštitúcií vysokoškolského vzdelávania) a návrhy na lepšie riadenie a slobodu holdingových spoločností. Okrem toho sa v analýze navrhuje niekoľko funkcií na podporu práce vysokých škôl v oblasti využívania a na podporu učenia.
Fínsko	Výročná správa PRH – prípadové štúdie¹⁰⁶ Výročné správy Fínskeho patentového a registračného úradu (PRH), okrem tradičného obsahu o činnosti úradu, štatistikách a pod. taktiež uvádza prípadové štúdie zdôrazňujúce dôležitosť ochrany práv duševného a priemyselného vlastníctva, najmä v počiatočných štádiách vzniku spoločností. Ako príklady boli uvedené napr. spoločnosti vyrábajúce ekologické obalové materiály, najstaršia mliekarenská spoločnosť vo Fínsku, ale aj profesijné organizácie.
Fínsko	Duševné vlastníctvo na školách¹⁰⁷ Na jeseň 2019 sa tisíce mladých Fínov dozvedelo o možnostiach, ktoré poskytujú práva duševného vlastníctva prostredníctvom pilotného projektu, ktorý spoločne pripravili Fínsky patentový a registračný úrad a mládežnícka organizácia TAT (Ekonomika a mládež). Cieľom pilotného projektu bolo dosiahnutie, aby mladí ľudia pochopili význam práv duševného vlastníctva so zdôraznením príležitostí a výhod, ktoré ponúkajú. Študenti na hodinách diskutovali o tom, ako sa ich spoločnosti môžu odlíšiť od konkurencie a čo by bolo ich silnou stránkou na svetovom trhu. Zároveň sa tiež učia, ako môžu využívať výstupy od iných. Opravujú sa nedorozumenia, čo tiež znižuje strach z obvinení z porušenia autorských práv. Materiál, ktorý bol pripravený pre pilotný projekt sa používal aj vo všetkých vyšších školách určených pre deviatakov, tento bol preberaný ako súčasť tematického okruhu proces zakladania firiem.
Dánsko	PatentEnforce Ide o systém patentového poistenia – PatentEnforcer; tento produkt bol vyvinutý špeciálne pre európske MSP na financovanie nákladov spojených s vymáhaním ich práv duševného vlastníctva. Poistenie kryje:

¹⁰⁵ Švédsky úrad priemyselného vlastníctva, dostupné online: <https://www.prv.se/sv/om-oss/aktuellt/nyheter/prv-valkomnar-innovationsstodsutredningen/>

¹⁰⁶ Fínsky patentový a registračný úrad (PRH), dostupné online: https://www.prh.fi/stc/attachments/tietoaprhsta/vuosikertomus/PRH_Vuosikertomus_2017_eng_final.pdf

¹⁰⁷ PRH, dostupné online: https://vuosikertomus.prh.fi/2019/en/index/asiakastarinat/economy_and_youth_tat.html

Krajina	Projekt
	• Skutočné alebo podozrivé porušenie poistených patentov, • Obrana proti návrhom podaných porušiteľom • Náhodné porušenie duševného vlastníctva tretej strany zo strany MSP
Luxembursko	Luxemburský portál pre inovácie a výskum¹⁰⁸ Tento portál poskytuje ako jediný centralizovaný prístup k informáciám o výskume, vývoji a inováciách v Luxembursku. Okrem informácií o finančnej podpore, opatreniach, udalostiach, novinkách atď. poskytuje aj prístup k technologickým ponukám a požiadavkám zo siete Enterprise Europe Network (EEN) prostredníctvom technologického trhu, týždenný vestník, prehľad zručností verejných výskumných organizácií a inovatívnych podnikov, výzvy na predkladanie návrhov projektov zverejnené hlavnými národnými a európskymi výskumnými programami, adresár vedeckých publikácií, ktorý spája bibliografické odkazy na diela pochádzajúce z luxemburského sektoru verejného výskumu.

Tabuľka 31 Príklady dobrej praxe – silní inovátori

Krajina	Projekt
Rakúsko	Asistent / poradca pre inovácie pre MSP¹⁰⁹ Na každý programový rok je vybraných zhruba desať podnikov (MSP), ktoré chcú zahájiť inovatívny projekt, čím sa udržateľne zlepšia inovačné procesy v rámci podniku. Ak je MSP schválený na financovanie, podniky si ako svojho asistenta inovácie pri vývoji projektu vyberú čerstvého absolventa s technickým alebo vedeckým akademickým vzdelaním. Tohto asistenta bude počas dvojročného trvania projektu sprevádzať poradca, tiež si ho vybral podnik, a absolvuje ďalšie školenie špeciálne organizované agentúrou na podporu inovácií v Hornom Rakúsku. Cieľom je podpora dvojročných inovačných projektov zameraných na vývoj nových produktov, postupov, služieb alebo organizačných štruktúr. Cieľom týchto projektov je zvýšiť konkurencieschopnosť a zabezpečiť pracovné miesta v Hornom Rakúsku.
Rakúsko	TIM - Riadenie technológií a inovácií¹¹⁰ Ďalšia iniciatíva Horného Rakúska, ktorá podporuje inovatívne spoločnosti praktickými poznatkami z výskumu, komplexnými informáciami, financovaním a koučovaním. Ide o podpora celým projektom od nápadu po prototyp, a obsahuje: - Hodnotenie technológií, patentový výskum a právne poradenstvo v oblasti duševného vlastníctva - Nájdenie vhodného partnera pre výskum a vývoj - Financované odborné poradenstvo od partnerov v oblasti výskumu a vývoja - Poradenstvo o regionálnych a národných technologických propagáciách - Poradenstvo v oblasti zabezpečenia a využívania inovácií - Technické udalosti s technologickými témami s odborníkmi na výskum a vývoj Výsledkom tejto iniciatívy je niekoľko projektov ¹¹¹ , medzi nimi napr.: - Nový stroj, ktorý brúsi úplne okrúhle vzorky rýchlosťou tisíciny milimetra za sekundu pre mikrotechnické skúšky, - 3D tlač betónom, vývoj nového obchodného modelu, - bezbariérový multimediálny a viacjazyčný bezpečnostný systém pre výťahy.
Rakúsko	Inovatívny marketing TECMA¹¹²

¹⁰⁸ <http://www.innovation.public.lu/en/support/a-propos/index.html>¹⁰⁹ <http://www.innovationsassistent.at>¹¹⁰ tim.at¹¹¹ TIM, dostupné online: <https://www.tim.at/success-stories/>

Krajina	Projekt
	Program TECMA podporuje implementáciu výsledkov výskumu a vývoja dosiahnutých vynálezmi a firmami, ktoré nie sú schopné uviesť svoje sľubné produkty, procesy alebo aplikácie na trh tým, že podávajú patentové prihlášky a využívajú patenty prostredníctvom licencie alebo ich predajom. Odborníci a vynálezcovia hodnotia trhový potenciál vynálezov a navrhujú strategický plán ich marketingu. Po určení vhodných partnerov sa s vynálezmi vyvinú profesionálne prezentácie predaja, ktoré sa odovzdávajú zainteresovaným stranám. Odborníci zabezpečujú potrebnú právnu istotu poskytovaním a sledovaním všetkých zmlúv týkajúcich sa procesu prevodu a vedením zmluvných rokovaní. Využívanie patentov podporuje prostredníctvom programu TECMA vo forme dvoch balíkov, ktoré ponúka, a to s financovaním alebo bez financovania. Odborníci aktívne vyhľadávajú držiteľov licencií, poskytujú podporu pri rokovaniach o licenciách a pri zostavovaní všetkých potrebných zmlúv a starajú sa o monitorovanie licencií. To zaisťuje nielen to, že sa dajú dokopy najlepší možní partneri, ale tiež a predovšetkým to, že množstvo práce pre poskytovateľov licencií a nadobúdateľov licencií je obmedzené na minimum. Balík „agentúra plus financovanie“ zahŕňa okrem výhradného zastúpenia aj financovanie vnútroštátnych a medzinárodných patentových prihlášok, čo znižuje riziko pre vynálezcov alebo prihlasovateľov patentov. Tento program ponúka podporu technologickým firmám a vynálezcom pri premene ich inovácií na realitu. Program umožnil dosiahnuť v rakúskych firmách príkladné výsledky v oblasti zvyšovania pridanej hodnoty zabezpečením ochrany podľa patentového práva a následných licencií. Okrem toho sa významným spôsobom zvýšili patentové aktivity rakúskych firiem v zahraničí. (pozri hodnotiacu tabuľku inovácií).
Nemecko, Severné Porýnie-Vestfálsko	Iniciatíva „Podpora inovácií“¹¹³ Ide o iniciatívu na stimulovanie malých a stredných podnikov pri prijímaní mladých absolventov s cieľom prekonať zlyhanie trhu, pre všetky MSP bez alebo s nedostatočným potenciálom výskumu a vývoja, ako aj absolventov, resp. univerzity a technické vysoké školy. Ciele iniciatívy: - Posilniť ekonomickú konkurencieschopnosť MSP - Zvýšiť aktivitu MSP v oblasti výskumu a vývoja - Umožniť firmám realizovať spoločné projekty s výskumnými ústavmi - Podporovať prenos technológií z vedy do podnikania - Pomáhať vytvárať pracovné miesta pre špičkové technológie - Prispievať k znižovaniu regionálneho úniku mozgov

Tabuľka 32 Príklady dobrej praxe – mierni inovátori

Krajina	Projekt
Lotyšsko	Podnikateľský inkubátor študentskej univerzity v Lotyšsku¹¹⁴ Študentský podnikateľský inkubátor na Lotyšskej univerzite umožňuje študentom začať podnikat' ešte počas štúdia na univerzite poskytovaním akceleračného programu pre mladých podnikateľov, obchodnými koučmi, mentormi, prototypovým štúdiom, kancelárskymi a výrobnými priestormi a ďalšou dôležitou podporou. Na konci inkubačného obdobia sú najlepšie tímy oprávnené získať grant vo výške 10 000 EUR

¹¹² www.awsg.at¹¹³ www.Zenit.De¹¹⁴ www.biznesainkubators.lv

	na rozvoj podnikania. Od roku 2012 hostil inkubátor 190 študentských tímov, z ktorých 46 absolvovalo v inkubátore. V priebehu piatich rokov inkubátor hostil 400 študentov z každej univerzity v Lotyšsku (190 tímov). V roku 2016 absolventi inkubátora dosiahli obrat 740 000 EUR a vytvorili 74 pracovných miest pre obyvateľov Lotyšska. Podpora rozvoja znalostí a zabezpečenie základných podmienok na podnikanie umožňuje študentom v plnej zamerat' svoju energiu na tvorbu nových myšlienok a inovátnych riešení.
Taliansko	Inovačná Os (P.In.)¹¹⁵ P.In. podporuje vznik synergií medzi partnermi projektu a zainteresovanými stranami v oblasti VaV (ako sú univerzity a výskumné centrá) a zabraňuje duplikovaniu aktivít zameraných na podporu inovátného podnikania a prenosu technológií. Zameriava sa na zvýšenie úrovne podnikateľských a inovačných aktivít a na zlepšenie miery prežitia a vyhliadok na rozvoj existujúcich a novozaložených MSP, pričom intervenuje na podporu dvoch typov znalostného podnikania: - podnikateľské nápady s vysoko technologickým obsahom, ktoré sa vyznačujú poskytovaním originálneho vedeckého a technologického know-how; - a inovátnve podnikateľské nápady, ktoré sa vyznačujú schopnosťou identifikovať originálne metódy uplatňovania konsolidovaného know-how na ekonomickú činnosť. Cieľom je vybudovať sieť na podporu vytvárania znalostných podnikov a rozvoja inovačnej osi, inovátného podnikateľského inkubátora a virtuálneho inkubátora služieb podnikom na území Talianska a rozvíjať cezhraničnú spoluprácu s Albánskom. Výsledky za päť rokov: 15 inovátnych start-upov; účasť na programe Enterprise Europe Network so zodpovednosťou za opatrenia na podporu inovácií a globalizácie; usporiadanie piatich Štartovacích pohárov; zorganizovanie okolo 60 školení, workshopov a seminárov; pomoc viac ako 500 MSP s inovátnymi projektmi; spolupráca s viac ako 150 odborníkmi.
Taliansko	Laboratorio RFId (Lab#ID)¹¹⁶ Lab#ID je nezávislé neziskové stredisko excelentnosti určené na podporu technologického prenosu systémov RFID (rádiofrekvenčná identifikácia) do malých a stredných podnikov s cieľom zvýšiť ich konkurencieschopnosť, urýchliť a uľahčiť prijatie technológie a spojiť technologické inovácie a organizačné zmeny. Cieľom je rozvoj podnikateľského prostredia rozšírením a podporou prijatia vysokofrekvenčných systémov v ich rôznych formách (NFC, internet vecí atď.), ako aj špičkových digitálnych riešení. Výsledkom tejto iniciatívy je 52 projektov na zavedenie RFID do spoločností, dve spolupráce s priemyselnými odvetvami, dve komunity vybavené technológiou NFC, 74 terénnych akcií (na firmách, veľtrhoch a konferenciách), založenie veľkej siete s viac ako 3000 spoločnosťami, 150 poskytovateľmi technológií, orgánmi provinčného úradu v meste Varese, ako aj s univerzitami.
Taliansko	TECHFRAME Program technickej a finančnej pomoci pre inovátnve podnikanie¹¹⁷ Projekt ponúka služby technickej podpory začínajúcim podnikateľom / podnikom, aby im pomohli vypracovať technické, ekonomické a finančné štúdie uskutočniteľnosti pre nové podnikateľské nápady založené na inováciách, a malým a mladým podnikom, aby im pomohli vypracovať inovačné programy rastu. Špecifické opatrenie programu je zamerané na testovanie nových školiacich metodík. Uprednostňujú sa mladí ľudia, ženy a iniciatívy vychádzajúce z

¹¹⁵ www.mol.camcom.it

¹¹⁶ www.va.camcom.it

¹¹⁷ www.pstsa.it

	výskumu na univerzitách a vo výskumných centrách. Službu využilo 15 mladých spoločností zamestnávajúcich viac ako 60 odborníkov a 30 skupín začínajúcich podnikateľov, spolu 75 ľudí. Bolo dokončených 23 štúdií uskutočniteľnosti, ktorých výsledkom je 10 nových podnikov.
Taliansko	Podnikanie z inovačného výskumu¹¹⁸ Tento projekt riadi podnikateľský inkubátor univerzity v Palerme a podporuje vytváranie a rozvoj akademických vedľajších podnikateľských iniciatív a všeobecnejšie inovačný a technologický prenos do sicílskeho výrobného systému. Okrem logistickej podpory poskytuje ciele informácie, zvyšovanie povedomia, odbornú prípravu a školenie a prístup k priemyselným a finančným partnerom. Konzorcium tiež funguje ako sprostredkovateľ a katalyzátor pre klastre a okresy, v ktorých majú malé a stredné podniky pôsobiace v tradičných odvetviach spoločné inovačné ciele so začínajúcimi a výskumnými centrami. Prepojenia s inými európskymi inkubátormi zriadenými v rámci Európskeho fóra inkubátorov financovaného Európskou komisiou zabezpečujú ďalšie vyhliadky na medzinárodný rozsah. Asi 250 obchodných nápadov bolo podrobených štúdiám uskutočniteľnosti a obchodného potenciálu. Bolo vybraných asi 75 iniciatív na pomoc pri posilňovaní a príprave ich obchodného modelu a plánu rozvoja. Okolo 35 nových podnikov (vrátane 6 akademických vedľajších spoločností) bolo založených a bolo im asistovaných počas počiatočnej fázy; bolo vytvorených okolo 100 nových pracovných miest.

Množstvo podporných aktivít a iniciatív prichádza z Európskej komisie a inštitúcií, akými sú EUIPO, najmä čo sa týka podpory inovácií a osvetu v oblasti duševného vlastníctva pre MSP. Na druhú stranu netreba zabúdať ani príklady dobrej praxe na Slovensku. ÚPV SR, ktorý poskytuje na svojej webovej stránke jedny z najprehľadnejších informácií o právach duševného vlastníctva (aj v porovnaní s úradmi v krajinách, ktoré sú považované za inovačných lídrov), ako aj nových iniciatívach, ako jeden z mála úradov priemyselného vlastníctva zverejnil prehľadný proces registračných konaní, vrátane zákonných lehôt.

Tabuľka 33 Prehľad príkladov dobrej praxe na inštitucionálnej úrovni

Inštitúcia	Projekt
EUIPO	Poskytovanie poradenských služieb pro bono pre MSP v oblasti duševného vlastníctva Cieľom iniciatívy je vytvorenie skupiny odborníkov v oblasti duševného vlastníctva poskytujúcej poradenstvo pre MSP, či už pri vysvetlení právnych predpisov, práv duševného vlastníctva, pomoc pri príprave žiadostí a prihlášok, zastupovanie v súdnom konaní, resp. konaní pred úradom duševného vlastníctva a pod.
WIPO / Poľským patentovým úradom (UPRP)	Magisterský študijný program v oblasti duševného vlastníctva Jagelovska univerzita v Krakove ponúka trojročné magisterské štúdium v oblasti duševného vlastníctva a nových technológií, pričom záujemci z verejného sektora majú možnosť požiadať o štipendium na čiastočné pokrytie nákladov štúdia cez WIPO.
EPO	Online stáž v Európskom patentovom úrade Stáž bola určená pre študentov univerzít v rámci EÚ a zameriavala sa najmä na proces udeľovania európskych patentov a patentové právo. Stáž prebiehala elektronickou formou a zdarma.

¹¹⁸ www.consortioarca.it

Inštitúcia	Projekt
EUIPO	Program Ideas Powered for Business SME Fund Finančná podpora formou poukázok pre MSP, ktorá umožňuje MSP čerpať pomoc až do výšky 1500 EUR v oblasti duševného vlastníctva, a to v dvoch rôznych formách: - o 50 % nižšie základné poplatky na prihlášky národných ochranných známk a dizajnov a ochranných známk a dizajnov EÚ, - o 75 % nižšie poplatky za služby predbežného posúdenia stavu duševného vlastníctva (IP Scan)
EUIPO / IP4Teens	Duševné vlastníctvo pre tínedžerov (IP4Teens)¹¹⁹ Cieľom projektu IP4Teen podporovaného EUIPO je zvýšiť povedomie mladých ľudí o hodnote duševného vlastníctva, ako aj o rizikách spojených s pirátstvom a nákupom falzifikátov. Pozostáva z online školiaceho kurzu pre študentov stredných škôl, ktorý pozostáva z niekoľkých modulov, okrem základov duševného vlastníctva vysvetľuje aj vzťah duševného vlastníctva s rôznymi odvetviami (móda, digitálne platformy, sociálne médiá, elektronické zariadenia a pod.) a zároveň sa zameriava aj na identifikáciu rizík spojených s pirátstvom a falzifikátmi.
European IP Helpdesk ¹²⁰	Portál Európsky helpdesk pre duševné vlastníctvo Okrem základných informácií a podpory v oblasti duševného vlastníctva, portál taktiež uvádza prípadové štúdie z krajín EÚ týkajúce sa využívania duševného vlastníctva, ako aj dôležitosti ochrany duševného vlastníctva.

Európska komisia taktiež formou akčného plánu¹²¹ identifikovala kľúčové témy, na ktoré je potrebné sa v oblasti duševného vlastníctva zamerať a zároveň navrhla súbor opatrení, ktoré ich adresuje:

- modernizácia systému na ochranu duševného vlastníctva,
- stimulácia využívania a zavádzania duševného vlastníctva (najmä MSP),
- umožnenie prístupu k nehmotnému majetku a jeho spoločnému využívaniu s ohľadom na zabezpečenie spravodlivej návratnosti investícií,
- zabezpečenie lepšieho presadzovania duševného vlastníctva a
- zlepšenie fair play na globálnej úrovni.

Z pohľadu MSP, sa EK zaviazala prijať nasledovné opatrenia:

- zavedenie jednotného patentového systému,
- zmodernizovanie právnych predpisov o dizajnoch,
- posilnenie systému ochrany zemepisných označení výrobkov,
- finančná podpora formou poukazov na duševné vlastníctvo,
- kontinuálna podpora poradenstva v oblasti duševného vlastníctva,
- vytvorenie jednotnej európskej informačnej platformy,
- uľahčenie prístupu k finančným prostriedkom MSP.

¹¹⁹ <https://www.ip4teen.eu/en>

¹²⁰ <https://www.iprhelpdesk.eu/>

¹²¹ Európska komisia, Making the most of the EU's innovative potential, An intellectual property action plan to support the EU's recovery and resilience, dostupné online: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43845>

6 Identifikácia bariér a problémov MSP v oblasti duševného vlastníctva

Na základe vykonanej analýzy a vykonaného kvalitatívneho prieskumu, boli identifikované bariéry a problémy v oblasti ochrany duševného vlastníctva, s ktorými sa malé a stredné podniky stretávajú.

Malé a stredné podniky nevyužívajú práva duševného vlastníctva jednak z dôvodu, že si myslia, že produkty a služby, ktoré poskytujú, takúto ochranu nevyžadujú, ale aj z dôvodu, že MSP nevidia výhody ochrany duševného vlastníctva, najmä v porovnaní s nákladmi a časom spojených na zabezpečenie tejto ochrany. Dôvodom je i skutočnosť, že produkty ktoré MSP poskytujú nie sú vždy vhodné na ochranu (v závislosti od odvetvia).

Prvý dôvod poukazuje skôr na nízku mieru inovácií v podmienkach MSP, spojenú s nedostatkom vlastných finančných zdrojov, ale i s nedostatkom kvalifikovaných zamestnancov. Medzi inovačné bariéry MSP radia aj vysoké náklady na inovácie a náročnosť ich financovania (komplikovanosť procesov pri získavaní externých finančných zdrojov a dotácií), vysokú mieru konkurencie na trhu, neistý dopyt po produktoch, ale aj nedostatok partnerov na spoluprácu (či MSP, inovačné huby, verejné výskumné inštitúcie). V neposlednom rade je negatívnym faktorom i súčasná situácia spojená s pandémiou Covid-19, ktorá mnohé podniky donútila svoje inovačné aktivity pozastaviť, ako aj prehodnotiť podnikové výdavky. Nízka miera inovácií je pretavená aj do nízkej miery využívania práv duševného vlastníctva. Problematike inovácií a inovačnej výkonnosti MSP sa bližšie venuje napríklad aj dokument „*Inovačný potenciál MSP na Slovensku*“, ktorý SBA vydala v roku 2020.¹²²

Ďalší dôvod, prečo MSP nevidia výhody vo využívaní práv duševného vlastníctva má viacero príčin. Medzi hlavné patria:

Produkty, ktoré spoločnosti poskytujú, nie sú vhodné na ochranu

Môže ísť o objektívnu príčinu, pri produktoch, ktoré sú generické a nemajú špecifické kvality, ktoré by ich odlišovali, ale napríklad aj produkty, ktoré nie sú dodávané priamo konečnému klientovi.

Často však ide aj o subjektívny názor podnikateľa, kedy podnikateľ nevidí dôvod na ochranu produktu – je to aj z dôvodu veľkej konkurencie na trhu, kde výhoda oproti ostatným firmám s okamžitým, aj keď krátkodobým účinkom, je hodnotená vyššie v porovnaní s neistou ochranou tejto výhody a nákladmi potrebnými na jej ochranu. Môže ísť o produkty, kde konkurencia rýchlo reaguje na vývoj a kopíruje trendy.

Spoločnosti nevidia pridanú hodnotu ochrany duševného majetku

Spoločnosti sú ochotné riskovať, že ich inovácie budú zdieľané ich konkurenciou s cieľom dosiahnuť čo najlepší zisk čo najskôr. Tento postoj súvisí aj s nedôverou v účinnosť ochrany, ale aj nedostatkom informácií o možnostiach ochrany duševného vlastníctva, a spoločnosti nemajú dôvod, prečo investovať čas a financie do tohto procesu.

¹²² SBA, Inovačný potenciál MSP na Slovensku, dostupné online: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/08/Inova%C4%8Dn%C3%BD-potenci%C3%A1l-MSP-na-Slovensku-1.pdf>

Nedostatok znalostí o možnostiach ochrany a postupoch pri získavaní ochrany

Spoločnosti nemajú dostatok informácií o možnostiach a spôsoboch ochrany svojho duševného vlastníctva, resp. majú pocit, že tieto prostriedky sú skôr určené pre väčšie spoločnosti. Čiastočne môže ísť aj o nezáujem alebo nedostatok času na strane firiem vzdelávať sa v nových oblastiach, pričom sa to netýka len oblasti duševného vlastníctva. MSP často začnú riešiť problém reaktívne, až keď sa vyskytne.

Nedostatočné porozumenie postupov pri podávaní prihlášok a registrácií

V súčasnosti, aj napriek snahe sprístupňovať informácie v čo najtransparentnejšej podobe (napríklad aj formou YouTube videí¹²³), je možné povedať, že „naštudovanie“ postupov si vyžaduje čas, a teda MSP sa stretávajú jednak s časovou náročnosťou, ale aj administratívnou náročnosťou spojenou s prípravou prihlášok, komunikáciou s ÚPV SR, alebo iným poradcom. Najmä MSP, ktoré nemajú skúsenosť v danej oblasti, považujú procesy za zložité a nie sú si isté, ako postupovať. Preferujú preto pomoc právneho zástupcu v konaní o právach duševného vlastníctva, čo je však spojené s finančnými nákladmi.

Finančná náročnosť

MSP v najväčšej miere využívajú ochranu duševného vlastníctva formou ochrannej známky a samotné náklady na prvotné poplatky za prihlášku považujú MSP za prijateľné. Problémom sú skôr náklady spojené s procesmi konania, napr. náklady na patentového alebo právneho zástupcu. V podmienkach SR sa veľmi málo využíva patentová ochrana, ktorá je oproti ostatným právam finančne najnáročnejšia a kumulatívne udržiavacie poplatky môžu dosiahnuť aj niekoľko tisíc eur.

Zdlhavosť procesu

Najmä pri prihláškach podávaných listinnou formou sa môže proces konania predĺžiť aj na niekoľko mesiacov. Túto skutočnosť už adresuje viacero opatrení – napríklad pri podaní prihlášky o ochrannú známku elektronicky, sa ÚPV SR vyjadrí do 30 dní, a na úrovni EÚ sa pripravuje zjednocujúci proces pri podávaní registrácií patentov. Aj samotná príprava prihlášok môže byť zdlhavá, v závislosti od rešerší.

Administratívna náročnosť

Pre MSP môže príprava prihlášok a získavanie informácií predstavovať dodatočnú administratívnu záťaž – malé a stredné podniky sa stretávajú s vysokým byrokratickým zaťažením vo všeobecnosti, elektronizácia procesov a zjednodušovanie procesov je preto najmä pre MSP potrebné vo všetkých oblastiach podnikania.

Nedôvera v účinnosť ochrany a komplikovanosť vymáhania práv

Malé a stredné podniky nemajú vysokú dôveru v účinnosť ochrany duševného vlastníctva a majú obavy z procesu spojeného s vymáhaním svojich práv a s ním spojená časová, finančná, administratívna či právna náročnosť. Pričom podľa odhadov Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) predstavujú ročné straty z dôvodu falšovania a pirátstva každoročne až 60 miliárd EUR a celkové straty predstavujú až 7,4 % z celkového predaja kozmetických

¹²³ <https://www.youtube.com/watch?v=nyhRFmgMWQc&feature=youtu.be>

prípravkov, textilného a športového tovaru, hračiek, šperkov a doplnkov, ale aj liehovín, liekov a smartfónov.¹²⁴

Takéto vnímanie spojené s ochranou duševného vlastníctva nie je typické len pre MSP na Slovensku, ale v celej EÚ. Európska komisia sa problematikou ochrany duševného vlastníctva zaoberá na nadnárodnej úrovni, a to aj v súvislosti s malými a strednými podnikmi. Iba 9 % MSP v EÚ má zaregistrované práva duševného vlastníctva. Nedávna analýza, ktorú vykonala EK, potvrdzuje, že neochota malých a stredných podnikov využívať práva duševného vlastníctva je do veľkej miery spôsobená nedostatkom znalostí o duševnom vlastníctve. V prípadoch, keď MSP používajú práva duševného vlastníctva, považujú systém za príliš nákladný, zložitý a ťažko sa v ňom orientujú.¹²⁵

¹²⁴

ÚPV

SR,

dostupné

online:

https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/images/novinky/2019/06/2019_Status_Report_on_IPR_infringement_pr_slovakia.pdf

¹²⁵ EK, Making the most of the EU's innovative potential An intellectual property action plan to support the EU's recovery and resilience, dostupné online: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43845>

7 Návrhy a odporúčania pre zlepšenie a efektívnejšie využívanie ochrany duševného vlastníctva v SR

V nadväznosti na analýzu využívania duševného vlastníctva MSP (kapitola 5) je možné konštatovať, že malé a stredné podniky zatiaľ nemajú k duševnému vlastníctvu a jeho ochrane vyvinutý silný vzťah a nepovažujú ochranu duševného vlastníctva za nevyhnutnú. Podpora jednak inovačnej výkonnosti MSP a v druhom kroku osвета a popularizácia ochrany výsledkov inovačných procesov formou práv duševného vlastníctva sú nevyhnutnosťou, ak sa tento postoj má zmeniť.

Na situáciu je však potrebné sa pozeráť aj z širšieho hľadiska a adresovať problémy týkajúce sa podnikateľského prostredia ako takého. Konkurencieschopnosť slovenských podnikov klesá, pretrvávajú pomerne vysoká regulačná záťaž podnikov, systém daní a ciel je komplikovaný, medzi ďalšie problémy patrí aj nízka vymožitelnosť práva, časté zmeny v legislatíve, ale i bariéry spojené so začatím podnikania.¹²⁶

Odporúčania boli definované v troch kategóriách, a to opatrenia systémového charakteru, opatrenia špecificky zamerané na MSP a opatrenia pri vymáhaní a ochrane práv duševného vlastníctva.

Systémové opatrenia

Vytváranie vhodného ekonomického priestoru pre inovatívne podnikanie

Inovácie sú pre podnikanie nevyhnutné, avšak na ich úspešnú realizáciu musí v prvom rade existovať trhoví dopyt. Na strane druhej musia podnikatelia byť ochotní podstúpiť určité riziká spojené s uvádzaním inovačných produktov na trh. Tieto by však nemali predstavovať také riziko, ktoré by podnikateľov od inovačných aktivít odradilo. Je potrebné zefektívniť pomoc pre podniky, ktoré majú záujem inovovať – či už ide o zjednodušenie pravidiel, znižovanie administratívnej záťaže, prístup k financiám, alebo podporu vedecko-výskumných aktivít aj v spolupráci s národnými inštitúciami.

Zároveň je potrebné šíriť osvetu na strane zákazníkov a spotrebiteľov, podobne ako pri iných typoch produktoch (napr. ekologické, vyrobené na Slovensku), vo vzťahu k originálnym výrobkom a ku kvalite tovarov.

Prehĺbenie spolupráce medzi akademickými inštitúciami a podnikateľskými subjektmi

Na podporu vzniku inovatívnych riešení je potrebné lepšie prepojenie súkromných podnikateľských subjektov na verejné vedecko-výskumné organizácie a zabezpečenie jednoduchších možností využívania ich kapacít a infraštruktúry. Budovanie týchto vzťahov je prospešné pre obe strany. Na jednej strane budú mať MSP príležitosť využiť kapacitné možnosti verejných vývojových a výskumných inštitúcií za účelom vývoja a výroby inovatívnych produktov. Na druhej strane budú verejné výskumné a vývojové inštitúcie mať možnosť

¹²⁶ Konkurencieschopnosť podnikov Slovenska sa pomaly znižuje. V globálnej správe o konkurencieschopnosti (Global Competitiveness Report) krajina oproti roku 2018 spadla o jedno miesto (42. pozícia z celkovo 141) (Svetové ekonomické fórum, 2019) a v správe Doing Business o tri miesta (45. pozícia z celkovo 190; Svetová banka, 2019). EK, Správa o stave krajiny – Slovensko, dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX%3A52020SC0524>

komerčne využiť výsledky svojho výskumu. Vymedzenie možností spolupráce, kapacít a návrh riešenia bude vyžadovať samostatnú štúdiu, ako aj zmeny v legislatíve.

Vytvorenie podnikateľských centier a inkubátorov

Vedecko-výskumný a inovačný systém by mal byť doplnený o sieť podnikateľských centier a inkubátorov, ktoré sú na Slovensku menej rozvinuté. Aj keď inkubátory a klastre na Slovensku už existujú, ich forma, rozsah a kvalita služieb je rôzna a nie vždy disponujú dostatočnými kapacitami.¹²⁷

Ďalšou možnosťou je vytvorenie inovačných hubov, priemyselných parkov či klastrov, ktoré by boli prístupné jednak podnikateľom, ale aj akademickej verejnosti. Dôležité je pritom pamätať na to, že pozitívny ekonomický prínos z výsledkov vedecko-výskumnej činnosti môže byť otázkou aj dlhšieho obdobia, a preto by tieto riešenia mali umožňovať flexibilnú a dlhodobú podporu.¹²⁸

Elektronizácia registrácie priemyselných práv

Táto možnosť je samozrejme k dispozícii už v súčasnosti, avšak bolo by vhodné vynaloženie väčšieho úsilia pri prioritizácii digitálneho, resp. elektronického, podávania prihlášok na registráciu.

Opatrenia zamerané na MSP

Popularizácia duševného vlastníctva a potreby inovácií

Aby MSP zmenili svoj postoj k inováciám a začali ich vnímať ako príležitosti, ktoré prinášajú značné prínosy, a nie ako záťaž pre spoločnosť, je potrebné jednak pripraviť prostredie vhodné pre inovácie a na druhej strane vykonávať osvetu v tejto oblasti. Taktiež je potrebné podporiť využívanie nových trendov (digitalizácia, umelá inteligencia, internet vecí, a pod.) a umožniť MSP prístup k nim.

Zaradenie oblasti inovácií a ochrany duševného vlastníctva do „osnov“ profesijných organizácií a pozitívna informačná kampaň poukazujúca na potrebu a výhody ochrany duševného vlastníctva sú nevyhnutné na popularizáciu tejto témy. Môže ísť o internetovú kampaň formou video klipov, v tomto ohľade sú platformy akými sú napr. YouTube a sociálne siete málo využívané, ale aj o vypracovanie zrozumiteľného zoznamu výhod, prečo sa zamerať na inováciu produktov a služieb s vyššou pridanou hodnotou. Dôležité je taktiež prezentovať jasný prehľad možných podporných opatrení pre MSP (či už pôjde o finančnú alebo nefinančnú podporu, spoluprácu s vedeckými subjektami, alebo iné) v oblasti inovácií a duševného vlastníctva.

Vzdelávanie v oblasti duševného vlastníctva

Nízke povedomie o možnostiach ochrany duševného vlastníctva, ale aj o dôležitosti duševného vlastníctva ako takého, môže byť adresované formou workshopov, seminárov, školení, tréningov, ale aj formou mentoringu a poradenstva pre podnikateľov. Problematika

¹²⁷ SIEA, Inovatívne Slovensko – východiská a výzvy, dostupné online: https://www.siea.sk/wp-content/uploads/files/inovacie/publikacie/publikacia_Inovativne_Slovensko_vychodiska_a_vyzvy_SIEA.pdf

¹²⁸ SIEA, Inovatívne Slovensko – východiská a výzvy, dostupné online: https://www.siea.sk/wp-content/uploads/files/inovacie/publikacie/publikacia_Inovativne_Slovensko_vychodiska_a_vyzvy_SIEA.pdf

duševného vlastníctva a jeho ochrany by však mala byť zavedená i do učebných osnov, ako súčasť celkového vzdelávania v oblasti podnikania. Túto oblasť (vzdelávanie v oblasti podnikania) možno podporiť jednak na stredných a vysokých školách, ale aj formou programov celoživotného vzdelávania, ktoré je na Slovensku len málo rozvinuté.

Služby a konzultácie

Poskytovanie poradenstva v oblasti duševného vlastníctva, ako aj pri podávaní prihlášok o registráciu, ale napríklad aj v oblasti spolupráce pri vyvíjaní inovatívnych riešení, je nevyhnuté. Tieto sú samozrejme už v praxi zavedené (napr. prostredníctvom Národného podnikateľského centra), avšak mali by byť kontinuálne prístupné v pro bono forme najmä pre začínajúce podniky, resp. podniky, ktoré majú záujem inovovať a mali by zahŕňať napríklad aj možnosti spolupráce. Služby a konzultácie by sa taktiež mali zamerať na riešenie individuálnych potrieb jednotlivých spoločností, a nielen na všeobecné podávanie informácií. Nemusi ísť nutne len o tzv. one-to-one riešenia, ale aj o budovanie online platforiem a fór.

Motivačné nástroje

Na Slovensku je napríklad motivačným nástrojom cena Inovatívny čin roka, ktorú každoročne udeľuje minister hospodárstva s cieľom propagovať a povzbudiť inovačné aktivity. Motivácia však môže mať rôzne formy, napríklad:

- finančná motivácia (zavedenie výdavkov na inovácie ako odpočítateľnej položky zo základu dane),
- reputačná motivácia (mediálne zviditeľnenie inovačných podnikov),
- materiálna a technologická podpora (poskytnutie potrebných prístrojov alebo technológií),
- vzdelávanie a podporné formy (účasť na školeniach alebo konferenciách).

Finančná pomoc

Finančná pomoc pre MSP môže byť poskytovaná v dvoch rovinách, jednak s cieľom financovať inovatívne projekty alebo priamo súvisiace s využívaním práv duševného vlastníctva.

Inovatívne projekty môžu byť podporené dotáciami, rizikovým kapitálom alebo formou zvýhodnených pôžičiek. Možnosťou je napríklad aj zriadenie špeciálneho inovačného fondu pre MSP. Inovačný fond¹²⁹ zriadený MH SR poskytuje len návratnú formu financovania s obmedzenými podmienkami ich poskytovania.¹³⁰

Ochrana duševného vlastníctva môže byť taktiež dotovaná, napríklad formou príspevku alebo zľavy z poplatkov pri registrácii práv duševného vlastníctva, ako aj preplatením alebo zľavou pri nákladoch spojených s prihlásením alebo obnovovacími poplatkami. Možnosťou sú však aj daňové úľavy, resp. odpočet z dane, pri realizácii inovačných činností.

¹²⁹ <https://www.inovacnyfond.sk/zasady-poskytovania-nfv/>

¹³⁰ Návratná finančná výpomoc(NFV) môže byť poskytnutá:

- žiadateľovi, ktorým je mikropodnik a malý podnik (pri rozpočtovaných nákladoch projektu 5.000 – 30.000 Eur do výšky 100%, pričom riešenie projektu trvá maximálne 1 rok a doba splatnosti NFV je maximálne do 2 rokov od dátumu jej poskytnutia,
- žiadateľovi, pri rozpočtovaných nákladoch projektu 30.000 – 300.000 Eur, do výšky 70%, pričom riešenie projektu trvá maximálne 2 roky a doba splatnosti NFV je maximálne 4 roky od dátumu jej poskytnutia.

Opatrenia pri vymáhaní a ochrane práv duševného vlastníctva

Alternatívne riešenia právnych sporov

Alternatívou môže byť zriadenie arbitrážnych súdov, resp. riešenie sporov pomocou mediátorov, ktoré z finančného hľadiska predstavujú menej nákladné a rýchlejšie riešenie.

Poistenie pre prípad sporu

Vymáhanie práv duševného vlastníctva môže byť nákladné a MSP nemusia mať k dispozícii okamžité finančné prostriedky potrebné na právne konania. Poistenie pre prípad sporu by tak umožnilo prenos tejto finančnej záťaže.¹³¹

¹³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0373&qid=1605178460550>

Záver

Slovensko z pohľadu inováčnej výkonnosti dosahuje len priemerné výsledky a radí sa medzi miernych inovátorov. Z pohľadu využívania prvkov ochrany duševného vlastníctva, ktoré sú jedným z ukazovateľov inováčnej výkonnosti, dosahuje najhoršie výsledky v porovnaní s okolitými krajinami. Kritická situácia je najmä v podmienkach MSP, a to aj napriek rôznym iniciatívam prijatým zo strany vlády na podporu inovačných aktivít v podnikoch.

Problematickým zostáva najmä financovanie inovácií, a to nielen z dôvodu nedostatku vlastných zdrojov, ale i z dôvodu náročného získavania externých zdrojov, napr. formou úveru alebo zo zdrojov EÚ. MSP tiež nedisponujú dostatočnými internými inovačnými kapacitami a zároveň nemajú dostatočný prístup k národnému výskumu a vývoju.

Práva duševného vlastníctva zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore inovácií a ochrane investícií, a Európska komisia pracuje na harmonizácii a zdokonalení právnych predpisov týkajúcich sa práv duševného vlastníctva v EÚ. Slovenská legislatíva teda v oblastiach akými sú predmet ochrany, t.j. čo sa rozumie napr. pod pojmom patent, ochranná známka či dizajn, resp. za akých podmienok je možná registrácia, korešponduje s jednotlivými členskými krajinami EÚ. Preto je možné súčasnú situáciu na Slovensku v oblasti práv priemyselného vlastníctva označiť za primeranú v porovnaní s inými, v rámci členských štátov EÚ.

Na základe vykonanej analýzy, ktorej súčasťou bola komparatívna kvantitatívna analýza údajov o využívaní prvkov duševného vlastníctva na Slovensku a v krajinách patriacich medzi inovačných lídrov, ako aj kvalitatívny prieskum na vybratej vzorke malých a stredných podnikov, boli identifikované bariéry a problémy, s ktorými sa MSP v oblasti duševného vlastníctva stretávajú.

Malé a stredné podniky nevyužívajú práva duševného vlastníctva jednak z dôvodu, že si myslia, že produkty a služby, ktoré poskytujú, takúto ochranu nevyžadujú, resp. produkty, ktoré spoločnosti poskytujú nie sú vhodné na ochranu. Spoločnosti zároveň nevidia pridanú hodnotu ochrany duševného majetku, najmä v porovnaní s nákladmi a časom spojených na zabezpečenie tejto ochrany, považujú túto oblasť za finančne, časovo a administratívne náročnú. MSP taktiež nedisponujú dostatočnými znalosťami o možnostiach ochrany a postupoch pri získavaní ochrany a nerozumejú postupom pri podávaní prihlášok a registrácií. V neposlednom rade MSP nemajú dôveru v účinnosť právneho systému pri vymáhaní a ochrane práv duševného vlastníctva.

MSP sa na Slovensku dlhodobo stretávajú s rôznymi bariérami týkajúcich sa ich činnosti, a preto je potrebné neustále budovanie vhodného ekonomického priestoru, aj pre realizáciu inovačných aktivít. Z pohľadu podpory inovačných aktivít je vhodné zabezpečiť pre MSP prístup k verejným vedecko-výskumným inštitúciám a uľahčiť spoluprácu medzi akademickými inštitúciami a podnikateľskými subjektmi, ale aj podporovať činnosť podnikateľských centier a inkubátorov.

Využívanie práv duševného vlastníctva malými a strednými podnikmi je potrebné podporiť jednak šírením osvedy a popularizácie tejto oblasti a jej dôležitosti. Zároveň zabezpečenie poskytovania služieb a konzultácií, ako aj vzdelávania v oblasti duševného vlastníctva v kombinácii s motivačnými a finančnými podpornými nástrojmi je nevyhnutné pre zlepšenie postavenia MSP.

Zoznam zdrojov

Európska komisia (2020), Making the most of the EU's innovative potential, An intellectual property action plan to support the EU's recovery and resilience, dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43845>

Európska komisia (2020), Správa o krajine za rok 2020 – Slovensko, dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en

Európska komisia (2020), European Innovation Scoreboard 2020, dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42981>

Európska komisia (2020), Európsky prehľad výsledkov inovácie 2020 – Zhrnutie <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/41903>

Európska komisia (2020), European Innovation Scoreboard 2020 – Methodology Report, dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/41861>

Európska komisia (2019), Annual Report on European SMEs 2018/2019: Research & Development and Innovation by SMEs, dostupné na internete: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cadb8188-35b4-11ea-ba6e-01aa75ed71a1/language-en>

Európska komisia (2019), Správy Európskej komisie SBA Fact Sheet za roky 2016-2018 - EÚ-28, Slovensko, Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Maďarsko, dostupné online: https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/performance-review_en

Európska komisia (2016), Europe's next leaders: the Start-up and Scale-up Initiative, Putting intellectual property at the service of SMEs to foster innovation and growth, dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016SC0373&from=EN>

Európska komisia (2011), Review of the "Small Business Act" for Europe, dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0078:FIN:en:PDF>

Európska komisia (2008), „Najskôr myslieť v malom“ Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu, dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:sk:PDF>

EUIPO (2020), Annual activity report, dostupné na internete: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/annual_report/annual_report_2019_en.pdf

EUIPO (2019), High-growth firms and intellectual property rights, dostupné na internete: [2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights_executive_summary_EN.pdf](https://europa.eu/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights_executive_summary_EN.pdf) (europa.eu)

EUIPO (2019), Strategic Plan 2025, dostupné na internete: https://www.euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/SP2025_en.pdf

EUIPO (2019), High-growth firms and intellectual property rights, dostupné na internete: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights/2019_High-growth_firms_and_intellectual_property_rights.pdf

EUIPO (2019), 2019 Intellectual Property SME Scoreboard, dostupné na internete: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IP_sme_scoreboard_study_2019/IP_sme_scoreboard_study_2019_en.pdf

Fiľa, Kučera, (2015), Súčasný stav inovačnej výkonnosti Slovenska a slovenských MSP, dostupné na internete:

https://www.researchgate.net/publication/341251565_Sucasny_stav_inovacnej_vykonnosti_Slovenska_a_slovenskych_MSP

Majdúchová, Gajdová, Jančovičová (2018), Duševné vlastníctvo ako generátor inovácií, dostupné na internete: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/31057/1/9_Majduchova_Gajdova_Jancovicova.pdf

MIRRI SR (2018), Poznatkami k prosperite - Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky, dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/SK.pdf>

MIRRI SR (2018), Implementačný plán, dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/SK-1.pdf>

SBA (2020), Inovačný potenciál MSP na Slovensku, dostupné na internete: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/08/Inova%C4%8Dn%C3%BD-potenci%C3%A1l-MSP-na-Slovensku-1.pdf>

SBA (2020), Monitoring uplatňovania princípov SBAfE – Správa z kvantitatívneho prieskumu realizovaného v roku 2020, dostupné na internete: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/06/Postoje-MSP-k-vyu%C5%BE%C3%ADvaniu-podporn%C3%BDch-programov-2020.pdf>

SBA (2020), Správa o stave malého a stredného podnikania v SR 2019, dostupné na internete:

http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-o-stave-MSPvSR_2019.pdf

SBA (2020), Rýchlorastúce podniky na Slovensku, dostupné na internete:

http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/04/Rychlorastuce_podniky_v_SR.pdf

SBA (2020), Sprievodca iniciatívami na podporu MSP, dostupné na internete: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/07/Sprievodca-iniciat%C3%ADvami-na-podporu-MSP_2020.pdf.

SBA (2019), Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2018, dostupné na internete: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/08/MSP_v_cislach_2018.pdf

SBA (2019), Zoznam legislatívnych predpisov s dopadom na malé a stredné podniky - aktualizácia 3. štvrťrok 2019 (Informačný materiál pre podnikateľov), dostupné na internete: https://www.npc.sk/media/uploads/files/Zoznam_legislativnych_predpisov_MSP_3Q_2019.pdf

SIEA (2017), 25 rokov inovácií na Slovensku, dostupné na internete: https://www.siea.sk/wp-content/uploads/files/inovacie/publikacie/publikacia_25_rokov_inovicii_na_Slovensku.pdf

SIEA (2013) Inovatívne Slovensko - východiská a výzvy, dostupné na internete: https://www.siea.sk/wp-content/uploads/files/inovacie/publikacie/publikacia_Inovativne_Slovensko_vychodiska_a_vyzvy_SIEA.pdf

Úrad priemyselného vlastníctva SR (2020), Výročná správa 2019, dostupné na internete:

https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/dokumenty_na_stiahnutie/vyrocne_spravy/Vyrocn_a%20sprava%202019.pdf

WIPO, Cornell University, and INSEAD (2020). The Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation?, dostupné na internete: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2020/